រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

ទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម (១៩៧៩-២០០៨)

Cambodia-Vietnam Relations (1979-2008)

កា ម៉ាធុល

និក្ខេបបទបណ្ឌិត វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ

ឯកទេសៈ វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ

២០១១

Scanned by CamScanner

រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

ទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម(១៩៧៩-២០០៨)

Cambodia-Vietnam Relations (1979-2008)

ភា ម៉ាធុល

និក្ខេបបទបណ្ឌិត វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ
ឯកទេសៈ វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ ៖ បណ្ឌិត សុខ ទូច

ឆ្នាំ ២០១១

Scanned by CamScanner

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

Royal Academy of Cambodia
Académie Royale du Cambodge

លេខ ៧៣៤/១១ របសក

សេចក្ដីសម្រេច
ស្ដីពី
ការអនុញ្ញាតឱ្យបេក្ខជនបណ្ឌិតការពារបញ្ចប់និក្ខេបបទថ្នាក់បណ្ឌិត

ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

- បានឃើញព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៣/០៥/១១១ ចុះថ្ងៃទី០៤ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៥ ស្ដីពីការកែសម្រួល បទបញ្ញត្តិមួយចំនួននៃព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/១២៩៩/២២០ ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩។
- បានឃើញអនុក្រឹត្យលេខ ៤៤ អនក្រ/បក ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០០ ស្ដីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅ នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា។
- យោងចំណារឯកភាពរបស់សម្ដេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៧ លើលិខិតស្នើសុំរបស់រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ស្ដីពីគម្រោងបណ្ដុះបណ្ដាលថ្នាក់បណ្ឌិត វគ្គទី១។
- យោងគោលការណ៍ស្ដីពីលក្ខខណ្ឌជ្រើសរើស និងបណ្ដុះបណ្ដាលថ្នាក់បណ្ឌិត នៅរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី០៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨។

សម្រេច

ប្រការ ១៖ អនុញ្ញាតឱ្យបេក្ខជន **ភា ម៉ាឌុល** បេក្ខជនបណ្ឌិត វគ្គទី១ ឯកទេស **វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ** នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា ការពារបញ្ចប់និក្ខេបបទថ្នាក់បណ្ឌិតនៅថ្ងៃទី០៨ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១។

ប្រការ ២៖ គណៈកម្មការវាយតម្លៃនិក្ខេបបទថ្នាក់បណ្ឌិត ផ្នែកបណ្ដុះបណ្ដាល និង ស្រាវជ្រាវនៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា និង សាមីខ្លួន ត្រូវអនុវត្តសេចក្ដីសម្រេចនេះឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងប្រកបដោយស្មារតីទទួលខុសត្រូវខ្ពស់។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី[illegible] ខែ[illegible] ឆ្នាំ២០១១
ប្រធានរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

បណ្ឌិតសភាចារ្យ ខួត ធីតា

អាសយដ្ឋាន ៖ មហាវិថីសហព័ន្ធរុស្ស៊ី សង្កាត់កាកាប ខណ្ឌពោធិ៍សែនជ័យ រាជធានីភ្នំពេញ ប្រអប់សំបុត្រលេខ៥៣១ ភ្នំពេញ កម្ពុជា
Tel/Fax: (855) 23 890 180 Website: www.rac-academy.edu.kh, E-mail: info@rac-academy.edu.kh, P.O Box 531 Phnom Penh, Cambodia

Scanned by CamScanner

មាតិកា

ឧទ្ទិសស្នាដៃ..v
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ vi
អំណះអំណាង..vii
ពាក្យប្រើជាអក្សរកាត់...viii
មូលន័យសង្ខេប x
Absract xii
សង្ខេបនិក្ខេបបទ...xii
Summarize..xxxiii
អារម្ភកថា lvi

សេចក្តីផ្តើម

១.លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ.. ១
២. ចំណោទបញ្ហានៃនិក្ខេបបទ ១
៣. គោលបំណងនៃកាស្រាវជ្រាវ..២
៤. ដែនកំណត់នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ៣
៥. វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ ៣
៦. សារៈប្រយោជន៍នៃការស្រាវជ្រាវ...៣
៧. រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ ៤

ជំពូក១
ប្រវត្តិទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម

១. ទិដ្ឋភាពប្រវត្តិនយោបាយឥណ្ឌូចិន.. ៦
១.១. ទិដ្ឋភាពប្រវត្តិនយោបាយប្រទេសកម្ពុជា... ៩
១.២. ទិដ្ឋភាពប្រវត្តិនយោបាយប្រទេសវៀតណាម...២២
២. ការរីកសាយអាណានិគម ២៤
២.១. បុព្វបទនៃទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម ២៥
២.២. គំនិតបង្កើតបក្សកុំម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ២៦
៣. ចលនាប្រឆាំងនឹងអាណានិគម ៣២
៣.១. ភាពខ្លាំងរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ៤២
៣.២. ភាពខ្សោយរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ៤៣
៣.៣. ការបែកបាក់បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ៤៦

Scanned by CamScanner

ជំពូក២
ឥទ្ធិពលវៀតណាមមកលើកម្ពុជា

១. នយោបាយវៀតណាមចំពោះក្រុមខ្មែរក្រហម ៥១
១.១. ទំនាក់ទំនងអ្នកកុម្មុយនិស្តខ្មែរនិងវៀតណាម ៥៩
១.២. នយោបាយវៀតណាមចំពោះរណសិរ្សសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិកម្ពុជា ៦១
១.៣. ផែនការផ្តួលរំលំរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ៦៦
២. ឥទ្ធិពលវៀតណាមនៅកម្ពុជា ៧៥
២.១. តួនាទីវត្តមានកងទ័ពវៀតណាម ៧៦
២.២. កំណែនកងទ័ព ៨៤
២.៣. កំណែនក៥ .... ៨៧
២.៤. អត្ថន័យនយោបាយនៃថ្ងៃ៧មករា ៩១
៣. ការពង្រឹងសម្ព័ន្ធភាពនៃប្រទេសទាំងពីរ ៩៥
៣.១. សម្ព័ន្ធភាពឥណ្ឌូចិន ៩៥
៣.២. សម្ព័ន្ធភាពរដ្ឋនិងរដ្ឋ ៩៦
៣.៣. សម្ព័ន្ធភាពខេត្តនិងខេត្ត ៩៨
៤. ឥទ្ធិពលកម្ពុជានៅលើឆាកអន្តរជាតិ ៩៩

ជំពូក៣
នយោបាយវៀតណាមចំពោះវិបត្តិកម្ពុជា

១. ការវិវត្តិនយោបាយអន្តរជាតិ ១០៩
១.១. កម្មវិធីប៉េរ៉េស្ត្រូយកា ១១០
១.២. កម្មវិធីដូយម៉ើយ ១១១
២. ជំហរនយោបាយវៀតណាមចំពោះរដ្ឋាភិបាលក្រុងភ្នំពេញ ១១២
២.១. នយោបាយវៀតណាមក្នុងជម្លោះកម្ពុជា ១១៥
២.២. ជំហរនយោបាយប្រទេសនៅឥណ្ឌូចិន ១១៨
២.៣. ទស្សនៈវៀតណាមចំពោះអាស៊ាន ១២១
៣. សន្និសិទអន្តរជាតិស្តីពីបញ្ហាកម្ពុជា ១២៣
៣.១. នយោបាយវៀតណាម ១២៥

Scanned by CamScanner

៣.២. បញ្ហាអាសនៈកម្ពុជា ១២៨

៤. ជំហរនយោបាយប្រទេសមហាអំណាច ១៣៦

៤.១. ជំហរនយោបាយសហរដ្ឋអាមេរិក ១៣៦

៤.២. នយោបាយសហភាពសូវៀត ១៤៥

៤.៣. ជំហររដ្ឋាភិបាលចិន ១៥០

៥. ការដកកងទ័ពវៀតណាម ១៥៥

៥.១. ជំហរនយោបាយរដ្ឋាភិបាលក្រុងភ្នំពេញ ១៥៨

៥.២. ជំហរនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ. ១៥៩

៥.៣. ជំហរនយោបាយរដ្ឋាភិបាលក្រុងហាណូយ ១៦៦

៥.៤. ទស្សនៈនយោបាយអាស៊ាន ១៦៧

៦. ដំណោះស្រាយវិបត្តិនយោបាយកម្ពុជា ១៧៣

៦.១. ជំហររដ្ឋាភិបាលក្រុងភ្នំពេញ ១៧៣

៦.២. ការវិវត្តនៃនយោបាយកម្ពុជា ១៧៦

៦.៣. ជំនួបនយោបាយ សីហនុ-ហ៊ុនសែន ១៨១

ជំពូក៤
កិច្ចសហប្រតិបត្តិការកម្ពុជា-វៀតណាម

១. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការលើផ្នែកស្មារតី ១៨៧

១.១. ការបញ្ចូលភាសាវៀតណាមក្នុងកម្មវិធីសិក្សា ១៨៧

១.២. សហប្រតិបត្តិការអប់រំនិងវប្បធម៌ ១៨៩

១.៣. ផ្នែកវប្បធម៌ ១៩២

២. សេដ្ឋកិច្ចទ្វេភាគីកម្ពុជា-វៀតណាម ១៩៦

២.១. សេដ្ឋកិច្ចទ្វេភាគីនៃប្រទេសទាំងពីរ ១៩៦

២.២. ជំនួយវៀតណាម ១៩៨

២.៣. ជំនួយសម្ភារៈយោធា ២០០

៣. លំហូរពាណិជ្ជកម្មរបស់ប្រទេសទាំងពីរ ២០៤

៣.១. លំហូរពាណិជ្ជកម្មរបស់វៀតណាមមកកម្ពុជា ២០៤

៣.២. នយោបាយអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចខេត្តជាប់ព្រំដែន ២០៤

៣.៣. កិច្ចសហប្រតិបត្តិការលើវិស័យសន្តិសុខ ២១០

៣.៤. ភាពមិនប្រក្រតីនានាកើតមាននៅតាមព្រំដែន ២១៣

Scanned by CamScanner

ជំពូកទី៥

ការប្រឈម ក្ដីសង្ឃឹម

១. ចិត្តសាស្ត្រសង្គម ២១៨

១.១. ចរិតជនជាតិខ្មែរចំពោះវៀតណាម ២១៨

១.២. ការសំលឹងមើលរបស់វៀតណាមមកកម្ពុជា ២១៩

២. ការប្រឈមនានាកើតមាននៅកម្ពុជា ២២៣

២.១. បញ្ហាអនិកជនវៀតណាមនៅកម្ពុជា ២២៣

២.២. ភាពធូរលុងរបស់មន្ត្រីការពារច្រកព្រំដែន ២៤០

២.៣. នយោបាយវៀតណាមចំពោះជនជាតិខ្មែរដើមនៅវៀតណាម ២៤២

២.៤. ការរិតបន្តឹងសិទ្ធិសេរីភាព ២៤៤

២.៥. ការរើសអើងជាតិសាសន៍ ២៥៣

២.៥.១. កង្វះច្បាប់ការពារជនជាតិដើម ២៥៣

២.៥.២. នយោបាយកម្ពុជាចំពោះខ្មែរកម្ពុជាក្រោម ២៥៤

៣. ការប្រឈមលើបញ្ហាព្រំដែន ២៥៥

៣.១. ទិដ្ឋភាពប្រវត្តិសាស្ត្រ ២៥៥

៣.១.១. ភូមិសាស្ត្រ ២៥៦

៣.១.២.បច្ចេកទេស ២៥៦

៣.១.៣.ច្បាប់ព្រំដែន ២៥៩

៣.១.៤. គំនិតនយោបាយ ២៥៩

៣.១.៥. អត្ថន័យព្រំដែន ២៦០

៣.១.៦. អត្ថន័យនយោបាយ ២៦០

៣.២. ព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម ២៦១

៣.២.១. ការប្រើប្រាស់ផែនទីព្រំដែនរបស់ភាគីកម្ពុជា ២៦៥

៣.២.២. ក្រុមភូមិសាស្ត្រឥណ្ឌូចិន ២៦៥

៣.៣. វិបត្តិព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម ២៧១

៣.៣.១. ផលវិបាក ២៧៣

៣.៤. ដំណោះស្រាយវិបត្តិព្រំដែន ២៧៩

៣.៤.១. ដំណោះស្រាយក្នុងក្របខ័ណ្ឌទ្វេភាគី ២៩៣

៣.៤.២. ដំណោះស្រាយក្នុងក្របខ័ណ្ឌអន្តរជាតិ ២៩៤

សេចក្ដីសន្និដ្ឋានរួម ២៩៦

ឧបសម្ព័ន្ធ ២៩៩

ឯកសារគន្ថនិទ្ទេស ៣៣៥

Scanned by CamScanner

មូលន័យសង្ខេប

កិច្ចសហប្រតិបត្តិការកម្ពុជា-វៀតណាម នៅលើវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ដើម្បីជួយគ្នាកសាងប្រយោជន៍ជាតិឱ្យខ្លាំងពូកែ កសាងជីវភាពសប្បុរសប្បាយ និងមានសុភមង្គល ភាគីទាំងពីរ បង្កើតការទាក់ទងនិងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ប្រកបដោយភាតរៈភាព ដែលមានផលប្រយោជន៍ទាំងសងខាង និងជួយឧបត្ថម្ភគ្នាលើគ្រប់វិស័យសេដ្ឋកិច្ច វប្បធម៌ អប់រំវិជ្ជាពេទ្យ និងវិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកទេស និងការផ្លាស់ប្តូរអ្នកបច្ចេកទេស ផ្លាស់ប្តូរបទពិសោធគ្នាទៅវិញទៅមក ខាងការកសាងជាតិឱ្យមានការរីកចម្រើន។

ជាការអនុវត្ត វៀតណាម បានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងធ្វើពាណិជ្ជកម្មជាមួយកម្ពុជា ដោយធ្វើការដូរដោះទំនិញគ្នាទៅវិញទៅមក រវាងខេត្តដែលមានព្រំដែនជាប់គ្នា។ រដ្ឋាភិបាលទាំងពីរ បានបើកឱ្យមានដំណើរការឡើងវិញនូវជើងហោះហើរពីហាណូយ-ភ្នំពេញ និង ពីភ្នំពេញទៅហាណូយ សម្រាប់យន្តហោះដឹកទំនិញនិងដឹកអ្នកដំណើរ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ វៀតណាមបានជួយលើកដាក់ទំនិញឆ្លងដែនកម្ពុជា និងអនុញ្ញាតឱ្យកម្ពុជា ប្រើប្រាស់កំពង់ផែព្រៃនគរសំរាប់ផ្ទេរ ស្តុកទំនិញ និងជួយមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនទំនិញកម្ពុជា ពីកំពង់ផែព្រៃនគរមកភ្នំពេញ និងពីភ្នំពេញ នៅប្រទេសផ្សេង ដែលឆ្លងកាត់ប្រទេសវៀតណាម។ សកម្មភាពនេះ បានជួយសំរាលការលំបាក់របស់កម្ពុជា បានមួយកំរិតធំក្នុងពេលដែលមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនកម្ពុជា ជួយនឹងការខ្វះខាត។

នៅលើវិស័យវប្បធម៌ ភាគីទាំងពីរ បានរៀបចំសកម្មភាពវប្បធម៌ និង សិល្បៈជាច្រើនដូចជាការផ្លាស់ប្តូរប្រតិបត្តិករសិល្បៈករ កីឡាករ អ្នកសារព័ត៌មាន រៀបចំសប្តាហ៍វប្បធម៌វៀតណាម-កម្ពុជា រៀបចំពិធីសមោលសរសិល្បៈយុវជននៃប្រទេសទាំងពីរ។ សកម្មភាពទាំងអស់នេះ បានរួមចំណែកបង្កឱ្យមានភាពស្និទ្ធស្នាល និងយល់គ្នាទៅវិញទៅមក រវាងបណ្តាស្រទាប់ប្រជាជននៃប្រទេសទាំងពីរ ពិសេសគឺ បានរួមចំណែកដល់ការឃោសនាអប់រំដល់ស្រទាប់យុវវ័យ អំពីចំណងទាក់ទងមិត្តភាពជាប្រពៃណីរវាងប្រទេសទាំងពីរ។ ក្រុមសិល្បៈនៃស.ស.វ. បានមកសំដែងនៅស.ប.ក. ក្នុងន័យពង្រឹងចំណងសាមគ្គីភាពកម្ពុជា-វៀតណាម ឱ្យកាន់តែរឹងមាំថែមទៀតក្នុងខែមិត្តភាពឆ្នាំ១៩៧៩។ នៅក្នុងឱកាសនោះលោក ស៊ី ដារី បានបញ្ជាក់ថា "ប្រជាជនយើងទាំងពីរមានវប្បធម៌ដូចគ្នា ម្លោះហើយសិល្បៈនិងវប្បធម៌របស់យើងមានលំនាំប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ប្រជាជនយើងទាំងពីរកម្ពុជា-វៀតណាម ផ្លាស់ប្តូរគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងវិស័យនេះ។ ប្រជាជាតិទាំងពីរបានខិតកាន់តែជិតគ្នា នូវមនោសញ្ចេតនា ជាភាតរៈផ្សារភ្ជាប់ជាតិកាន់តែរឹងប៉ឹងឡើង ពុំអាចមានសត្រូវណាមកកាត់ផ្តាច់បានឡើយ"។

ក្នុងការធ្វើទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ ជាមួយប្រទេសវៀតណាម អត្ថន័យក្នុងវិស័យសិល្បៈសុទ្ធសឹងបង្កប់ន័យ ដែលចង់បង្ហាញពីចំណងសាមគ្គីភាពកម្ពុជានិងវៀតណាម ក្នុងការតស៊ូរំដោះជាតិមាតុភូមិពីបរទេសឈ្លានពាន។ ចម្រៀង ដែលពេញនិយមជាងគេគឺចំរៀងដែលបង្ហាញពីសកម្មភាពរបស់លោក ហូ ជីមិញ និង ចម្រៀងដែលសំដែងពីចំណងសាមគ្គីភាពកម្ពុជា-វៀតណាម។ ចម្រៀងរបៀបនេះ បានត្រូវបញ្ចូលក្នុងកម្មវិធីសិក្សាបឋមសិក្សា កុមារកម្ពុជាតូចៗចេះរៀងចម្រៀងបែបនេះស្ទើរគ្រប់ៗគ្នា។

ក្នុងទិដ្ឋភាព នៃចំណងទំនាក់ទំនងសហប្រតិបត្តិការលើគ្រប់វិស័យរវាងវៀតណាម និងកម្ពុជា ដែលពីមួយថ្ងៃទៅមួយ ថ្ងៃកាន់តែត្រូវបានពង្រឹងនិងពង្រីកទំនាក់ទំនងជាប្រពៃណី មិត្តភាពសហប្រតិបត្តិការ និងជួយទំនុកបម្រុងគ្នាទៅវិញទៅមក រវាងបណ្តាខេត្តជាប់ព្រំដែននៃប្រទេសទាំងពីរ នេះជា

Scanned by CamScanner

កត្តាគន្លឹះមួយហើយក៏ជាប្រទីបបំភ្លឺក្នុងការរឹតចំណងមិត្តភាព សាមគ្គីភាព និងសហប្រតិបត្តិការដ៏ជិតស្និទ្ធរវាងប្រទេសទាំងពីរ និងប្រជាជាតិនៃយើងទាំងពីរ។ លទ្ធផលកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ដែលសម្រេចរវាងបណ្តាខេត្តជាប់ព្រំដែននៃប្រទេសទាំងពីរ ក្នុងរយៈពេលកន្លងមកបានរួមចំណែកយ៉ាងសកម្មទៅក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ចរបស់បណ្តាខេត្តជាប់ព្រំដែននៃប្រទេសទាំងពីរ ព្រមទាំងរក្សាបាននូវសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ និងសុវត្ថិភាពសង្គមនៅក្នុងតំបន់នៃប្រទេសយើងទាំងពី។

Scanned by CamScanner

Abstract

The Cooperation between Cambodia-Vietnam on the economic sector for helping each other to restore the nations, the standard of living and happiness strongly, two parties establish relation and cooperation with fraternal that have the benefit each other and supporting on the economic culture vocational medicine, technicality and changing the technician experience each other and restoration of nation for development.

With implementation, Vietnam has agreement on the commerce with Cambodia and change goods each other between the province that attachment border, Two governments has process the flight from Hanoi and Phnom Penh or and Phnom Penh and Hanoi for passengers and goods, not only Vietnam has loaded the goods transit for border of Cambodia and allowed Cambodia to use the port of Saigon for transferring, stock goods and help to transport Cambodia goods from Saigon port to Phnom Penh and from Phnom Penh to other countries that transit Vietnam. These activities have relaxes the difficulties of Cambodia while Cambodia lacks the means. On the culture sector, two parties manage the active culture and art a lot such as changing the delegation of artist, footballer and rises and prepare the weekly culture Vietnam and Cambodia and manage night-dancing club of Youth of two counties these activities to take part in the sympathy and understanding each other between two nations, especially, to take port on to promote the educational youth level on friendship and tradition between two countries the team art of the socialist of Vietnam to express in the people's republic of Cambodia in the meaning strengthening solidarity between Vietnam and Cambodia in 1979. In the occasion, Mr. SI Dary expressed that our both people has culture the same, so art and culture bring similarity, our both people Vietnam and Cambodia has changed each other in this sector, the reconciliation the two nations strongly, and has no enemy to separate yet.

In the relation of international with Vietnam in that sector to hide meaning deeply that express the solidarity Vietnam and Cambodia in the liberation the country from invading foreigner the song that has popularity more than the other is the expressive the active, Ho Chi Minh and the song that express from the solidarity of Vietnam and Cambodia, such song put into the program study of primary school, the kids can sing this song almost.

In the aspect of solidarity and cooperation on all sectors between Vietnam and Cambodia from day to day has strengthening as tradition and friendship without dispute, though closing page history of the dispute between China and Vietnam toward the end of page history before they not look in point's face and de came cruel enemy, but now, two countries has become a friend and competitive partner on economic sector.

Scanned by CamScanner

សង្ខេបនិក្ខេបបទ

វិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយគឺ ពិតជាការកសាងជាអចិន្ត្រៃនូវតម្លៃមនុស្សជាតិ ដែលកំពុង មានជីវិតរស់ នៅលើកពផែនដី ហើយប្រទេសជាតិនីមួយៗ បានខិតខំពង្រឹងឥស្សរភាពក្នុងឋានៈជារដ្ឋប្រកបដោយស្វ័យភាព និងឧត្តមភាពខាងសេដ្ឋកិច្ច។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយវាសនានៃប្រទេសនីមួយៗពុំអាចកាត់ ផ្តាច់ចេញពីទំនាក់ទំនងរួមជាទូទៅទាំងក្នុងតំបន់ ក៏ដូចជាទាំងក្នុងពិភពលោកទាំងមូលដែរ ដែលប្រមូលផ្តុំទៅដោយប្រទេស ជាតិសាសន៍ជាច្រើនដែលមានភាសា និងវប្បធម៌ខុសៗគ្នា។ ទាំងនេះជាការពិតនៃប្រវត្តិសាស្ត្រមួយ ដែលអតីតកាល និងបច្ចុប្បន្នកាល បានបង្ហាញឱ្យឃើញរួចមកហើយថាគ្មានប្រទេសណាមួយ ដែលផ្តាច់ខ្លួនទៅរស់នៅឯកកោតែឯកឯងចេញពីចក្រវាឡនេះបានឡើយ។

យ៉ាងណាមិញ ប្រទេសកម្ពុជា ក៏មិនអាចកាត់ផ្តាច់ចេញពីការវិវត្តទូទៅនៃ នយោបាយក្នុងឥណ្ឌូចិន និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍បានដែរ។ ចំណែកឯអនាគតនៃឥណ្ឌូចិន និងបណ្តាប្រទេសនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ក៏ត្រូវមានទំនាក់ទំនងទៅនឹងការវិវត្តនៃនយោបាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ស្ថានភាពភូមិ សាស្ត្រនៃប្រទេស ដែលនៅជិតខាងគ្នា តែងតែទទួលឥទ្ធិពលពីគ្នាទៅវិញទៅមក។ ជាទូទៅកាលណាប្រទេសជិតខាងមួយ មានអំណាចខាងនយោបាយ និងយោធាខ្លាំង ឬសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ តែងតែមានឥទ្ធិពល ទៅលើប្រទេសជិតខាង ដែលអន់ថយជាងខ្លួន។

ក្នុងន័យនេះ កម្ពុជាត្រូវមានឆន្ទៈយ៉ាងមាំហើយប្តេជ្ញាថា មិនឱ្យការភ្ញាក់រឭករបស់ខ្លួនក្លាយទៅជា ភាពស្រឡាំងកាំង ស្លន់ស្លោរនិងអស់សង្ឃឹមឡើយ ហើយត្រូវសិក្សាឱ្យបានច្បាស់លើវិស័យនយោបាយ នយោបាយការបរទេស និងប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសទាំងអស់ នៅជិតខាងខ្លួនឱ្យបានច្បាស់។ ហើយត្រូវមានទ្រឹស្តីនយោបាយជាមូលដ្ឋានជាតិមួយប្រាកដ និយម ដែលអនុញ្ញាតឱ្យខ្មែរមានកម្លាំងក្នុងគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានក្នុងគ្រប់វិស័យ ដើម្បីកសាងប្រទេសជាតិឱ្យបានចំរុងចំរើនរុងរឿង។ បើស្រុកខ្មែរបានរុងរឿងខ្លាំងពូកែ មានកិត្យានុភាព រន្ទឺទៅគ្រប់ទិសទី មិនមែនដោយសារទេព្រះមហាក្សត្រមួយព្រះអង្គនោះទេ។

ដោយសារអ្នកប្រាជ្ញ អ្នកចេះដឹង នាម៉ឺនមន្ត្រី និងប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូប ដែលបាននាំគ្នារករូបមន្តទ្រឹស្តី នយោបាយប្រាកដនិយមរបស់ខ្លួនឃើញ ដើម្បីកសាងជាតិមាតុភូមិ។ ហើត្រូវប្រកាន់នូវស្មារតីភ្ញាក់រលឹកនិងជឿជាក់ថា ប្រទេសនីមួយៗពុំអាចរស់នៅក្នុងភាពឯកកោម្នាក់ឯងបានឡើយ។ ការធ្វើទំនាក់ទំនងល្អជាមួយប្រទេសជិតខាង ពិតជាកញ្ចក់មួយដ៏ភ្លឺថ្លា ឆ្លុះឱ្យឃើញនូវគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិ ដែលកើតមានឡើងពីការធ្វើទំនាក់ទំនងនេះ។

ប្រវត្តិទំនាក់ទំនងរវាងប្រទេសកម្ពុជានិងប្រទេសវៀតណាម ជាប្រវត្តិសាស្ត្រមួយពោរពេញទៅដោយភាពគ្រោតគ្រាតចម្បាំងស៊ីសាច់ហុតឈាមរវាងប្រជាជាតិទាំងពីរ តែងតែកើតមានឡើងឥតឈប់ឈរនៅអតីតកាល។ ជាលទ្ធផលនៃជម្លោះ ប្រទេសកម្ពុជាទទួលបរាជ័យជារៀងរហូត ដោយសារការចាញ់ប្រៀបខាងនយោបាយ យោធា និង មនោគមវិជ្ជារបស់វៀតណាម។

នៅពាក់កណ្តាលសតវត្សរ៍ទី១៩ ប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានប្រទេសធំពីរ វៀតណាម និងសៀមមានមហិច្ឆិតាចង់ពុះប្រទេសនេះជាពីរចំណែកហែកចែកគ្នា ដោយយកទន្លេមេគង្គធ្វើជាព្រំប្រទល់រវាងវៀតណាមនិងសៀម។ ដោយធ្វើការបែងចែកទឹកដីចាប់ពីត្រើយខាងលិចទន្លេមេគង្គ ជាកម្មសិទ្ធិរបស់សៀម រីឯទឹកដីនៅភាគខាងកើតទន្លេមេគង្គ ជារបស់វៀតណាម។ ជនជាតិសៀមមើលមកជនជាតិ

Scanned by CamScanner

កម្ពុជាថាជា " កូន " ដែលត្រូវផ្តល់លាភទ្រព្យ ជាស្បៀងសារអាករ និងផ្តល់មនុស្សមកឱ្យសៀម ដែលជាឪពុកយកទៅធ្វើសង្គ្រាម។ រីឯជនជាតិវៀតណាម តែងចាត់ទុកខ្លួនជាសត្វខ្លា ដែលគេចង់ក្រញែកនៅពេលណាក៏បាននៅ ពេលដែលកម្ពុជាធ្វើឲ្យគេខឹង។ ជនជាតិវៀតណាមសម្លឹងមើលមកជនជាតិកម្ពុជា ថាជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅ ដែលគេមានភារកិច្ចត្រូវចូលមកជួយអប់រំឱ្យចេះស្គាល់អរិយធម៌ និងមើលមកប្រទេសកម្ពុជា ថាជាកន្លែងសម្រាប់គេបង្ហូរជនជាតិគេចូលមករស់នៅ។

នៅឆ្នាំ១៨១៣ អធិរាជវៀតណាម ផ្តល់អំណាចឱ្យទេសាភិបាលក្រុងព្រៃនគរ ត្រួតត្រាកម្ពុជាទាំងមូល។ ទេសាភិបាលក្រុងព្រៃនគររូបនោះ បានកេណ្ឌប្រជាជនខ្មែរឱ្យជីកប្រឡាយចេញពីដៃខាងលិចទន្លេមេគង្គទៅភ្ជាប់ច្រកនៃឈូងសមុទ្រសៀម ដែលហៅថា ប្រឡាយវិញតេ (Vinh Te Canal) ប្រឡាយនេះមានចម្ងាយ៥៣គីឡូម៉ែត្រ។ ប្រឡាយវិញតេ ចំណាយពេល៥ឆ្នាំ ហើយក៏ជាការចំណាយជីវិតខ្មែរអស់ច្រើននាក់ ដែលវៀតណាមកេណ្ឌប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរទាំងបង្ខំឱ្យទៅស្លាប់នៅក្នុងគ្រានោះ។

នៅក្រោមអំណាចគ្រប់គ្រងរបស់អធិរាជវៀតណាមឈ្មោះ មិញ ម៉ាង ស្តេចនិងអ្នករាជការខ្មែរត្រូវបានវៀតណាមតម្រូវឲ្យពាក់អាវផាយ និងបួងសក់ដូចវៀតណាមដែរ។ ក្នុងការគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជា អធិរាជវៀតណាម មិញ ម៉ាង បានធ្វើអំពើសាហាវបំផុតលើប្រជាជនកម្ពុជា ពេលនោះហើយដែលកើត មានបញ្ហាកម្តប់តែអុងកើតមានឡើង។ ដើម្បីរំលឹកពីអំពើឃោរឃៅរបស់វៀតណាម បានធ្វើមកលើប្រជាជនកម្ពុជា។ ក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៨៤១ ដល់ឆ្នាំ១៨៤៥ ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានវៀតណាមកាត់យកទាំងអស់ ហើយត្រូវបានឧត្តមសេនីយ៍ វៀតណាមម្នាក់គឺលោក ទ្រឿង មិញយ៉ាង ត្រួតត្រាក្នុងនាមជាអធិរាជវៀតណាម។ ពេលនោះអស់មានពាក្យថា កម្ពុជាក្នុងឋានៈជាប្រទេសទៀតហើយ។ ដោយសារតែដែនដីមួយផ្នែករបស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវសៀមកាត់យកនិងមួយផ្នែកទៀតវៀតណាមកាត់យក។

ការណ៍ដែលកម្ពុជា អាចនៅមានជីវិតនោះ បង្ហាញឱ្យឃើញនូវភាពពុំបាច់ស្រាច់របស់មេដឹកនាំសៀមនិងយួន ក្នុងការជំរុញការប្រកួតប្រជែងរបស់គេឱ្យដល់ទីបញ្ចប់។ នៅពេលមានការប្រយុទ្ធគ្នាជាច្រើនលើក ក្នុងរយៈពេលយ៉ាងយូរនៅលើទឹកដីកម្ពុជា ពួកសៀមនិងយួន បានអនុញ្ញាតឱ្យកម្ពុជានៅរស់រានមានជីវិត សម្រាប់ធ្វើជាភូមិភាគចន្លោះកណ្តាលប្រទេសទ្រនាប់ រវាងប្រទេសទាំងពីរនិងជារដ្ឋចំណុះរបស់ពួកគេ ព្រោះថាកម្ពុជា ក្នុងលក្ខណៈបែបនេះ អាចផ្តល់ផលប្រយោជន៍យ៉ាងច្រើនសម្រាប់ពួកគេទៅថ្ងៃក្រោយៗបន្តទៀត។

ប៉ុន្តែទោះបីក្នុងសភាពការណ៍យ៉ាងនេះក៏ដោយ ក៏ចលនាតស៊ូរបស់អ្នកជាតិនិយមខ្មែរមិនរួញទេ។ មនុស្សរយៃកណ្តាលរត់ចូលព្រៃ ដើម្បីគេចមិនបង់ពន្ធជាស្រូវអង្ករឱ្យវៀតណាម ហើយមិនឱ្យវៀតណាមចាប់ធ្វើទាហាន។ នីតិវិធីគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជា សៀមនិងវៀតណាម បានប្តូរពីជម្លោះមកត្រូវគ្នាតាមមធ្យោបាយការទូត ហើយធ្វើជាស្រុះស្រួលគ្នា ដើម្បីរួមគ្នាកាន់កាប់ប្រទេសកម្ពុជា។

ព្រះបាទ អង្គឌួង យល់ពីបញ្ហានេះ បានប្តូរមករកជំនួយពីជនជាអឺរ៉ុបវិញម្តង ដោយឃើញថាពួកគេមានអាវុធទំនើបៗ ហើយអាចគាំពារកម្ពុជា ឱ្យរួចផុតពីការលេបត្របាក់កម្ពុជា ពីសៀមនិងយួន។ សម្ព័ន្ធមេត្រីភាព ព្រះបាទអង្គឌួង និងលោក ហ្សង់ ក្លូតមីស បានកើតឡើងក្នុងខណៈលោក ហ្សង់ ក្លូតមីស ជាសង្ឃរាជកាតូលិចបារាំងមួយអង្គ។ លោក បានឆ្លើយនឹងសំណួមពរដ៏ត្រឹមត្រូវ របស់ព្រះបាទអង្គឌួង ថា "បារាំងអាចជួយឱ្យកម្ពុជារើខ្លួនរួចពីសៀមផង និងការពារមិនឱ្យវៀតណាមចូលមកបាន

Scanned by CamScanner

ផង"។ ការសម្រេចចិត្តរបស់បារាំង ក្នុងការការពារប្រទេសកម្ពុជា ឱ្យជៀសផុតពីការជ្រៀតជ្រែករបស់សៀមនិងយួន ចាប់ផ្តើមពីទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៨៦០ អាចចាត់ទុកថា ជាការធានាផ្លូវនេះឱ្យនៅមានអត្ថិភាព។ លើសពីនេះទៀតបារាំង មិនត្រឹមតែរក្សាបាននូវវត្តមានរដ្ឋនេះប៉ុណ្ណោះទេ បារាំងក៏បានផ្តល់ជាការគាំទ្រដល់ការលើកស្ទួយនូវកិត្យានុភាពរបស់ព្រះរាជវង្ស និង មន្ត្រីព្រះបរមរាជវាំង ដោយការគោរពរាប់អានព្រះរាជាខ្មែរ ព្រះបាទនរោត្តម ក្នុងរបៀបមួយដែលអាចឱ្យទ្រង់រក្សាតួនាទីជាអ្នកដឹកនាំជានិមិត្តរូបជាតិ។ នៅឆ្នាំ១៨៦៣ ព្រះបាទនរោត្តម យល់ព្រមតាមកិច្ចព្រមព្រៀងមួយ ជាមួយបារាំងធានាការពារទឹកដីរបស់ខ្មែរ ដែលនៅសេសសល់ពីការឈ្លានពានរបស់ប្រទេសជិតខាងទាំងពីរគឺសៀមនិងយួន ។

ដើម្បីទប់ស្កាត់ការរាទីនិយមរបស់ប្រទេសទាំងពីរនេះ ព្រះបាទអង្គឌួង បានពង្រឹងចំណងទំនាក់ទំនងជាមួយបារាំងកាត់តែខ្ពស់បន្ថែមមួយកម្រិតទៀត ដើម្បីយកបារាំងធ្វើជាខ្នងបង្អែកសម្រាប់រារាំងដល់ ការទាមទារខេត្តរបស់ខ្មែរ ពីសំណាក់ប្រទេសសៀមនិងយួន ដោយពឹងឱ្យបារាំងជួយការពារប្រទេសកម្ពុជា ឱ្យរួចផុតពីនយោបាយរាទីនិយមរបស់ប្រទេសជិតខាងទាំងពីរនេះ។

មុនពេលបារាំង ដាក់អាណានិគមនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា កងទ័ពនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានធ្វើការវាយលុកចូលតំបន់កូសាំងស៊ីន តែត្រូវបរាជ័យ។ ដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមដណ្តើមគ្នាគ្រប់គ្រងដែនដីកូសាំងស៊ីន រវាងកម្ពុជានិងវៀតណាម បារាំងបានយកតំបន់កូសាំងស៊ីន ធ្វើជាទឹកដីអាណា-និគម ហើយដាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនជំនួសវិញ ហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៤៩ ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី ពីរបានបញ្ចប់ បារាំងបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តជាអត្តនោម័ត ដោយប្រគល់ទឹកដីកូសាំងស៊ីន ទៅឱ្យអំណាច បាវដាយ-វៀតណាម គ្រប់គ្រងជំនួសវិញ ដោយបានអះអាងថាប្រជាជនខ្មែររស់នៅតំបន់នោះមានចំនួនតិចជាងជនជាតិវៀតណាម (ប្រជាជនខ្មែរមានចំនួនប្រហែល ៦០០ ពាន់នាក់) មិនអាចគ្រប់គ្រង ទឹកដីមួយ ដែលមានជនជាតិវៀតណាមរស់នៅដ៏សន្ធឹកសន្ធាប់បានឡើយ។ ទង្វើរបស់បារាំង ក្នុងការកាត់ដីខ្មែរទៅឱ្យវៀតណាម បារាំងពុំបានធ្វើការពិភាក្សាជាមួយសម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ ដែលជាព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឡើយ។ ទង្វើរបៀបនេះបានធ្វើឱ្យជម្លោះរបស់កម្ពុជានិងវៀតណាម បានអូសបន្លាយ ហើយក្លាយជាការរើសអើងជាតិសាសន៍រវាងជនជាតិទាំងពីរ និងជាចំណុចរសើបនៃសង្គ្រាមចិត្តសាស្ត្រដែលស្ថិតនៅក្នុងស្មារតីជនជាតិកម្ពុជាសព្វថ្ងៃ។

ជាច្រើនសតវត្សរ៍មកហើយ ទំនាស់បញ្ហាទឹកដី បានធ្វើឱ្យមានសង្គ្រាមបង្ហូរឈាមគ្នាឥតឈប់ឈរ រវាងប្រទេសកម្ពុជានិងប្រទេសវៀតណាម។ បរាជ័យរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាពិសេសនៅសតវត្សរ៍ទី១៩ គឺជាស្នាកស្នាមប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ជូរចត់ បន្សល់ទុកឱ្យប្រជាជនកម្ពុជាចងចាំមិនភ្លេច។ ប្រជាជនវៀតណាម បានបន្តការចូលជ្រៀតជ្រែកមករស់នៅលើទឹកដីនៃប្រទេសកម្ពុជា សឹងគ្រប់ទីកន្លែងមុននិងក្រោយសម័យអាណានិគមបារាំង។

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ប្រជាជនវៀតណាម ប្រកបរបរអាជីវកម្មជាឈ្មួញ កម្មករចំការកៅស៊ូ និង អ្នកនេសាទជាដើម។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ បារាំងបានជ្រើសរើសប្រជាជនវៀតណាម ជាច្រើនឱ្យធ្វើការក្នុងទេសាភិបាលអាណានិគមនិយម នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដោយមិនអើពើពីទស្សនៈជាតិនិយមរបស់ប្រជាជនខ្មែរឡើយ។ បារាំងបានបញ្ជូននិងចាត់តាំងអ្នករាជការនិងទាហានវៀតណាម ពីប្រទេស

Scanned by CamScanner

វៀតណាម មកឱ្យធ្វើការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទាំងក្នុងការងាររាជការ ក៏ដូចជាទាំងការងារឯកជន។ បារាំងបានពង្រីកផ្ទៃដីដាំកៅស៊ូនៅខេត្តកំពង់ចាម ដោយពុំទទួលយកប្រជាជនខ្មែរ ឱ្យធ្វើការនៅក្រុមហ៊ុនចំការកៅស៊ូនោះឡើយ។ លើសពីនេះទៀត កម្មករចំការកៅស៊ូទាំងអស់សុទ្ធសឹងជាជនជាតិវៀតណាម និងចិន។ ជាពិសេស ជនជាតិវៀតណាមរស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានបារាំងចាត់តាំងឱ្យធ្វើការក្នុង ការងាររទេសាភិបាលអាណានិគមនិយម។

នយោបាយកេងប្រវ័ញ្ចរបស់បារាំងនេះ បានប្រែក្លាយប្រទេសកម្ពុជា ឱ្យទៅជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ បញ្ចេញផលិតផលកសិកម្ម។ ក្នុងមួយឆ្នាំៗ គេបាននាំចេញពីប្រទេសកម្ពុជា នូវជ័រកៅស៊ូប្រមាណពី១៥ ទៅ២០ពាន់តោន អង្ករពី១៥០ទៅ២០៥ពាន់តោន គ្រាប់ពោតពី៣០០ទៅ៤០០ពាន់តោន ហើយនិងផលិតផលកសិកម្មផ្សេងៗទៀតជាច្រើន។

នៅចុងទសវត្សទី៤០នៃសតវត្សទី២០ ប្រទេសកម្ពុជា ស្ថិតនៅជាប្រទេសកសិកម្មអន់ថយនៅឡើង ហើយជាប្រទេសមួយមានរោងចក្រតិចតួចស្តួចស្តើងបំផុត ក្នុងចំណោមបណ្តាប្រទេសនៅអាស៊ីភាគ អាគ្នេយ៍។ ក្នុងឋានៈជាប្រទេសកសិកម្ម កម្ពុជាមានតែរោងចក្រឧស្សាហកម្មសម្រាប់ផលិតឧបករណ៍កសិកម្មតែមួយគត់។

ចំពោះពន្ធអាករវិញ បារាំងបានយកពន្ធដី និងការតម្លើងពន្ធដារ សព្វសារពើពីកសិករក្រីក្រខ្មែរ ដោយបង្កើតឱ្យមានពន្ធដារគ្រប់បែបយ៉ាង រួមទាំងបង្កើតឱ្យមានពន្ធមនុស្សទៀតផង មនុស្សម្នាក់ត្រូវបង់ពន្ធពី២,៥០រក្នុងមួយឆ្នាំ លុះដល់ឆ្នាំ១៩២៨ ពន្ធនេះបានឡើងដល់៩,៤០រ ក្រៅពីនេះ មានពន្ធលើសត្វពាហនៈ លើដំណាំ លើផ្ទះសម្បែង និងពន្ធលើទូកនេសាទជាដើម ដោយមិនគិតដល់ពន្ធមិនចំពោះ ដែលមានទឹកប្រាក់ច្រើនជាងពន្ធផ្ទាល់រាប់សិបដង។ ពន្ធអាករពីមុន ព្រះរាជាខ្មែរបង្គាប់ឱ្យមន្ត្រីខ្មែរដើរប្រមូល នៅពេលបារាំងដើរប្រមូលជុំនួសវិញ ត្រូវបានបង្កើនយ៉ាងខ្លាំង។ នេះជាការគាបសង្កត់របស់បារាំង ធ្វើឱ្យកើតមានតម្រូវការក្នុងប្រទេសនូវរូបិយប័ណ្ណថ្មី។ ការបញ្ចូលរូបិយប័ណ្ណអាណានិគម ដែលមានតម្លៃខ្ពស់ធ្វើឱ្យតម្លៃប្រាក់រៀលខ្មែរធ្លាក់ចុះ។ ពន្ធអាករខ្យល់ហួសហេតុ ហើយពេលខ្លះប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរមិនអាចប្រាក់បង់ពន្ធរួចឡើយ។ ក្រៅពីពន្ធដារ ប្រជាជនម្នាក់ៗត្រូវជាប់កំណែនចំនួន២ខែក្នុងមួយឆ្នាំ។

នៅពេលចុះទារពន្ធម្តងៗ រដ្ឋការបារាំងបានប្រើអំពើឃោរឃៅយ៉ាងខ្លាំង ដោយប្រើមធ្យោបាយដូចជាដាក់គំនាបកៀបសង្កត់បង្ខំឱ្យប្រជាជនកម្ពុជាបង់ពន្ធជាកំហិត ក្នុងករណីគេចវេសមិនព្រមបង់ពន្ធ បារាំងធ្វើទារុណកម្មមកលើប្រជាជនខ្មែរយ៉ាងព្រៃផ្សៃជាទីបំផុត។ អំពើឃោរឃៅរបស់បារាំងនាំឱ្យកើតមានការបះបោរប្រឆាំងនឹងបារាំងវិញ ដូចជាចលនាបះបោរប្រឆាំងបារាំងរបស់ប្រជាជននៅភូមិតិរិច្ឆាន ឃុំក្រាំងលាវ ស្រុករលាផ្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។

ចលនាប្រឆាំងនឹងបារាំងក៏បានផ្ទុះឡើងនៅឆ្នាំ១៩៤២ ប្រទេសកម្ពុជា បានបង្កើតរណសិរ្ស " ខ្មែរឥស្សរៈ " រីឯប្រទេសវៀតណាមបានបង្កើតរណសិរ្ស " វៀតមិញ "។ ក្រោមការដឹកនាំរបស់កុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ខ្មែរឥស្សរៈបានធ្វើសកម្មភាពយ៉ាសកម្ម ទោះបីពុំទាន់បានកសាងមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួនឱ្យបានរឹងមាំក៏ដោយ។ ក្រោយមកប្រទេសកម្ពុជា បានបង្កើតការិយាល័យបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន និងបង្កើតគណៈកម្មាធិការកម្មករកម្ពុជា។ បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន មានឥទ្ធិពលខ្លាំងមកលើចលនារំដោះជាតិនៅកម្ពុជា។ បក្សប្រជជនបដិវត្តខ្មែរបានបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៥១ ក្រោមកា

Scanned by CamScanner

រដឹកនាំរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ការស៊ូក្នុងចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៥១-១៩៥៤ មានលក្ខណៈមួយគម្រាមកំហែងដល់របបអាណានិគមនិយមបារាំងនៅទូទាំងឥណ្ឌូចិន និងជាកម្លាំងសង្កត់យ៉ាងខ្លាំងចំពោះបារាំង ហើយបង្ខំឱ្យបារាំងត្រូវពិនិត្យឡើងវិញនូវយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ខ្លួននៅកម្ពុជា។ ដោយសារចលនាប្រឆាំងនឹងបារាំងនៅកម្ពុជា មានទំហំធំធេងខ្លាំងឡើងៗនៅទូទាំងប្រទេស លុះដល់ថ្ងៃទី០៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៥៣ បារាំងបានប្រគល់ឯករាជ្យដល់ប្រជាជនកម្ពុជា។

បន្ទាប់ពីទទួលបានឯករាជ្យពីបារាំង ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរព្រះបាទនរោត្តម សីហនុ ជាប្រមុខរដ្ឋនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានកសាងខឿនសេដ្ឋកិច្ចជាតិឱ្យមានការរីកចម្រើន និងកិត្តិនាមប្រទេសកម្ពុជា មានភាពល្បីរន្ទឺទូទាំងតំបន់អាស៊ី។ ភាពល្បីល្បាញរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ក៏បានធ្លាក់ចុះមកវិញបន្ទាប់ពីរដ្ឋប្រហារនៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ បង្កឡើងដោយពួកស្តាំនិយម មាននិន្នាការប្រឆាំងនឹងរបបរាជានិយមនៅកម្ពុជា។

លោកសេនាប្រមុខ លន់ ណុល ប្រធានាធិបតីនៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ បានប្រកាសរដ្ឋាភិបាលរបស់លោកថា ជារដ្ឋាភិបាលស្របច្បាប់ដោយមានឈ្មោះថា "សាធារណរដ្ឋខ្មែរ "។ មកដល់ត្រង់ចំណុចនេះ មានបញ្ហាជាច្រើនបានលើកឡើងថា ហេតុអ្វីបានជារដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ប្រកាសយ៉ាងប្រញាប់ប្រញាលម្លេះ? បង្ហាញឱ្យឃើញថា រដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែរ មានគោលដៅធំពីរគឺ ÷

ដើម្បីកេសម្លេងគាំទ្រយ៉ាងពេញទំហឹងពីស.រ.អ. និងឱ្យស.រ.អ. ជួយផ្តល់ជំនួយយោធា ដើម្បីប្រឆាំងនឹងពួកកុម្មុយនីស្ត។ ហេតុនេះបានជាលោក លន់ ណុល ទាក់ទងទៅរដ្ឋាភិបាលក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន ដើម្បីស្នើឱ្យទីបញ្ជាការស.រ.អ. វាយលុកលើទឹកដីនៃតំបន់រំដោះក្នុងប្រទេសកម្ពុជានិងឡាវ ក្នុងករណីមានការចាំបាច់ខាងយោធាហើយស្នើឱ្យស.រ.អ. ផ្តល់ជំនួយយោធាចូលមកក្នុងប្រទេសកម្ពុជា" ទប់ទល់នឹងកម្លាំងតស៊ូរបស់សម្តេចនរោត្តមសីហនុ និងវៀតណាម។

ទំនាក់ទំនងនយោបាយរវាងសាធារណរដ្ឋខ្មែរ និង សហរដ្ឋអាមេរិក ធ្វើឡើងសម្រាប់សុំជំនួយយោធាពីសហរដ្ឋអាមេរិក ដើម្បីទប់ទល់នឹងការគម្រាមកំហែងពីក្រុមខ្មែរក្រហម ដែលមានប្រទេសចិននៅពីក្រោយខ្នងដ៏មហិមាផង និងដើម្បីទប់ទល់នឹងចលនាតស៊ូរបស់សម្តេចនរោត្តមសីហនុផង។

យន្តហោះបេ៥២ ចាប់ផ្តើមទម្លាក់គ្រាប់បែកយ៉ាងខ្លាំងលើមូលដ្ឋានសឹកខ្មែរវៀតកុង។ ហើយរដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែរ សហការណ៍ជាមួយវៀតណាមខាងត្បូង វាយរំលំកម្លាំងអ្នកតស៊ូខ្មែរ និងវៀតណាមកុម្មុយនីស្តនៅកម្ពុជា។ បន្ទាប់ពីរដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែរ បានកាត់ទោសប្រហារជីវិតសម្តេចនរោត្តមសីហនុ កំបាំងមុខតាមរយៈរដ្ឋសភារបស់ខ្លួន។ ជម្លោះរវាងសម្តេច សីហនុ និងលោក លន់ ណុល បានកើតឡើងចំណែករដ្ឋសភាជាតិបានធ្វើការចោទ សម្តេចនរោត្តមសីហនុ ថាបានរួមគំនិតបើកឱ្យមានវៀតណាមកុម្មុយនីស្ត ប្រើប្រាស់ទឹកដីប្រទេសកម្ពុជា នឹងអនុញ្ញាតឱ្យកងទ័ពវៀតណាមខាងជើង និងវៀតកុងឈប់សំចតនៅលើទឹកដីខ្មែរថាជា "អំពើក្បត់ជាតិ" ព្រមទាំងបំផុសឱ្យមានបាតុកម្មជាសាធារណៈមួយប្រឆាំងនឹងសម្តេចព្រះនរោត្តមសីហនុ ហើយប្រឆាំងនឹងវត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅតាមព្រំដែនកម្ពុជា។

របបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ បានផ្តាច់ចំណងការទូតជាមួយប្រទេសវៀតណាម ហើយបានស្នើឱ្យក្រុង ហាណូយ ដកកងទ័ពទាំងអស់របស់ខ្លួនចេញពីកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេល៤៨ម៉ោងជាកំហិត គឺថាឱ្យអស់មុន ថ្ងៃទី១៥មីនា១៩៧០។ លោក លន់ ណុល បំផុសអ្នកគាំទ្ររូបលោក ឱ្យត្រៀមរៀបចំបាតុកម្ម

Scanned by CamScanner

ប្រឆាំងនឹង "ការឈ្លានពានជាយថាហេតុណាមួយ" របស់វៀតណាមរួចស្រេចទៅហើយ។ គ្រប់ស្ថាប័នរដ្ឋត្រូវបានឈប់សម្រាកដើម្បីត្រៀមធ្វើបាតុកម្ម។ ក្នុងជួរសិស្សានុសិស្ស បានរៀបចំលើកបដាជាច្រើនមានពាក្យស្លោកប្រឆាំងនឹងពួកវៀតណាមខាងជើងនិងពួកវៀតកុង។ សិស្សសាលារាប់ពាន់នាក់ បានដើរតម្រង់ទៅរដ្ឋសភាជាតិ អមដោយសម្រែកតាមចង្វាក់ជាភាសាខ្មែរ បារាំងនិងអង់គ្លេស ថា "បរាជ័យពួកវៀតកុងនិងវៀតណាមខាងជើង" " វៀតកុងត្រឡប់ទៅប្រទេសឯងវិញទៅ" "កម្ពុជាពុំមែនជាទឹកដីរបស់វៀតមិញទេ"។

សេចក្តីប្រកាសនេះ បានធ្វើឱ្យប្រជាជនវៀតណាម ដែលកំពុងរស់នៅលើទឹកដីខ្មែរ មានការភិតភ័យ ហើយបានចាកចេញទៅប្រទេសវៀតណាមវិញជាបន្ទាន់ ដោយខ្លាចមានអំពើហិង្សាណាមួយកើត ឡើងជាយថាហេតុដល់អាយុជីវិតរបស់ពួកគេ។ បាតុកម្មប្រឆាំងវៀតណាម នៅមុខរដ្ឋសភាជាតិ បានទាមទារឱ្យមានការដកថយកងទ័ពវៀតកុង និងវៀតណាមខាងជើងចេញពីទឹកដីខ្មែរ។ ដោយលើទឹកចិត្តពីរដ្ឋាភិបាល ពួកបាតុករបានកាប់សម្លាប់ជនជាតិវៀតណាមយ៉ាងរង្គាល និងទាមទារឱ្យមានការផ្តន្ទាទោស អ្នកទាំងឡាយណាដែល "លក់ទឹកដីខ្មែរ "ឱ្យវៀតណាមទៀតផង។

សកម្មភាពរបស់អ្នកប្រឆាំងនឹងយោបាយរើសអើងពូជសាសន៍របស់លោក លន់ ណុល បានដាក់សម្ពាធយ៉ាងខ្លាំងដល់រដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែរឱ្យបញ្ឈប់ជាបន្ទាន់ នូវនយោបាយរើសអើងជាតិសាសន៍ ហើយសកម្មភាពនេះធ្វើឱ្យវៀតណាមមានទឹកចិត្តបន្ថែមទៀត ដោយបានសហការជាមួយកម្លាំងអ្នកតស៊ូខ្មែរ ដើម្បីផ្តួលរំលំមេដឹកនាំរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ចេញពីអំណាចនៅថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥។

របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បានមកជំនួសរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែររបបថ្មីនេះ បានធ្វើឱ្យប្រជាជនកម្ពុជារាប់លាននាក់ បានទទួលរងគ្រោះនិងការកាប់សម្លាប់ មិនតែប៉ុណ្ណោះទំនាក់ទំនងជាមួយប្រទេសជិតខាងត្រូវបានកាត់ផ្តាច់ ពិសេសជាមួយប្រទេសវៀតណាម ដែលជាមិត្តជិតស្និតរបស់របបនេះក៏បានកាត់ផ្តាច់ទំនាក់ទំនងនយោបាយការទូត ហើយបែរជាមើលមុខគ្នាជាសត្រូវនយោបាយទៅវិញ។

ពិភពលោកបានទទួលស្គាល់ថា ការដួលរលំនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នៅប្រទេសកម្ពុជាបណ្តាលមកពីការធ្វើអន្តរាគមន៍យោធាពីប្រទេសវៀតណាម។ បន្ទាប់ពីរដ្ឋាភិបាលនៃស.ស.វ និងរណសិរ្សសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិកម្ពុជា បានសហការគ្នាដាក់ចេញនូវផែនការផ្តួលរំលំមេដឹកនាំ របស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ចេញពីអំណាចក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩។

ក្រោយពីបានទទួលជ័យជំនះ លើរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ រដ្ឋាភិបាលវៀតណាមនិងរណសិរ្សសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិកម្ពុជា បានឯកភាពគ្នាបង្កើតរបបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា (ស.ប.ក.) ឡើង ដោយដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការឧបត្ថម្ភនិងគាំទ្រយ៉ាងពេញទំហឹងពីប្រទេសវៀតណាម។ ពេលនោះទំនាក់ទំនងការទូតរវាងកម្ពុជានិងវៀតណាមបានតភ្ជាប់គ្នាឡើងវិញ ពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃប្រទេសទាំងពីរបានពង្រឹងនិងពង្រីកចំណងសាមគ្គីភាព មិត្តភាព និងសហប្រតិបត្តិការយូរអង្វែងរវាងរដ្ឋាភិបាលស.ប.ក និង រដ្ឋាភិបាលស.ស.វ។ រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសទាំងពីរបានឯកភាពគ្នា ចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិទ្វេភាគី ក្នុងន័យចងសម្ព័ន្ធភាពគ្នា ដើម្បីផ្លាស់ប្តូរយោបល់គ្នាបង្កើតនូវចំណងសាមគ្គីភាព មិត្តភាពនិងសហប្រតិបត្តិការដ៏យូរអង្វែង ជួយគ្នាទៅវិញទៅមក និងស្តារឡើងវិញ នូវលើ

Scanned by CamScanner

វិស័យធំពីរគឺ នយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច ចាប់ពីពេលនោះមកទំនាក់ទំនងនយោបាយរបស់ប្រទេសទាំងពីរ ឡើងដល់កំពូលជាងពេលណា ទាំងអស់ក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រនៃទំនាក់ទំនងរបស់ខ្លួន។

វិស័យនយោបាយ រដ្ឋាភិបាលទាំងពីរបានពង្រឹងទំនាក់ទំនងចរិតនយោបាយខ្លាំង ជាងចរិតសេដ្ឋកិច្ច ព្រោះសម្ព័ន្ធភាពនៃប្រទេសទាំងពីរកម្ពុជានិងវៀតណាម មានគោលដៅដ៏ចំបងគឺការពារសមិទ្ធផលរដ្ឋ ដែលរំដោះបានពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ប្រគល់ជូនក្រុមប្រឹក្សាប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជា ដែលវៀតណាមចាត់ទុកថា ជារដ្ឋាភិបាលតែមួយគត់កើតចេញពីប្រជាជនកម្ពុជា មានចរិតសាមគ្គីភាពទូលាយជាមួយប្រទេសជិតខាងពិសេសជាមួយវៀតណាមប្រសើរជាងរដ្ឋាភិបាលមុនៗ។

ចំណែកឯ វត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅលើទឹកដីកម្ពុជា ដើរតួនាទីជាអ្នកការពារសន្តិសុខរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ឱ្យរួចផុតពីការគម្រាមកំហែងរបស់ពួកខ្មាំងខ្មែរក្រហមផង និងការពារអាយុជីវិតរបស់រដ្ឋាភិបាលក្រុងភ្នំពេញផង។ ព្រោះសុខភាពនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលក្រុងភ្នំពេញនាពេលនោះមានភាពទុនខ្សោយនៅឡើយ បើគ្មានវត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅពីក្រោយទេ នោះរដ្ឋាភិបាលនេះនឹងស្លាប់។

១០ឆ្នាំក្រោយការដួលរលំរបបខ្មែរក្រហម ទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម គឺជាការចាំបាច់បំផុត ដែលមិនអាចខ្វះបាន។ ទោះបីជាមានការរិះគន់ពីអន្តរជាតិ ពិសេសពីប្រទេសលោកខាងលិចនិងសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់គេយ៉ាងណាក្តី ក៏ប្រទេសកម្ពុជានិងវៀតណាម រក្សាចំណងសាមគ្គីភាពរវាងប្រទេសទាំងពីរបានយ៉ាងស្អិតរមួត លើសពីនេះទៀតប្រទេសទាំងពីរ បានពង្រឹងចំណងមិត្តភាព ជាមួយបណ្តាប្រទេសកុម្មុយនីស្តនៅអឺរ៉ុបខាងកើត និងបណ្តាលប្រទេសមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធនៅទ្វីបអាហ្វ្រិកមួយចំនួនទៀត ដើម្បីសហការគ្នាការពារការរស់ឡើងវិញរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា។

ទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិរវាងកម្ពុជានិងវៀតណាម ធ្វើឡើងស្របទៅនឹងសន្ធិសញ្ញា សន្តិភាព មិត្តភាព និងសហប្រតិបត្តិការ រវាងសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម។ អត្ថន័យនៃសន្ធិសញ្ញានេះ ធ្វើឡើងដើម្បីជួយសង្គ្រោះគ្នាទៅវិញទៅមក ឈរលើស្មារតីអន្តរជាតិអធន និងជាប្រទេសជិតខាងគ្នាល្អ វៀតណាមត្រូវតែបំពេញកាតព្វកិច្ចនេះ ដោយឥតងាករេ ដើម្បីការពារនិងពង្រីកមិនឈប់ឈរនូវប្រពៃណី យុទ្ធសាមគ្គីភាព ការទាក់ទងប្រកបដោយមិត្តភាព និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាភាតរៈ ការជួយឧបត្ថម្ភគ្នាទៅវិញទៅមក លើគ្រប់វិស័យឈរលើមូលដ្ឋានគោរពឯករាជភាព អធិបតេយ្យភាពរបស់ផងគ្នា គោរពផលប្រយោជន៍ដ៏សុច្ចរិតរបស់គ្នា មិនជ្រៀតជ្រែកចូលកិច្ចការផ្ទៃក្នុងគ្នា ស្មើភាពនិងមានផលប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមករវាងកម្ពុជានិងវៀតណាម។

នេះមូលហេតុ ដែលនាំឱ្យទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម ឈានឡើងដល់កំរិតខ្ពស់។ គួររំលឹកដែរថាទំនាក់ទំនងកម្ពុជានិងវៀតណាម មានប្រវត្តិដ៏យូរលង់មកហើយ ប៉ុន្តែទំនាក់ទំនងនយោបាយជាផ្លូវការរវាងកម្ពុជានិងវៀតណាមបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៦៧។ លក្ខណៈរួមនៃទំនាក់ទំនងនៃប្រទេសទាំងពីរមានបញ្ហាធំពីរគឺ ទីមួយ ប្រទេសទាំងពីរស្ថិតនៅក្រោមនឹមអាណានិគមនិយម ចក្រពត្តិនិយមដូចគ្នា។ ទីពីរ ធ្លាប់មានប្រវត្តិតស៊ូប្រឆាំងនឹងអាណានិគមនិយម ចក្រពត្តិនិយមជាប្រទេសដាក់នឹមត្រួតត្រាមកលើប្រទេសទាំងពីរដូចគ្នា ក៏ដូចជាបណ្តាលប្រទេសទាំងបី នៅឥណ្ឌូចិនទាំងមូល។

Scanned by CamScanner

ឈរលើលក្ខការណ៍ កិច្ចការពារនិងកសាងប្រទេសខ្លួន គឺជាការងាររបស់ប្រជាជននៃប្រទេសនីមួយៗ ភាគីទាំងពីរសន្យាថា និងយកអស់កម្លាំងកាយរបស់ខ្លួនដើម្បីជួយឧបត្ថម្ភគ្នាទៅវិញទៅមកលើគ្រប់វិស័យនិងគ្រប់រូបភាពចាំបាច់ ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាព ការពារឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ ឯកភាពបូរណភាពដែនដី និងពលកម្មសន្តិភាពនៃប្រទេសនីមួយៗ ប្រឆាំងរាល់ឧបាយកលនឹងអំពើបំផ្លិចបំផ្លាញរបស់បណ្តាលចក្រពត្តិ និងប្រតិកិរិយាអន្តរជាតិ។

បន្ទាប់ពីប្រទេសកម្ពុជា មាននយោបាយអន្តរជាតិនិយកម្ម ជាមួយប្រទេសជិតខាងខ្លួនល្អ កម្ពុជាបានជួបនូវ វិបុលសុខ ភាពសុខសាន្ត និងនាំមកនូវការអភិវឌ្ឍលើវិស័យនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចអន្តរជាតិ។ ការធ្វើទំនាក់ទំនងល្អ ជាមួយប្រទេសជិតខាងខ្លួន គឺជាការបើកនូវទំព័រប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មី សម្រាប់នាំកម្ពុជាឱ្យឆ្លងផុតពីគ្រោះមហន្តរាយ និងសង្គ្រាមស៊ីវិលដ៏ហិនហោច។

ក្នុងនិក្ខេបបទនេះ ចែកចេញជា៥ជំពូក។ <u>ជំពូកទី១</u> សិក្សាពីទិដ្ឋភាពនៃប្រវត្តិទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម ដើម្បីយកមកធ្វើជាទ្រឹស្តីឆ្លុះបញ្ចាំងពីទំនាក់ទំនងនយោបាយនៃប្រទេសទាំងពីរ ក្នុងដែនកំណត់របស់និក្ខបបទនេះ។ ពីឆ្នាំ១៩១០ រហូតទៅដល់ឆ្នាំ១៩៣០ អាស៊ីភាគអាគ្នេយ៍ទាំងមូលបានជួបប្រទះនូវការប្រែប្រួលមួយដ៏ធំ ដោយសារចរន្តមនោគមវិជ្ជាធំៗពីរ ហើយមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងទៅលើប្រវត្តិសាស្ត្រនៃភូមិភាគនេះនិងពិភពលោក។ ចរន្តមនោគមវិជ្ជាទាំងពីរនោះគឺ ៖

ទីមួយ ៖ ចរន្តនៃចលនាជាតិនិយម ដែលមានផ្តើមកំណើតដំបូងក្នុងប្រទេស រួចហើយផ្សព្វផ្សាយ ពេញទាំងអាស៊ីចុងបូព៌ារហូតដល់អាស៊ីភាគអាគ្នេយ៍។ គំនិតជាតិនិយមនេះ បង្កើតជាចលនានយោបាយ ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអាណានិគមបរទេស។ ការតស៊ូរបស់ពួកជាតិនិយមប្រឆាំងនឹងពួកអាណានិគមបស្ចិមប្រទេស ដែលកំពុងកៀបសង្កត់ជិះជាន់ដាក់នឹមត្រួតត្រាលើជនជាតិក្នុងទ្វីបអាស៊ី។

ទីពីរ ៖ ចរន្តនៃគំនិតប្រជាធិបតេយ្យលាយជាមួយគំនិតសង្គមនិយម។ គំនិតឬចរន្តទី២នេះច្រើនបាននិស្សិតនិងបញ្ញាវ័ន្តជាតិអាស៊ី ដែលបានទៅសិក្សាក្នុងបណ្តាប្រទេសនានានៅអឺរ៉ុប និងនៅអាមេរិក នាំចូលមកក្នុងមាតុប្រទេសរបស់ខ្លួនវិញ កាលបើគេបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅបរទេសរួចមក។

ក្នុងនោះក៏មាននិស្សិតនិងបញ្ញាវ័ន្តរបស់ប្រទេសទាំងបី នៅឧបទ្វីបឥណ្ឌូចិនបាននាំគំនិតប្រជាធិបតេយ្យពីបរទេសចូលមកតំបន់នេះដែរ បើតាមអ្នកជំនាញខាងភូមិសាស្ត្រគឺ លោក ម៉ាល់ត៍ប្រុងដែល បានរៀបចំបង្កើតពាក្យ " ឥណ្ឌូចិន " សម្រាប់សំគាល់លក្ខណៈនៃស្នើរកោះ ដែលខណ្ឌចែកឈូងសមុទ្រ តុងគឹង ពីឈូងសមុទ្រសៀម នៅសងខាងជួរភ្នំអណ្ណាម ដែលសមាគមរដ្ឋឥណ្ឌូចិនដែលលោក ដឺហ្គោលបានប្រកាសបង្កើត នៅថ្ងៃទី២៤ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៤៩ មានឈ្មោះជាផ្លូវការថា " សហភាពឥណ្ឌូចិនបារាំង" ហើយត្រូវផ្សំឡើងដោយរដ្ឋ៥ គឺ តុងកឹង អណ្ណាម កូសាំងស៊ីន លាវ និងកម្ពុជា។ ដោយមានការបែងចែកដាច់ស្រឡះពីឈ្មោះទីបី ដែលចេញពីគម្រោងនៃអង្គការកុម្មុយនីស្តអន្តរជាតិ របស់សហភាពសូវៀត ថា "សហព័ន្ធឥណ្ឌូចិន"។

បើតាមលោក ម៉ាល់ត៍ ប្រុងដែល សហភាពឥណ្ឌូចិន មានន័យសម្រាប់សំគាល់ពាក្យ ដែនដីដែលអាណានិគមបារាំងធ្លាប់ធ្វើអាណានិគមមកលើ ចំពោះពាក្យថា សហព័ន្ធឥណ្ឌូចិន ជាបញ្ញត្តិសម្រាប់សំគាល់របស់អង្គការកុម្មុយនីស្តអន្តរជាតិ ដូចជាសហព័ន្ធស្តង់ឌីណាវ ឬ សហព័ន្ធបាល់កង់ជាដើម។ បន្ទាប់ពីការចូលធ្វើអាណានិគមរបស់បារាំងលើប្រទេសកម្ពុជា វៀតណាមនិងឡាវ។ រដ្ឋាភិបាល

Scanned by CamScanner

បារាំងប្រមូលផ្តុំប្រទេសទាំងបី ជាដែនដីមួយអាណានិគមតែមួយដែលមានឈ្មោះថា " ឥណ្ឌូចិនបារាំង " ហើយស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រារបស់អគ្គទេសាភិបាលបារាំង។

ឥណ្ឌូចិនគឺ ជាតំបន់ពិសេសរបស់បារាំងសម្រាប់ក្រកេកោគទ្រព្យ ធម្មជាតិ ដែលបម្រើដល់វិស័យឧស្សាហកម្ម ក្នុងនោះមានវិស័យពីរ ដែលបានផ្តល់ទុនច្រើនជាងគេគឺ កៅស៊ូ និងការយករ៉ែត្បូងថ្ម ត្រូវបានបារាំង ដឹកយកទៅប្រទេសរបស់ខ្លួនយ៉ាងពេញទំហឹង។ ក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម បារាំងបានពង្រីករោងចក្រជាច្រើននៅប្រទេសវៀតណាម ដូចជា រោងចក្រអំបោះ ស្រា ឈើគូស ស្ករស ម៉ាស៊ីនកិនស្រូវ ជួសជុលរថយន្ត កប៉ាល់និងរោងចក្រអគ្គិសនីជាដើម ពេលនោះឥណ្ឌូចិន បានក្លាយជាទីផ្សារផ្លាស់ប្តូរទំនិញចេញ-ចូលយ៉ាងសំខាន់របស់បារាំង។

ចំពោះពន្ធអាករវិញ បារាំងបានយកពន្ធដី និងការតម្លើងពន្ធដារ សព្វសារពើពីកសិករក្រីក្រខ្មែរ ដោយបង្កើតឱ្យមានពន្ធដារគ្រប់បែបយ៉ាង រួមទាំងបង្កើតឱ្យមានពន្ធមនុស្សទៀតផង មនុស្សម្នាក់ត្រូវបង់ពន្ធពីរ ២,៥០៛ ក្នុងមួយឆ្នាំ។ លុះដល់ឆ្នាំ១៩២៨ ពន្ធនេះបានឡើងដល់៩,៥០៛ ក្រៅពីនេះមានពន្ធលើសត្វពាហនៈ ពន្ធលើដំណាំ ពន្ធលើផ្ទះសម្បែង និងពន្ធលើទូកនេសាទជាដើម ដោយមិនគិតដល់ពន្ធមិនចំពោះ ដែលមានទឹកប្រាក់ច្រើនជាងពន្ធផ្ទាល់រាប់សិបដងផង។ ក្រៅពីពន្ធដារ ប្រជាជនម្នាក់ៗត្រូវជាប់កំណែនចំនួន២ខែក្នុងមួយឆ្នាំ។

ផ្តើមចេញពីចំណុចនេះ ទើបមានចលនាបដិវត្តន៍របស់ប្រទេសទាំងបី បានក្រោកឈរឡើងប្រឆាំងនឹងបារាំងក្រោមការដឹកនាំរបស់លោក ហូ ជីមិញ (Ho Chi Minh) ដោយមានការចូលរួមយ៉ាង ស្រស្រាក់ស្រស្រាំពីវណ្ណៈកសិករនិងកម្មករ ហើយចលនានេះ បានផ្ទុះឡើងយ៉ាងសកម្មទូទាំងតំបន់ឥណ្ឌូចិនទាំងមូល ដោយមានសន្ទុះយ៉ាងខ្លាំង ហើយឈានទៅដល់ការតស៊ូប្រដាប់អាវុធ រហូតបានទាំឯករាជ្យពីបារាំង ជូនប្រជាជាតិនីមួយៗនៅឥណ្ឌូចិនវិញ។ លោក ផាម វ៉ាន់ដុង នាយករដ្ឋមន្ត្រីវៀតណាមខាងជើង បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ស្តីអំពីការទទួលស្គាល់ លើបូរណភាពទឹកដីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។ សម្តេចនរោត្តមសីហនុ ដោយឈរលើទស្សនៈជាតិនិយមរបស់ព្រះអង្គ បានធ្វើសេចក្តីអះអាងមុនពេលធ្វើរដ្ឋប្រហារនៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ ថា "បើសិនជាលោកប្រធានាធិបតី និច សុន មិនកែមធ្យោបាយ ដើម្បីដកកងទ័ពអាមេរិក ចេញពីភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ខ្ញុំយល់ថា គឺមានការកៀបសង្កត់ពីមហាអំណាច "។

ក្នុងដំណាក់កាលនេះ យើងឃើញថា ទំនាក់ទំនងនយោបាយរវាងកម្ពុជានិងវៀតណាមហាក់ដូច ជាល្អល្អូកល្អើននឹងគ្នា ភាគីវៀតណាមបានប្រកាសយ៉ាងច្បាស់។ លោក ផាម វ៉ាន់ដុង បានអះអាងថា " គោរពឯករាជ្យភាពសន្តិភាព អព្យាក្រិតភាព អធិបតេយ្យភាព និងរបបនយោបាយរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ទទួលស្គាល់និងមានកាតព្វកិច្ចគោរពនូវអធិបតេយ្យភាព និងបូរណភាពទឹកដីរបស់កម្ពុជា ដែលមានព្រំប្រទល់ដូចបច្ចុប្បន្ននេះ "។

<u>ជំពូក២</u> សិក្សាពីបុព្វបទនៃទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម ក្នុងជំពូកនេះគឺកេឲ្យឃើញពីការភាពខ្លាំងនិងភាពខ្សោយ នៃទំនាក់ទំនងនយោបាយរបស់ប្រទេសទាំងពីរ ដើម្បីធ្វើជាបទពិសោធន៍ជាប្រវត្តិសាស្ត្រក្នុងការរីតចំណងនយោបាយជាមួយប្រទេសជិតខាងទៀត មានលក្ខណៈស្មើមុខមាត់គ្នា និងគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក។

Scanned by CamScanner

បុព្វបទនៃទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម នៅប្រទេសចិនក្នុងឆ្នាំ១៩៥២ លោក ហូ ជីមីញ និងជនជាតិវៀតណាមខ្លះទៀត ដែលស្នាក់នៅប្រទេសចិន បានរួមគំនិតគ្នាបង្កើត "សមាគមយុវជនបដិវត្តន៍" (Association of Revolutionary Youth)មួយឡើង និងសារពត៌មានមួយទៀត ដែលមានឈ្មោះថា "យុវជន"។ សមាគមនេះបានចូលរួមជាមួយនឹងគណបក្សកុម្មុយនីស្តវៀតណាមផ្សេងៗទៀត ដើម្បីបង្កើតជាគណបក្សកុម្មុយនីស្តធំមួយ ឈ្មោះគណបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន (Indochinese Communist Party) សរសេរកាត់ថា "I.C.P"។ គណបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិននេះ បានដាក់កម្មវិធីនយោបាយពីរយ៉ាងគឺ៖

-គោលដៅជាតិនិយម ដើម្បីស្វែងរកឯករាជ្យភាព

-គោលដៅកុម្មុយនីស្ត ដើម្បីធ្វើបដិវត្តន៍សង្គមនិយម

នៅឆ្នាំ១៩៣៩ សង្គ្រាមលោកលើកទី២បានផ្ទុះឡើង ហើយរដ្ឋាភិបាលបារាំងរំលាយគណបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិនចោលទៅវិញ ហាមប្រាមមិនឱ្យចេញសៀវភៅ និងសារព័ត៌មាន និងចាប់ចងសមាជិកគណបក្សកុម្មុយនីស្ត ជាងពីរពាន់នាក់ដើម្បីជាការព្រមាន។ មេដឹកនាំគណបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ដែលនៅសេសសល់បានរត់គេចលាក់ខ្លួនម្តងទៀត ហើយបានប្រកាសការតស៊ូរំដោះជាតិ ដោយឈរលើជំហរនយោបាយប្រាកដនិយមមួយយ៉ាងច្បាស់លាស់បំផុត ដោយខ្សែកចំពោះកម្មវិធីបដិវត្តន៍កុម្មុយនីស្ត ត្រូវរង់ចាំរហូតដល់ក្រោយពេលវៀតណាមបានទទួលឯករាជ្យសិន។ លោក ហូ ជីមិញ បានធ្វើដំណើរទៅកាន់ ប្រទេសចិនជាថ្មីម្តងទៀត ដើម្បីរង់ចាំឱកាសល្អ ធ្វើការវាយប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបារាំងជាថ្មីឡើងវិញ ម្តងទៀត នៅក្នុងខណៈពេលដែលតំបន់ឯទៀតក្នុងប្រទេសវៀតណាម កំពង់ស្ថិតនៅក្នុងភាពស្ងាត់ស្ងៀម ហើយរង់ចាំធ្វើសង្គ្រាម។

បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន បានវិភាគយ៉ាងត្រឹមត្រូវ អំពីទំនាក់ទំនងរវាងឯករាជ្យជាតិ នៃប្រទេស នីមួយៗ និងសម្ព័ន្ធប្រយុទ្ធជាចាំបាច់នៃប្រជាជាតិទាំងបីនៅឥណ្ឌូចិន។ បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិនមានចក្ខុវិស័យដ៏វែងឆ្ងាយ ដោយមើលឃើញថា ៖ នៅឥណ្ឌូចិន " ពុំមានប្រជាជាតិណាមួយត្រូវបានរំដោះដាច់តែឯងទេ ព្រោះថាតំបន់ឥណ្ឌូចិន ស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតត្រាតែមួយរបស់អាណានិគមបារាំង ក្នុងវិស័យបី ធំៗគឺ ៖ វិស័យនយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និងយោធា "។

ប្រទេសទាំងបី របស់បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ត្រូវតែរឹតចំណងមហាសាមគ្គីឱ្យទៅជាកម្លាំងចលករតែមួយ ទើបអាចរើខ្លួនរួចផុតពីការជិះជាន់របស់បរទេសឈ្លានពាន។ មានន័យថា ចលនារំដោះជាតិរបស់ប្រជាជននៃប្រទេសទាំងបីត្រូវតែផ្សារភ្ជាប់គ្នា ហើយពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅមក។ តែសម្ព័ន្ធភាពនៃប្រជាជនទាំងបី ពុំចាំបាច់រួមបញ្ចូលប្រទេសទាំងបី បង្កើតជារដ្ឋរួមតែមួយនោះទេ អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រជាជនកម្ពុជា ឡាវនិងវៀតណាម ត្រូវតែមានឯករាជ្យរៀងៗខ្លួន មានសិទ្ធិដោះស្រាយវាសនាជាតិខ្លួនដោយខ្លួនឯង ទៅតាមការយល់ឃើញនិងធ្វើតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន និងចេះបត់បែនតាមស្ថានការ នៅតាមកាលៈទេសនៃស្ថានភាពរបស់ប្រទេសនីមួយៗ "។

រីឯក្បាលម៉ាស៊ីនដឹកនាំបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន មានគោលការណ៍ធំៗពីរយ៉ាង សំដៅទៅលើទិសដៅនយោបាយរបស់ខ្លួន៖

- ការកសាងរដ្ឋឥណ្ឌូចិនតែមួយ

Scanned by CamScanner

- ការកសាងរង្វង់សហព័ន្ធ ដែលមានឯករាជ្យភាពលើទស្សនៈវិស័យនយោបាយនិងមនោគមវិជ្ជា។

នៅឆ្នាំ១៩៤២ ប្រទេសកម្ពុជាបានបង្កើតរណសិរ្ស " ខ្មែរឥស្សរៈ " រីឯប្រទេសវៀតណាមបានបង្កើតរណសិរ្ស "វៀតមិញ"។ ក្រោមការដឹកនាំរបស់កុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ខ្មែរឥស្សរៈបានធ្វើសកម្មភាពយ៉ាងសកម្ម ទោះបីពុំទាន់បានកសាងមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួនឱ្យបានរឹងមាំក៏ដោយ។ ក្រោយមកកម្ពុជាបានបង្កើតការិយាល័យបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន និងបង្កើតគណៈកម្មាធិការកម្មករកម្ពុជា។ នៅថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៥១ បក្សប្រជាជនបដិវត្តខ្មែរបានបង្កើតឡើង។

ខ្មែរឥស្សរៈចាប់ផ្ដើមធ្វើសកម្មភាពយ៉ាងសកម្មលើផ្ទៃប្រទេស និងក្នុងតំបន់រំដោះ។ ជាមួយគ្នានោះ កងទ័ពវៀតណាមខាងជើង បានចូលមកដល់ប្រទេសកម្ពុជា ធ្វើឱ្យការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងបារាំងកាន់តែខ្លាំងក្លាឡើង ហើយបានកសាងទីតាំងរបស់ខ្លួនកាន់តែធំឡើងៗ រហូតពង្រីងតំបន់កាន់កាប់របស់ខ្លួនបាន១/៣ នៃផ្ទៃប្រទេស។ ខ្មែរឥស្សរៈបានចាប់ផ្ដើមធ្វើមីទ្ទេងស្ដីពី ឯករាជ្យជាតិ និងបង្កើតរណសិរ្ស ឯករាជ្យកម្ពុជា ដែលដឹកនាំដោយខ្មែរកុម្មុយនីស្ដ ពីររូបគឺលោក ទូ សាមុត និងលោក ស៊ឹង ង៉ុកមិញ ហើយកំណត់ទិសដៅតស៊ូ " ពង្រឹងនិងពង្រីកសង្គ្រាមឈ្លបនិងពង្រីកកងទ័ព " ក្រោមការជួយឧបត្ថម្ភពីសំណាកវៀតណាមរណសិរ្ស។

ចាប់ពីពេលនោះទំនាក់ទំនងកម្ពុជានិងវៀតណាម មាននយោបាយឯកភាពសាមគ្គីគ្នា កាន់តែរឹងមាំក្នុងទិសដៅតស៊ូ ដើម្បីសិទ្ធិរបស់ជាតិខ្លួន។ កម្លាំងស្នេហាជាតិរបស់ប្រជាជនទាំងពីរកាន់តែផុលផុសខ្លាំងឡើងៗ សង្គ្រាមឈ្លបបានទទួលជោគជ័យជាបន្តបន្ទាប់ ពីបន្ទាយយោធាបារាំងនៅ ឿន-ឌៀនភូ ត្រូវបានបរាជ័យនៅឆ្នាំ១៩៥៤ ការបរាជ័យរបស់បារាំង បង្ហាញឱ្យឃើញថា បារាំងបានចាញ់សង្គ្រាមនៅឥណ្ឌូចិន ដោយបានប្រគល់ឯករាជ្យដល់ប្រទេសនីមួយៗដោយឥតលក្ខខ័ណ្ឌ។

ភាពខ្លាំងនៃទំនាក់ទំនងកម្ពុជានិងវៀតណាម មួយផ្នែកបានទទួលឥទ្ធិពលពីបដិវត្តន៍ខែតុលានៅរុស្សី បានផ្សព្វផ្សាយចូលមកក្នុងឧបទ្វីបឥណ្ឌូចិន គឺចាប់ពីពេលដែលបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិនបានកកើតឡើង ទើបសម្ព័ន្ធអន្តរជាតិនិយម រវាងប្រជាជនបដិវត្តន៍នៃប្រទេសទាំងបី បានសម្រេចឡើងប្រកបដោយមនសិការស្រឡាញ់ជាតិជាទីបំផុត។ ចាប់ពីពេលនោះមកការប្រយុទ្ធរួមគ្នានៃប្រជាជននៃប្រទេសទាំងបី បានឈានចូលទៅក្នុងសករាជថ្មីមួយ ស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំនៃសេនាធិការតែមួយ។

យោងតាមការលើកឡើងរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិននេះ ទើបនៅឆ្នាំ១៩៤៩ ពួកកុម្មុយនីស្តវៀតណាមបង្កើតគណៈកម្មាធិការឃោសនាមួយ ដើម្បីបង្កើតបក្សប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជា។ នៅខែមីនាឆ្នាំ១៩៥០ តំណាងរណសិរ្សរំដោះជាតិនៃប្រទេសទាំងបី កម្ពុជា វៀតណាម និងឡាវ ដែលបានបង្រួបបង្រួមប្រជាជននៃប្រទេសទាំងបី ក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងនឹងសត្រូវរួម គឺអាណានិគមនិយមបារាំង។ ដោយយោងតាមសេចក្ដីសម្រេចចិត្តនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥១ នៅលើទឹកដីនៃប្រទេសកម្ពុជា ពួកវៀតមិញបានធ្វើសកម្មភាពសឹកយ៉ាងសកម្ម ដើម្បីរំដោះប្រទេសកម្ពុជាពីពួកអាណានិគមនិយមបារាំង។

ខ្សោយនៃទំនាក់ទំនងកម្ពុជានិងវៀតណាម នៅត្រង់ថា បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិនកម្ពុជា មានជនជាតិវៀតណាម ជាអ្នកចាត់ចែងកិច្ចការក្នុងនិងក្រៅបក្សសព្វបែបយ៉ាង។ លោក ងៀង ថាញ់សឹងគូសបញ្ជាក់ថា " នៅក្នុងបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា មានជនជាតិវៀតណាមភាគច្រើនលើសលុប "។ រាល់ការសម្រេចរបស់បក្ស ស្ថិតនៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃវៀតណាម។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ពួកកុម្មុយនីស្តវៀតណាមបង្កើតស្ថាប័នផ្សេងៗជាច្រើនទៀត ដោយលើកផ្លាកថាជួយកម្ពុជា ដូចជាការបង្កើត "កងទ័ពវៀតណាមដើម្បីជួយកម្ពុជា "ស្ថាប័ននេះមានភារកិច្ចការពារពួកកុម្មុយនីស្តវៀតណាម ក្នុងសកម្មភាពឃោសនាអប់រំ និងជ្រើសរើសសមាជិកបក្សប្រជាជនបដិវត្តន៍នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ លើសពីនេះទៀត វៀតណាម

Scanned by CamScanner

បានត្រៀមរួចជាស្រេច នូវទីបញ្ជាការរបស់កម្លាំងយោធា និងនយោបាយវៀតមិញនៅខាងត្បូង។ វៀតណាមបានមកបោះទីតាំងរបស់ខ្លួននៅខេត្តព្រៃវែង (ក្របៅ) គឺនៅទីនោះហើយដែលពួកកុម្មុយនីស្តវៀតណាម រៀបចំចាត់តាំងបណ្តាញសម្រាប់ចាត់តាំងបក្សប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា។

មេដឹកនាំបក្សកុម្មុយនីស្តខ្មែរ លោក ស៊ឺង ង៉ុកថាញ់ មិនសូវយល់ព្រឹត្តការណ៍ដែលកើតមានឡើង កំពុងកើតមាននៅក្នុងសាកលលោកពេលនោះផងទេ។ លោកមិនបានគិតផងទេថា តើក្នុងសង្គ្រាម ដែលកំពុងឆាបឆេះពេញសាកលលោកពេលនោះ នរណាច្បាំងជាមួយនរណា? នរណាចងសម្ព័ន្ធភាពជាមួយនរណាដើម្បីផលប្រយោជន៍អ្វីនោះទេ? នេះហើយ ដែលនាំឱ្យលោកមិនយល់ពីមហិច្ឆិតាវែងឆ្ងាយរបស់ជប៉ុនពេលនោះ។ យើងទទួលស្គាល់ថា លោកជាវីរជនស្នេហាជាតិមួយរូប ដែលចង់រំដោះប្រទេសកម្ពុជាឱ្យរួចផុតពីអាណានិគមបារាំង។ តែលោកទៅពឹងជប៉ុន ដើម្បីវាយបារាំងប្រថុយប្រថានបំផុត ពីព្រោះលោកពុំបានគិតថាបើ ជប៉ុនឈ្នះនៅពេលនោះ តើជប៉ុននិងប្រគល់កម្ពុជាជូនប្រជាជនកម្ពុជា ដូចគំនិតដែលលោកចង់បានដែរឬទេ? លោកមានបានគិតថា តើជប៉ុនចូលឥណ្ឌូចិនតាមរយៈនរណា? ហើយអ្នកនោះមានទំនាក់ទំនងកម្រិតណាជាមួយជប៉ុន? សំណួរទាំងអស់នេះឆ្លុះបញ្ចាំងថា លោកមិនបានត្រិះរិះពិចារណាពីទំនាក់ទំនងជប៉ុននិងថៃឡើយ? ហេតុនេះហើយពេលឈ្នះសង្គ្រាមជប៉ុន បានកាត់ទឹកដីខ្មែរនៅភូមិភាគខាងលិចឱ្យទៅប្រទេសថៃ រួមទាំងអង្គរវត្តផងដែរ នោះហើយជាហេតុនាំឱ្យជនជាតិថៃសព្វថ្ងៃនៅតែយល់ច្រឡំអង្គរវត្តជារបស់គេទាំងគឃ្លើន។

ចំណុចខ្សោយមួយទៀតអំពីខ្មែរឥស្សរៈ មាននិន្នាការងាកមករកកុម្មុយនីស្ត ជាពិសេសជនកុម្មុយនីស្តខ្មែរ បានបង្កើតភាពជូរចត់ទៅលើប្រទេសវៀតណាម ចាប់តាំងពីក្រោយសន្និសិទទីក្រុងហ្សឺណែវ ឆ្នាំ១៩៥៤ នៅពេលនោះទើបកម្ពុជា បានដឹងថាវៀតណាមដែលជាសមភាគីតែមួយគត់របស់ខ្លួនបានក្បត់នឹងខ្លួនហើយ។ អារម្មណ៍បែបនេះកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើងៗនៅដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៧០ ទោះបីជាវៀតណាម បានជួយខ្មែរក្រហមក្នុងការតស៊ូប្រឆាំងនឹងរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ដែលមាននិន្នាការទៅរកសហរដ្ឋអាមេរិក និងបានទម្លាក់សម្តេចព្រះនរោត្តមសីហនុ ចេញពីអំណាចនៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ ក៏ដោយ ក៏ភាពតានតឹងនោះបានកើតឡើងសាជាថ្មី បន្ទាប់ពីការចរចានៅក្រុងប៉ារីសក្នុងឆ្នាំ១៩៧២-១៩៧៣ រវាងវៀតណាម និងសហរដ្ឋអាមេរិក។ សហរដ្ឋអាមេរិកទាមទារឱ្យពួកកុម្មុយនីស្តខ្មែរ ចូលចរចាជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែររបស់លោក លន់ ណុល។ ប៉ុន្តែពួកកុម្មុយនីស្ត បានបដិសេធ ដោយជឿថាខ្លួនជិតឈានទៅសម្រេចជ័យជំនះទៅហើយ។

ចំពោះ ទំនាក់ទំនងរវាងវៀតណាមនិងស.រ.អ. វិញបានចុះហត្ថលេខាសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពមួយនៅឆ្នាំ១៩៧៣ ហើយសហរដ្ឋអាមេរិកបានចាប់ផ្តើមយុទ្ធនាការទម្លាក់គ្រាប់បែកមកលើប្រទេសកម្ពុជា។ ពួកកុម្មុយនីស្តចាត់ទុកថា វៀតណាមបានក្បត់នឹងខ្លួន ដែលបណ្តាលឱ្យយន្តហោះអាមេរិកទម្លាក់គ្រាប់បែកយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់មកលើទឹកដីកម្ពុជា។ បន្ទាប់ពីមានកិច្ចព្រមព្រៀង នេះភ្លាមពួកកុម្មុយនីស្តខ្មែរក្រហម បានវាយប្រហារទៅលើឃ្លាំងអាវុធ មន្ទីរពេទ្យ និងជំរំកងទ័ព ព្រមទាំងបានសម្លាប់កម្មាភិបាលវៀតណាមនៅក្នុងទឹកដីនៃប្រទេសកម្ពុជា។

<u>ជំពូក៣</u> សិក្សាអំពីឥទ្ធិពលវៀតណាម មកលើកម្ពុជាក្នុងដំណាក់កាលសង្គ្រាមស៊ីវិល បើធ្វើការសិក្សាឱ្យស៊ីជម្រៅទៅ មូលហេតុនៃជម្លោះ រវាងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និង សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយម វៀតណាម បណ្តាលពីអតីតមេដឹកនាំបក្សកុម្មុយនីស្តទាំងពីរកម្ពុជានិងវៀតណាម ជាអ្នកបញ្ឆេះសង្គ្រាម បង្ហូរឈាមនេះឡើង។ សង្គ្រាមនេះបណ្តាលមកកត្តាធំបីគឺ៖ កត្តាទីមួយ: បណ្តាលមកពី

Scanned by CamScanner

លោក ប៉ុល ពត ពុំព្រមធ្វើតាមគំនិតលោក លេ យ៉ាន់ ដែលចង់បញ្ចូលអតីតសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិននៃប្រទេសទាំងបី កម្ពុជា វៀតណាម និង ឡាវ ទៅជាបក្សតែមួយគឺ បន្ទាប់ពីប្រទេសទាំងបីបានទទួលឯករាជ្យរៀងៗខ្លួន បក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន ត្រូវដឹកនាំដោយវៀតណាម ប៉ុន្តែ ប៉ុល ពត តំណាងឱ្យភាគីកម្ពុជាមិនយល់ស្រប ក្នុងការដាក់បញ្ចូលប្រទេសកម្ពុជាឱ្យស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលវៀតណាម តាមសំណើរបស់វៀតណាមឡើយ ពេលនោះមានការខ្វែងគំនិតគ្នា នៃមេដឹកនាំបក្សកុម្មុយនីស្តទាំងពីរក៏កើតមានឡើង ហើយបានបង្កទៅជាជម្លោះប្រដាប់អាវុធបង្ហូរឈាមរវាងប្រទេសទាំងពីរ។ ប្រសិនបើប៉ុល ពត ធ្វើតាមគំនិតរបស់វៀតណាម ក្នុងការប្រទេសកម្ពុជាទៅជាសហព័ន្ធឥណ្ឌូចិនតែមួយមែននោះ មានន័យថា វៀតណាមស្រូបកម្ពុជាស្របច្បាប់តែម្តង។ កត្តាទីពីរៈ សង្គ្រាមនេះបណ្តាលមកពីវៀតណាម ចង់ព្រមានដល់មេដឹកនាំខ្មែរនៅសម័យនោះថា នរណាប្រឆាំងនឹងវៀតណាមនឹងទទួលលទ្ធផលដូចប៉ុលពតអញ្ចឹង នេះក៏សារមួយប្រាប់ដល់មេដឹកនាំខ្មែរក្រោយៗទៀត កុំឱ្យប្រឆាំងនឹងវៀតណាម លោក ប៉ែន សុវណ្ណ ក៏ធ្លាប់បានជាប់គុកងងឹតនៅប្រទេសវៀតណាមអស់រយៈពេល១០ឆ្នាំ ដោយសារប្រឆាំងនឹងនយោបាយវៀតណាមនីយកម្មនៅកម្ពុជា។ កត្តាទីបីៈ សង្គ្រាមរវាងកម្ពុជានិងវៀតណាម គឺមានទិសដៅមួយទៀត គឺព្រមានដល់ប្រទេសចិន ដែលជាអ្នកគាំទ្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យយ៉ាងពេញទំហឹងឱ្យឈប់ផ្តល់ជំនួយយោធាដល់ពួក ប៉ុល ពត និងឈប់បង្កសង្គ្រាមតាមបណ្តោយព្រំដែនវៀតណាម-ចិន។

បន្ទាប់ពីមានការខ្វែងគំនិតគ្នា រវាងមេដឹកនាំនៃប្រទេសទាំងពីរនោះមក ជម្លោះប្រទេសទាំងពីរកាន់តែរីករាលដាលរហូតឈានដល់ការផ្ទុះអាវុធដាក់គ្នា នៅតាមបណ្តោយព្រំដែននៃប្រទេសទាំងពីរ។ នៅអំឡុងខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៧ កងទ័ពខ្មែរក្រហម បានវាយចូលទៅក្នុងទឹកដីវៀតណាម គឺបានសម្លាប់ជនស៊ីវិលវៀតណាម ក្នុងតំបន់មួយចំនួនតាមបណ្តោយព្រំដែន។ នៅខែឧសភា ខ្មែរក្រហមបានធ្វើការចម្រេចចិត្តថា ពួកគេត្រូវតែបន្តធ្វើការវាយប្រហារប្រទេសវៀតណាម។

ចំណុចនេះជាដើមចម នាំវៀតណាមវាយបកមកវិញ នៅខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៧។ បើយើងងាកមកមើលជំហរនយោបាយរបស់ប៉ុលពត នាពេលនោះបង្ហាញឱ្យឃើញថា ប៉ុល ពត មានទំនោរងាកទៅរកចិនជៀសជាងនៅក្រោមឥទ្ធិពលវៀតណាម រីឯវៀតណាមវិញ ក្នុងគ្រានោះក៏បានខិតខំតស៊ូក្នុងរយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ដើម្បីស្វាយភាពក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងពង្រីកការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួន ជាពិសេសដើម្បីចេញឱ្យផុតពីមហិច្ឆិតារបស់ចិន ខណៈគេយល់ឃើញថា ប្រទេសកម្ពុជាកំពុងស្ថិតនៅក្រោមឥទ្ធិពលរបស់ចិន។

នេះជាចំនុចខ្វែងគំនិតនៃគណបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា និងបក្សកុម្មុយនីស្តវៀតណាម ដោយប្រកាន់គំនិតត្រូវរៀងៗខ្លួន ក៏រកលេសបញ្ឆេះឱ្យមានជម្លោះតាមបណ្តោយព្រំដែន នៃប្រទេសទាំងពីរសង្គ្រាមក្លាយទៅជាចំណុចក្តៅគគុក នៃជម្លោះរបស់ប្រទេសទាំងពីរ។ បណ្តាលមកពីការបរាជ័យរបស់វៀតណាម មិនបានសម្រេចការបញ្ចូលកម្ពុជាឱ្យស្ថិតនៅក្នុងសម្ព័ន្ធភាពឥណ្ឌូចិន បែរជាបង្កសង្គ្រាមព្រំដែន កម្ពុជា-វៀតណាម។ មុននឹងវាយចូលកម្ពុជា វៀតណាមហាក់ដូចមានការញញើតប្រទេសចិនដែល ជាមិត្តចាក់ទឹកមិនលិចរបស់ប្រទេសកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ម្យ៉ាងចិនកំពុងសង្គ្រឹតធ្មេញដាក់វៀតណាមផង។ ដើម្បីជៀសវាងគ្រោះថ្នាក់ អាចកើតមានជាយថាហេតុ។ នៅថ្ងៃទី០៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៧៨ វៀតណាមនិងសហភាពសូវៀត បានចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាស្តីពី មិត្តភាព និង

Scanned by CamScanner

បញ្ចូលកម្ពុជាទៅជាប្រទេសកុម្មុយនីស្ត ទីបីនៅឥណ្ឌូចិន

-ការបង្ហាញប្រាប់អាស៊ានថាសង្គ្រាមបានរំកិលដល់មាត់ទ្វារអាស៊ានហើយ

-ការបង្ហាញសាច់ដុំប្រាប់ពិភពលោកថា វត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅកម្ពុជា គឺបណ្តាលមកពីប៉ុល ពត សម្លាប់មនុស្សនៅកម្ពុជាក្នុងអំឡុងពេលដែលខ្លួនឡើងកាន់អំណាចក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥។

វត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅលើទឹកដីកម្ពុជានាពេលនោះមានមុខព្រួញធំពីរគឺៈ ទី១ ផ្តួលរំលំរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក្នុងន័យសងសឹង ទៅនឹងអ្វីដែលកងទ័ពខ្មែរក្រហមចេះតែ វាយលុកចូលទៅក្នុងទឹកដីនៃវៀតណាមនិង បង្កឲ្យប្រជាជនវៀតណាមស្លាប់ និងរងរបួសជាច្រើននាក់ ព្រមទាំងបង្កឲ្យខូចខាតផ្ទះសម្បែងរបស់វៀតណាមជាច្រើនខ្នង។ គេក៏អាចនិយាយបានថា ការវាយបករបស់កងទ័ពវៀតណាម មកលើកម្លាំងរបស់ខ្មែរក្រហម គឺជាការឆ្លើយតបនឹងអ្វី ដែលខ្មែរក្រហម ធ្លាប់បានបដិសេធនឹងសំណើវៀតណាម ស្តីពីការបង្កើសម្ពន្ធភាពឥណ្ឌូចិនតែមួយ ដែលកាលនោះខ្មែរក្រហមបានបដិសេធ។ ទី២ បានជួយទ្រទ្រង់ដល់រដ្ឋាភិបាលនៃ ស.ប.ក យ៉ាងពេញទំហឹងក្នុងនាមជាប្រទេសមនុស្សធម៌ និងក្នុងនាមជាប្រទេសជិតខាងគ្នា។

វត្តមានរបស់កងទ័ពវៀតណាម ដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់នៅលើទឹកដីកម្ពុជា ជាសញ្ញាមួយប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់បំផុត ហើយគេអាចនិយាយបានថា នេះជាការឈ្លានពានរបស់វៀតណាមលើប្រទេសកម្ពុជា។ តាមច្បាប់អន្តរជាតិ គ្មានប្រទេសណាមួយអាចលើទ័ពចូលទៅប្រទេសមួយផ្សេងទៀតឡើយក្នុង រកណីមិនមានការអនុញ្ញាតពីក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខអ.ស.ប.។

វត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅកម្ពុជា គឺជាការខុសច្បាប់អន្តរជាតិ ទោះបីជាមានការសុំស្នើពីប្រជាជនកម្ពុជា ស្នើឱ្យប្រទេសវៀតណាមជួយរំដោះប្រជាជនកម្ពុជា ឱ្យរួចផុតពីរបបខ្មែរក្រហមក៏ដោយ។ ករណីនេះបើវៀតណាម លើកសំណើរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាទៅពិភាក្សា អសប ដើម្បីស្នើសុំឱ្យ អសប ជួយសង្គ្រោះប្រជាជនកម្ពុជាវិញ អសប មិនរវីរវល់ចំពោះបញ្ហានេះ ពេលនោះវត្តមានវៀតណាមនៅកម្ពុជាប្រហែលពុំមានបញ្ហាចោទឡើយ។ មានន័យថា បញ្ហាកម្ពុជាត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងក្របខណ្ឌអន្តរជាតិ។

<u>ជំពូក៤</u> សិក្សាអំពីជំហរវៀតណាមចំពោះដំណោះស្រាយវិបត្តិនយោបាយកម្ពុជា ក្នុងនោះក៏បានបង្ហាញផងដែរពីជំហររបស់ ឥណ្ឌូចិន កម្ពុជា វៀតណាមនិងជំហរអាស៊ានផងដែរ។

ជំហរនយោបាយអាស៊ានៈ ចំពោះប្រទេសអាស៊ានបានមើលឃើញពី វិបត្តិនយោបាយក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ថា បានជះឥទ្ធិពលដល់ប្រទេសជុំវិញខ្លួនយ៉ាងខ្លាំង។ ក្នុងនោះបណ្តាប្រទេសអាស៊ានបានចោទប្រកាន់ដល់សកម្មភាពរបស់ប្រទេសវៀតណាមមកលើប្រទេសកម្ពុជាថា " ជាការឈ្លានពានដ៏ទំនើបមួយ ដែលពិភពលោកមិនដែលជួបប្រទះ"។ ចំពោះហេតុការណ៍ ដូចដែលវៀតណាមបានលើកឡើងថា នេះមិនមែនជាកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់ប្រទេសទាំងពីរ ដែលបានចែងក្នុងសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព មិត្តភាព និងសហប្រតិបត្តិការ រវាងប្រទេសទាំងពីរនោះឡើយ។ ការណ៍នេះ គឺជាលេសរបស់ប្រទេសវៀតណាម ដើម្បីឈ្លានពានកម្ពុជា និងឈានទៅបង្កបរិយាកាសនយោបាយអាប់អួរ ដល់បណ្តាប្រទេសក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍។ ក្នុងនាមជាប្រទេសជិតខាងកម្ពុជា អាស៊ានបានធ្វើការអះអាងជាថ្មីឡើងវិញថា បញ្ហាកម្ពុជាជាការបង្កគ្រោះថ្នាក់មួយសំរាប់ប្រទេសនេះ និងអាស៊ីអាគ្នេយ៍ទាំងមូល ប្រសិនបើវៀតណាមនៅតែរឹងរូស និងបន្តពង្រាយកងទ័ពប្រយុទ្ធរបស់ខ្លួននៅលើប្រទេសកម្ពុជា។

Scanned by CamScanner

អាស៊ាននឹងមិននៅស្ងៀមឡើយ នូវពេលដែលប្រទេសជិតខាងខ្លួនកំពុងមានបញ្ហានយោបាយ និងការហែកហួរគ្នាដោយសារបរទេសលើកទ័ពចូលលុកលុយ។

ភាពរឹងរូសរបស់វៀតណាមធ្វើឱ្យអាស៊ានភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំង និងលំបាកសម្រប់សម្រួលខាងនយោបាយដោយហៅថា "នេះជាការគំរាមកំហែងមិនធម្មតាមួយរបស់ប្រទេសវៀតណាម។ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសអាស៊ាន បានឆ្លើយតបទៅវិញថា " ក្រុងហាណូយគ្មានចេតនានឹងពិភាក្សា ពីលទ្ធភាពរកដំណោះស្រាយនយោបាយមួយនៅក្នុងប្រទេស ដែលរងគ្រោះដោយសារសង្គ្រាមនោះឡើយ "។ អាស៊ានបានបញ្ជាក់ទៀតថា " ត្រូវតែមានការដកកងទ័ពវៀតណាមទាំងស្រុងចេញពីកម្ពុជា និងមានការបោះឆ្នោត ដោយសេរី ដើម្បីជម្រុញឱ្យមានរដ្ឋាភិបាលមួយដែលកើតឡើងពីការជ្រើសរើសរបស់ប្រជាជន ដោយប្រជាជាតិកម្ពុជាផ្ទាល់ " ការចចេសរបស់វៀតណាមដោយសារ ក្រុងហាណូយភ័យខ្លាចប្រទេសចិន ទើបធ្វើការផ្សងព្រេង ដោយដាក់ពង្រាយកម្លាំងទ័ពនៅកម្ពុជា នឹងនាំមកនូវការភ័យខ្លាចយ៉ាងខ្លាំងរបស់ប្រទេសអាស៊ានចំពោះក្រុងហាណូយ។

ជំហររបស់ឥណ្ឌូចិន៖ ឥណ្ឌូចិនបានបង្ហាញពីជំហរឥតងាករេរបស់ខ្លួនថា ជ័យជំនះជាប្រវត្តិសាស្ត្រថ្ងៃ៧ មករា ១៩៧៩ របស់ប្រជាជនប្រជាជនកម្ពុជា វាយរំលំរបបប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុល ពត, អៀង សារី ជាបរិវាររបស់ពួកវាទីនិយមប៉េកាំង។ ប្រជាជនទាំងបីប្រទេស កម្ពុជា វៀតណាម និងឡាវ បានសាមគ្គីនិងរាប់អានគ្នា ជួយឧបត្ថម្ភគ្នា វាយឈ្នះជាបន្តបន្ទាប់នូវឧបាយកលវាតទីនិយមរបស់ចិន អាមេរិក និងអនុភាពប្រតិកិរិយាផ្សេងទៀត ដណ្តើមបានមហាជ័យជំនះជាបន្តបន្ទាប់ ការពារនិងពង្រឹងឯករាជ្យភាព អធិបតេយ្យភាព ព្រមទាំងដណ្តើមយកបានស្នាដៃថ្មីៗក្នុងកិច្ចកសាងសេដ្ឋកិច្ច និងពង្រឹងកិច្ចការពារប្រទេសនៃប្រទេសនីមួយៗ។

ជ័យជំនះរួមធំបំផុត មានអត្ថន័យជាយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ប្រជាជនទាំងបី កន្លងមកគឺជាយុទ្ធសាមគ្គីភាព កម្ពុជា វៀតណាម និងឡាវ បានបង្កើនជាងពេលណាទាំងអស់។ សាមគ្គីជិតស្និទ្ធនិងសហភាពសូវៀត និងបណ្តាប្រទេសសង្គមនិយម ចំណងសាមគ្គីភាពនោះ មានកម្លាំងខ្លាំងក្លាមហិមាអាចវាយឈ្នះរាល់សត្រូវឈ្លានពាន ហើយបានធ្វើឱ្យតុល្យភាពកម្លាំងផ្លាស់ប្តូរមានប្រយោជន៍ឱ្យសន្តិភាព ឯករាជ្យជាតិ និងវឌ្ឍនភាពសង្គមនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍។

ជំហរនយោបាយរដ្ឋាភិបាលក្រុងភ្នំពេញ៖ បានលើកឡើងថា ដំណោះស្រាយនយោបាយ ជាតុពិតគឺជាការសម្រុះសម្រួល ផ្អែកលើចំណុចនេះមេដឹកនាំខ្មែរទាំង៤ភាគី បានជួបជុំគ្នានៅហ្សាការតា ដើម្បីរកដំណោះស្រាយបញ្ហានយោបាយកម្ពុជាឡើងវិញ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្មានអ្នកណាម្នាក់ហ៊ានអះអាងថា កិច្ចប្រជុំក្រៅផ្លូវការនេះមានការរីកចំរើនដល់កម្រិតណាឡើយ។ ប៉ុន្តែគេយល់ថា ការជួបជុំគ្នានេះគឺ អាចមានការរីកលូតលាស់បានព្រោះវាជា មធ្យោបាយមួយសម្រាប់បំបែកភាពទាល់ច្រករវាងភាគីខ្មែរទាំងអស់។

ដំណាក់កាលទីមួយ ៖ គឺកិច្ចប្រជុំរវាងភាគីរដ្ឋាភិបាលចម្រុះ ដែលស្ថិតនៅជាភាគីម្ខាង រីឯភាគីម្ខាងទៀតគឺភាគីស.ប.ក.។ ប្រសិនដំណោះស្រាយក្រៅផ្លូវការនៃដំណាក់កាលទី១ មានចរិតពិតប្រាកដរបស់វា នោះដំណោះស្រាយជម្លោះកម្ពុជាពិតជានឹងឈានទៅដល់គោលដៅរបស់វា។ ក្នុងករណីដែលការជួបគ្នានេះ មិនមែនជាការបង្ខិតបង្ខំ គឺជាការសម្រុះសម្រួលដោយស្មគ្រ័ចិត្ត ហើយស្មើមុខមាត់គ្នាក្នុងនាម ជាជនជាតិ ខ្មែរដូចគ្នាជាភាគីខាងក្នុង។

ការប្រជុំក្នុងតំណាក់កាលទី២ ភាគីស.ស.វ.ដែលតំណាងឱ្យបណ្តាប្រទេសនៅឥណ្ឌូចិនត្រូវចូលរួម ប្រជុំជាមួយប្រទេសសាធារណរដ្ឋឥណ្ឌូនេស៊ី តំណាងឱ្យបណ្តាប្រទេសអាស៊ានមិនមែនកុម្មុយនីស្តជាភាគីក្រៅ។ សម័យប្រជុំក្នុងដំណាក់កាលទី១ នៃកិច្ចចរចាត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងបន្ទប់មួយ

Scanned by CamScanner

ឈ្មោះ ហ្គារូដា នទាក្រឹង ហ្សាការតាប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី។ ដំណាងភាគីរដ្ឋាភិបាលចម្រុះ មានទ្រង់នរោត្តម រណឫទ្ធ លោកសឺនសាន និងលោក ខៀវ សំផន និងតំណាង ភាគីស.ប.ក.មានលោក ហ៊ុន សែន។ រីឯភាគី បរទេសមានលោក ង្វៀន គីថាច់ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសនៃសាធារណរដ្ឋ សង្គមនិយមវៀតណាម និង លោក ថង សាវ៉ាត់ខែខាំគីទូន រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតប្រជាធិបតេយ្យឡាវ។

ក្នុងកិច្ចជួបជុំគ្នាលើកទី១នេះ សបក បានដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយ៧ ចំណុចរបស់ខ្លួនដូចខាងក្រោម ៖

កសាងប្រទេសកម្ពុជាមួយសន្តិភាព ឯករាជ្យ ប្រជាធិបតេយ្យ មានអធិបតេយ្យភាព អព្យាក្រឹតនិងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ។ នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៩ បើយឺតបំផុតគឺនៅត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ១៩៩០ និងដកកងទ័ពវៀតណាមទាំងអស់ចេញពីកម្ពុជា ព្រមជាមួយនឹងការបញ្ឈប់បទឈប់បាញ់គ្នា និងការផ្តល់ជំនួយដល់ភាគីកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ បញ្ហាផ្ទៃក្នុងកម្ពុជាត្រូវដោះស្រាយដោយភាគីកម្ពុជា លើមូលដ្ឋានបង្រួបបង្រួមជាតិ និងកំចាត់ចោលមេដឹកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នឹងមិនទទួលយកកងទ័ពរបស់ខ្មែរក្រហម។ រក្សាដដែលនូវស្ថានភាពនៃសភាពការណ៍បច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា ហូតដល់មានដំណើរការរួចស្រេចនូវការបោះឆ្នោត ជាទូទៅដើម្បីជ្រើសតាំងរដ្ឋសភា រដ្ឋសភាអនុម័តរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីនិងបង្កើតរដ្ឋា-ភិបាលចម្រុះ។ បង្កើតក្រុមប្រឹក្សាបង្រួបបង្រួមជាតិរួមមានភាគីកម្ពុជាទាំងបួន ដែលមានសម្តេចនរោត្តម សីហនុ ធ្វើជាប្រធាន។ បង្កើតគណៈកម្មាធិការត្រួតពិនិត្យអន្តរជាតិមួយ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងឡាយដែលបានចុះហត្ថលេខា។ សន្និសីទអន្តរជាតិមួយនឹងត្រូវកោះប្រជុំមានកម្ពុជា វៀតណាមឡាវ បណ្តាប្រទេសអាស៊ាន និងបណ្តាប្រធានសន្និសីទកំពូលនៃចលនាមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធលើកទី៦-៧-៨។ សហភាពសូវៀត ចិន បារាំង សរអ អង់គ្លេស អគ្គលេខាធិការអសប និងប្រទេសទាំងឡាយបានរួមវិភាគទានដល់សន្តិភាពនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍។ ដើម្បីធានាឯករាជ្យភាព អធិបតេយ្យភាព អព្យាក្រឹតភាពនិងមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធរបស់កម្ពុជា ព្រមទាំងធានាសន្តិភាព និងស្ថេរភាពនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍។

ជំហរនយោបាយវៀតណាម៖ សម្រាប់សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម បានដើរតួនាទីដ៏សំខាន់ប្រឆាំងនូវរាល់ការវាយប្រហារពីអន្តរជាតិ លើភាពស្របច្បាប់របស់សធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងបានចេញមុខជាចំហរដើម្បីការពារកម្ពុជា ពីការវាយប្រហាររបស់អន្តរជាតិ ដោយបានចាត់ទុកការលើកឡើងអំពីបញ្ហាកម្ពុជារបស់អាស៊ានថា នយោបាយនេះគឺជាការជ្រៀតជ្រែកពីខាងក្រៅ និងពីប្រទេសជិតខាងសបក គឺពិតជាអំពើអ្វីមួយដែលហៅថា " ការនាំគ្រោះមហន្តរាយនៅកម្ពុជាសារជាថ្មីម្តងទៀត។ សួរថាតើនរណាជាជនឧក្រិដ្ឋបង្កគ្រោះមហន្តរាយទុក្ខសោក និងការឈឺចាប់ដល់ប្រជាជនកម្ពុជា?"។ គេបានដឹងច្បាស់ហើយថា ទោះបីជាសរអ មិនប្រកាសសង្គ្រាមនៅកម្ពុជាក៏ដោយក៏ សរអ បានទម្លាក់គ្រាប់បែកជាងប្រាំរយពាន់តោន មកលើប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីឱ្យកម្ពុជាក្លាយទៅជាសមរភូមិមួយ ។ បន្ទាប់មក សរអ បានគាំទ្ររដ្ឋាភិបាលរបស់សេនាប្រមុខលន់ណុល ដើម្បីធ្វើឱ្យមានរដ្ឋប្រហារនៅថ្ងៃ១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ នៅកម្ពុជា។ ហើយ សរអ ឆ្លៀតបង្កើតរដ្ឋាភិបាលមួយជិតស្និទនឹងអាមេរិក មិនតែប៉ុណ្ណោះ សរអ បានរួមចំណែកបង្កលក្ខណៈគាំទ្រដល់ក្រុមលោក ប៉ុល ពត អៀង សារីឱ្យធ្វើសង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងប្រជាជនកម្ពុជា។ ដូច្នេះ មជ្ឈដ្ឋានអ្នកកាន់អំណាច សរអ នៅតែមិនអាចប្រកែកបាន អំពីការណ៍ដែលគេជាអ្នករួមគ្នាបង្កគ្រោះមហន្តរាយនេះដែរ។

Scanned by CamScanner

ក្រោយពីប្រជាជនកម្ពុជា បានផ្តួលរំលំរបបខ្មែរក្រហម មជ្ឈដ្ឋានមួយចំនួននៅ សរអេ ខិតខំរកមធ្យោបាយ ស្រោចស្រង់ដល់ពួកខ្មែរក្រហម និង លន់ណុលទៀត។ ប្រការដែលគួរឱ្យកត់សំគាល់គឺគោលបំណងរបស់ក្រុងវ៉ាស៊ីនតោន (Washington) និងប៉េកាំង (Beijing) បានខិតជិតសភាព-ការណ៍នៅឥណ្ឌូចិនតែម្តង។

ការណ៍ដែលទាមទារឱ្យដកកងទ័ពវៀតណាមចេញពីកម្ពុជា ជាសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាប្រជាជនកម្ពុជា និងរដ្ឋាភិបាល សសវ រាល់ឧបាយកលសំដៅកៀបសង្កត់លើរបស់ដែលហៅថា " វិធានការណ៍ដោះស្រាយនយោបាយ "ឬការកោះ" ប្រជុំសន្និសីទអន្តរជាតិស្តីពីកម្ពុជា "គឺសុទ្ធតែជាអំពើជ្រៀតជ្រែកចូលកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់ សបក។ ហើយនឹងត្រូវពេីបប្រទះនឹងការជំទាស់ប្រឆាំងយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីសំណាកប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា និងបណ្តាប្រទេសជឿនលឿនលើសកលលោកជាមិនខាន។ រាល់ការសាកល្បងចង់ដាក់បញ្ហាកម្ពុជា ចូលក្នុងកិច្ចពិភាក្សានៅ អសប ក្នុងគោលបំណងបំប្លែងការពិតអំពីវិនាសកម្ម ដែលកើតមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានិងវៀតណាម សុទ្ធសឹងជាការប្រព្រឹត្តផ្ទុយនឹងច្បាប់អន្តរជាតិហើយនឹងធម្មនុញ្ញ អសប។

ល្គឹកណាប្រទេសចិន និង សរអេ បញ្ឈប់ការការពារចិញ្ចឹមខ្មែរក្រហម និងភាគីខ្មែរផ្សេងទៀតហើយបញ្ឈប់រាល់សកម្មភាពនិងឧបាយកលចង់ជ្រៀតជ្រែកគំរាមកំហែង ដល់ឯករាជ្យអធិបតេយ្យភាពរបស់កម្ពុជា ទើបពេលនោះវត្តមានរបស់កងទ័ពវៀតណាម នឹងមិនចាំបាច់ទៀតទេ។ ប៉ុន្តែពេលនេះតាមសំនូមពរនិងសេចក្តីត្រូវការនៃរដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជននៃប្រទេសជិតខាងកម្ពុជា ក្នុងគោលបំណងធ្វើការប្រយុទ្ធ ចំពោះរាល់ការគំរាមកំហែង របស់សត្រូវនយោបាយត្រូវបរាជ័យរួចហើយសិន ទើបវៀតណាមត្រលប់ទៅប្រទេសវិញ។

ជាមួយអាស៊ានវិញ វៀតណាម បានឱ្យរូបមន្តថ្មីបីដាក់ជូនរដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសឥណ្ឌូនេស៊ីដូចខាងក្រោមទាមទារឱ្យដោះស្រាយបញ្ហាកម្ពុជា ជាល័ក្ខខ័ណ្ឌដំបូងសំរាប់បង្កើតតំបន់សន្តិភាព។ ទាមទារឱ្យបង្កើតតំបន់សន្តិភាពនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ជាជំហានទីមួយ ដើម្បីបង្កបរិយាកាសអនុគ្រោះជាចាំបាច់សំរាប់ការដោះស្រាយបញ្ហានយោបាយនៅកម្ពុជា និង ទាមទារឱ្យដោះស្រាយបញ្ហាកម្ពុជា ទន្ទឹមនឹងការបង្កើតតំបន់សន្តិភាពមួយនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍។

បើតាមទ្រឹស្តីអធិបតេយ្យភាពខាងនយោបាយ (Political Sovereignty) អធិបតេយ្យភាពរបស់រដ្ឋមួយមានលក្ខណៈជាសិទ្ធិស្វ័យសម្រេច គ្មានការបង្ខិតបង្ខំពីកម្លាំងណាមួយឡើយ។ ក្នុងន័យនេះ សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា មានសិទ្ធិជ្រើសរើសប្រព័ន្ធនយោបាយមួយសមស្របទៅតាមតម្រូវការ និង ភាពចាំបាច់សម្រាប់កសាងជាតិរបស់ខ្លួន។ កម្ពុជាខ្លួនឯងយល់ឃើញថា វត្តមានកងទ័ពវៀតណាមនៅកម្ពុជាមានលក្ខណៈល្អប្រសើរដល់សុវត្ថិភាព និងសន្តិសុខរបស់ខ្លួន ដែលកំពុងតែរងការគម្រាមកំហែងពីសំណាក់កងទ័ពខ្មែរក្រហម ដែលគ្មានអង្គការអន្តរជាតិ ឬរដ្ឋាភិបាលណាមួយធានាអះអាងថា មិនមានការវិលមកវិញនៃរបបឃោរឃៅប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនោះឡើយ។

តាមការបកស្រាយខាងលើ សឱ្យឃើញថា វត្តមានវៀតណាមនៅកម្ពុជា គឺជារឿងនយោបាយសុទ្ធសាត ដែលមហាអំណាចទាំងពីរខ្វីដៃភាគីកម្ពុជា ដែលគាំទ្រនយោបាយរបស់គេរៀងៗខ្លួន។ យ៉ាងទៀត វត្តមានកងទ័ពវៀតណាម១០ឆ្នាំនៅកម្ពុជា គឺជាអន្លូងមួយរបស់ប្រទេសសង្គមនិយម ដើម្បីវាយព្រមានដល់សហរដ្ឋអាមេរិក ឱ្យឃើញពីប្រៀបខ្លាំងរបស់លទ្ធិសង្គមនិយមសកលលោក ចេះតែរីកធំធាត់ នៅលើសកលលោកពិសេសនៅក្នុងតំបន់អាស៊ាន។

Scanned by CamScanner

ជំពូកទី៥ បំណងស្រាយពីការប្រឈមនិងក្តីសង្ឃឹម នៃទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាមការប្រឈម បញ្ហាព្រំដែនភាគីទាំងពីរបានសន្យាថា នឹងដោះស្រាយរាល់ទំនាស់បញ្ហាព្រំដែន អាចកើតឡើង ក្នុងការទាក់ទងជាមួយគ្នាតាមរយៈការចរចារដោយសន្តិវិធី។ តាមរយៈការចរចាគ្នា ការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាមួយកំណត់នូវព្រំដែនរវាងប្រទេសទាំងពីរ លើមូលដ្ឋានខ្សែព្រំដែនបច្ចុប្បន្ននេះ ហើយប្តេជ្ញាចិត្តកសាងខ្សែបន្ទាត់ព្រំដែននេះ ទៅជាខ្សែព្រំដែនសន្តិភាព មិត្តភាព ដ៏យូរអង្វែងរវាងប្រទេសទាំងពីរ។

ការប្រឈមនឹងការហូរចូលនៃនិគមជនវៀតណាម ចូលមករស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជារឿយៗបញ្ហាអនិកជនវៀតណាម បញ្ហានេះត្រូវបានគេលើកយកមកជជែកគ្នានៅតាមកន្លែងធ្វើការតាមទាមកាហ្វេ ឬនៅតាមទីសាធារណៈ លើប្រធានបទមួយដែលគេពិបាករកសេចក្តីសន្និដ្ឋានរួមមួយបាន គឺបញ្ហាតាំងទីលំនៅរបស់និគមជនវៀតណាមនៅកម្ពុជា។ មានព័ត៌មានខុសៗគ្នា ពីទូរលេខជនជាតិវៀតណាមនៅកម្ពុជា។ នៅឆ្នាំ១៩៧០ មានការសិក្សាស្រាវជ្រាវប្រជាសាស្ត្រមួយ យ៉ាងប្រាកដប្រជាជាលើកចុងក្រោយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា បានឱ្យដឹងថាមានអាណិកជនវៀតណាមប្រហែល ៤៥០ ០០០ នាក់។ ពួកនេះមួយភាគធំបានភៀសខ្លួនទៅប្រទេសវៀតណាមនៅឆ្នាំ ១៩៧០ នៅពេលដែល មានចលនារើសអើងប្រឆាំងនឹងជនជាតិវៀតណាម ដោយក្រុមលោក លន់ ណុល។ ខ្មែរក្រហមបានធ្វើនយោបាយមួយដែលមានលក្ខណៈស្អប់ជនបរទេសយ៉ាងខ្លាំង ជាពិសេសគឺជនជាតិវៀតណាមជនជាតិវៀតណាមដែលនៅសេសសល់ បានចាកចេញនៅពេលដែលខ្មែរក្រហមកាន់អំណាចនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៥។ ចំនួនដែលនៅសេសសល់ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានចំនួនតិចតួចបំផុតនៅក្នុងប្រទេសហើយពួកគេត្រូវបានពួក ប៉ុល ពត សម្លាប់។ ដូច្នេះ គេអាចវាយតម្លៃ ថានៅឆ្នាំ១៩៧៩ ជនជាតិវៀតណាមដែលមាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានប្រហែលពីរទៅបីពាន់នាក់ប៉ុណ្ណោះ។

ដើម្បីឲ្យមានភាពស្របប្បាប់រដ្ឋាភិបាលនៃ ស.ប.ក. បានចេញសារាចរអនុវត្តលេខ ៣៨ សរ ចុះថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៨៣ ដែលចេញពីនាយករដ្ឋមន្ត្រី ចាន់ ស៊ី ដែលមានខ្លឹមសារ គឺរៀបចំនិងការគ្រប់គ្រងជនស៊ីវិលវៀតណាមដែលមកស្នាក់នៅ និងធ្វើការនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ សារាចរនេះបានចែងថា សហគមន៍វៀតណាមជាបីក្រុម។ ក្រុមដែលធ្លាប់មករស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមុខឆ្នាំ១៩៧០ ហើយដែលប្រាថ្នាមកវិញពួកអ្នកដែលមកតាំងទីលំនៅចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៩ ហើយដែលមានមុខរបរធ្វើកសិកម្ម ការធ្វើអាជីវកម្មព្រៃឈើ ឬ ស្រែអំបិល ការនេសាទ ឬ សិប្បកម្ម និងចុងក្រោយគឺក្រុមជនជាតិវៀតណាមដែលកំពុងរស់នៅតាមព្រំដែនផ្សេងៗ ហើយមានទំលាប់ឆ្លងកាត់ព្រំដែនមករកការងារធ្វើ។

ចាប់តាំងពីពេលនោះមក អន្តោប្រវេសន៍វៀតណាម បានឆ្លងដែនចូលមករស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ រស់នៅស្ទើរគ្រប់ទីកន្លែងទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ របៀបរស់នៅរបស់ជនជាតិវៀតណាម ច្រើនរស់នៅផ្តុំគ្នាជាក្រុមសង់ផ្ទះជាប់ៗគ្នាផ្ទាល់នឹងដី សង់ជាផ្ទះខ្ទមនៅពីលើដំបូលអាគារខ្ពស់ៗ ក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ និងខេត្ត-ក្រុងដទៃទៀតក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

ការប្រឈមរបស់ប្រជាជនខ្មែររស់នៅដែនដីកម្ពុជាក្រោម ត្រូវបានវៀតណាមធ្វើទុក្ខបុកម្នេញសព្វសារពើ ដូចជាអាជ្ញាធរវៀតណាមបានប្រើប្រាស់គ្រប់ល្បិចកល ក្នុងការធ្វើបាបសម្លុតគម្រាមកាប់សម្លាប់ប្រជាជនខ្មែរនិងព្រះសង្ឃកម្ពុជាក្រោម ដើម្បីបង្ខំប្រជាជននិងព្រះសង្ឃខ្មែរកម្ពុជាក្រោម ឱ្យគោរពតាមគោលនយោបាយវៀតណាមូបនីយកម្ម។ វៀតណាមមិនត្រឹមតែប្រើនយោបាយលប់បំបាត់ពូជសាសន៍ខ្មែរ ប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងបង្ខំឲ្យបោះបង់ចោលនូវទំនៀមទំលាប់អក្សរសាស្ត្រ ការស្លៀកពាក់ជាខ្មែរព្រមទាំងព្រះពុទ្ធសាសនាថេរវាទផង។ ចាប់ពីពេលនោះមកជនជាតិខ្មែរ ដែលរស់នៅកម្ពុជា

Scanned by CamScanner

ក្រោមរាប់លាននាក់ បានទទួលរងនូវការរើសអើងពូជសាសន៍ពីអាជ្ញាធរវៀតណាម។ ហើយថាជនជាតិខ្មែរទាំងនោះ មិនអាចរក្សានូវអត្តសញ្ញាណវប្បធម៌ និងភាសាជាតិបានឡើយ។

បើផ្អែកឯកសារប្រវត្តិសាស្ត្រ ឱ្យឃើញថា ចាប់តាំងពីវៀតណាម មានអធិបតីបរិបូណ៌ មកលើដែនដីកម្ពុជាក្រោមពីឆ្នាំ ១៩៤៩មក គេសង្កេតឃើញថា រដ្ឋាភិបាលវៀតណាម បានរំលោភលើសិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាក្រោមជារៀងមក រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ បញ្ហានេះនៅតែកើតមានឡើងជាប្រចាំ ដោយហេតុថា បញ្ហានេះប៉ះពាល់ផ្ទាល់ដល់សាច់ និងឈាមរបស់យើងយ៉ាងផ្ទាល់តែម្តង ដោតវាសនាដ៏អភ័ព្វ ដែលបងប្អូនរួមជាតិខ្មែរយើង បានទទួលនៅឯនាយព្រំប្រទល់ដែនផ្នែកខាងកើត បញ្ហាទាំងនេះធ្វើឱ្យយើងក្រៀមក្រំយ៉ាងក្រៃលែង។

ការប្រឈមទៅនឹងវិបត្តិព្រំដែន ទោះបីជារដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសទាំងពីរ សន្យាថានឹងដោះស្រាយបញ្ហាព្រំដែន ឱ្យបានឆាប់ហើយ ឈានទៅបោះបង្គោលព្រំដែន ដែលនៅសេសសល់ឱ្យបានចប់នៅឆ្នាំ២០០៩ក៏ដោយ ក៏គេសង្កេតឃើញថាការរំលោភចូលមកយកដីស្រែកសិករខ្មែរនៅតែមានជាបន្តពិសេស ក្នុងខេត្តស្វាយរៀង កសិករខ្មែរដែលមានដីស្រែនៅជាប់ព្រំដែននៅឃុំដូង ស្រុករមាសហែក ខេត្តស្វាយរៀង ប្រជាពលរដ្ឋជាច្រើនរស់នៅក្នុងឃុំដូង បានត្អូញត្អែពីជីវភាពដ៏លំបាកវេទនារបស់ពួកគាត់ដោយបណ្តាលមកពីកង្វះដីធ្វើស្រែនិងខ្វះទឹក និងកង្វះដីស្រែដោយសារតែវៀតណាមរំលោភយក។

Scanned by CamScanner

Summarize

People's Republic of Kampuchea and Socialist Republic of Vietnam has the some communist Regime. The two countries had each other for territorial integrity in Indochina, and made this region peaceful, stable and harmonized with other Southeast Asian Nations. These two countries protect political stability of Indochina with conditional and mutual benefit and solidarity Cambodia-Vietnam Cooperation has good impact for both people in international cooperation.

According to Cambodia history, Cambodia-Vietnam relations was not as good as today, because Vietnam always invaded Cambodia Eastern territory pressured Cambodia policy and disturbed Cambodian people in border location. This action still exists in Cambodia mind, to racism and discrimination among both people.

During the French colony, the people of countries got value reeducation the liberty, equality, civic rights and claim for respect of value of custom, religion language and culture of the colonized countries especially from French.

The struggle against French became stronger, lead establish by Khmer-Issarak Front in Cambodia and Vietnam implementing the resolution of international communist party established Indochinese Nations From called: Indochinese Democracy Unity Front (IDUF) but the struggle of the three countries had differently developed. IDUF decided to make separately struggle and Vietnam Labor party became successor of Indochinese Communist Party in 1951, the Khmer Revolution Party establishes in Cambodia, and proclaimed to both people to fight against French colony and Japanese occupation.

After the foreign colony and occupation were defeated, the both people continued to protect independent, sovereignty territory integrity and fight against United States of America (USA) who interfered internal affairs of the Indochinese nations, especially, in Vietnam that lead to a war called:" Vietnam War" that was Vietnam-United States of America war. The war expanded all over Indochinese region, the Nixon administration of the United States of America began to bomb the border of South Vietnam, Cambodia and Lao were also seriously bombed by USA.

This was the reason motivated both to fight against USA for independent, sovereignty and reconciliation after USA bombing and poisoned chemical substance in Vietnam War era. The resistance movement became stronger until 1975 and each country became independent. For Cambodia, United States of America based Khmer Republic ended. Democratic Kampuchea (DK) leaded by Khmer Rouge, Pol Pot, Ieng

Scanned by CamScanner

Sary and Khieu Samphan who were leader of state renamed the country to Democratic Kampuchea as known as the Khmer Rouge (KR) (Red Khmer) regime, did not respect human rights and culture, KR established ideology included:

- Closing schools and hospital;
- Abolishing banking and currency
- Confiscating private property and
- Relocating people from under areas to collective farms where they were subject to forced labor.

During the rule of the KR about 1.7 millions of Cambodian people were killed or one fifth (1/5) of the country's population of the time. KR killed anyone suspected with connections with the defeated Khmer Republic government or the previous Sihanouk's government as well as intellectuals. In additionally KR defined anyone who wore glasses as automatically as intellectual and also ethnic Vietnam. After the destruction of KR on Cambodia of 450 doctors, only 45 remained in the country in 1979. Only 7000 among 20 000 teachers had survived the Khmer Rouge regime. Moreover, KR also made conflicts with neighboring countries. Since that time Cambodia and Vietnam relations was terminated. At the same time, KR and China surrounded Vietnam in two targets KR fought Vietnam in the West to the South Vietnam and China fought in the north to North Vietnam and then the both army would meet in central Vietnam.

This plan was failed due to internal conflict within one region to another. Internal conflict caused by color discrimination, unfaithfulness and killed each other, at the same time people who lived at the border escaped to Vietnam and the Pol Pot army who known themselves that KR was killed them while they do not respected KR's policies, they had defected to Vietnam and unified with Khmer-Vietnam refugees living in Vietnam to against DK regime with Vietnam intervention and close cooperation with Kampuchea National United Front for National Salvation (KNUFNS), to fight DK regime until was defeated on 7 January 1979.

1. Background Relation of Cambodia and Vietnam

1.1. Brief of Indochina

In the past, the Indochina peninsula was expanded in Southeast Asia including to Malaysia, Thailand Burma, North Vietnam Laos and Cambodia. According to Cambodian dictionary written by Choun Nath wrote that "Indochina is the name of countries located between India and China in Asia: there were eight countries such as

Scanned by CamScanner

Burma, Maka, Siam, Khmer, Colchicines, Annam, Tongkrng, and Laos". According to exiting Indochina written by Richard H. Solomon " The very name Indochina a French designation of the colonial era characterizes a region at the geographical boundary between China and the Indian subcontinent, an interstitial zone in world affairs long subject to complex international cross pressure. India and China each imprinted their marks on the culture and politics of the people of the region in assertions of power going back millennia".

After the arrival of French colony in Cambodia, Vietnam and Laos, the concept of "Indochina" became narrative and referred only to those countries which under the French colony. Under the French colony, was explored for natural resource to supply industrial needs, in which rubber and coke were extremely exported to France. French builds many factories in Vietnam such as cotton factory. Miners, match factory, sugar factory rice mill vehicle repair factory ship, and energy factory. In that time Indochina became place for exchanging of goods of French. French enlarged the land for plating rubber in Cambodia for economic development unfortunately; but French did not employ Cambodian coolie labors in rubber plantation in Kompong Chan province, it employed only Vietnamese and Chinese coolie labors. The entire product exported to French Markets, Cambodia got fewer benefits from rubber.

In order to dominate Indochinese economy, French established Indochinese Bank aiming at putting Indochina to collect taxes farmers in order to achieve its goals. French divided people into four types:

1. Landlord
2. Capitalist cast
3. Worker cast
4. Peasant cast

It is to note that the last type of people was seriously exploitive and were poorest in all Asia. The impact of French colonialist was extraordinarily uneven in its internal benefit of each country and geographic problem in Indochina, especially the problematic of Cambodian and Vietnamese bordering line still remaining today.

1.2. Brief History in Cambodia

Cambodia is a country located of Southeast Asia in the Indochina Peninsula between Thailand and Vietnam. Since Phunan in 1st century until brilliant Angkor era in 13th century, Cambodia was a great empire between India and China. Cambodia was bordered by China in the north, by Champa in the in the east, by Myanmar in the

Scanned by CamScanner

west and by Java in the south. Cambodian Civilization had culminated in the Angkor Empire, which flourished in northwestern Cambodia, between the 9 century A.D and 1400, for that time, this empire dominated much of what now southern Laos, eastern Thailand, Cambodia and Southern Vietnam. Cambodia became smaller and smaller caused by neighboring invasion, by Siam to the west and by Vietnam to the east and by the internal conflict between Khmer factions, the period was known as the Dark Age of Cambodia was ended when Cambodia was made a French protectorate in 1863 and became part French in Indochina. Since then supremacy was faded. Today, Cambodia was surface 181,035 square kilometers, and bordered by Laos t in the north, by Vietnam in the east by gulf of Thailand in the south and by Thailand in the west.

Since 1863 Cambodia was under colony of French, Cambodian people were strictly controlled by French. French administration also used the power to interfere Cambodian affair such as administration, economy and international cooperation. Moreover, French mobilized Cambodian people as soldiers to fight against Italian solder when Italy invaded France during The World War II. The activity dissatisfied Cambodian people, at the same time, they in cooperation with people of nations in Indochina unified and fought for independence. Cambodia became independent in 1953.

Unfortunately, Cambodia was seriously bombed by United States of America during Vietnam War many people and domestic animals were killed and injured, property, factories enterprise, roads, hospitals and schools were overall destroyed by the USA bomb. Moreover Democratic Kampuchea (DK) headed by Pol Pot did not reconstruct national infrastructure were destroyed by war. In the country KR killed more than one point seven (1.7) millions of people in only three years eight month and twenties days, before arrival of Vietnamese troops in 1979. During 10 years of Vietnam intervention, Cambodia people were lived under People's Republic of Kampuchea (PRK) regime. They live with seriously fears because of the two big mobilization such ass soldier obligation and K-5 plan mobilization.

War against Vietnamese troop's with presence from 1979-1989, was noticeable spread. The conflict between two dig rival factions, PRK and Vietnamese troops against Coalition Government of Democratic Kampuchea (CGDK) were continued until Vietnamese troop's withdrawal from Cambodia. Cambodia political crisis more 1years caused by two main problems:

Scanned by CamScanner

1. Phnom Penh Government said that Vietnamese troop's presence because of Khmer Rouge killed people.
2. On the part of Coalition Government of Democratic of Kampuchea accused PRK for Vietnamese invasion to Cambodia, these were big challenges must be resolve.

Cambodia conflict was dealt with the international community in order to end Civil War in the brilliant Angkorean Land. Vietnamese troops were gradually withdrawn from Cambodia. Cambodian conflicts ended as long as Vietnamese troop's withdrawal in 1989. In the spirit of peace and national reconciliation, the four Khmer rival factions. Signed a Paris Peace Agreement (PPA) on October 23rd 1991 and establishing a coalition government as the result of 1993 universal elections manages by United Nation Transitional Authority in Cambodia (UNTAC).

1.3. Brief History in Vietnam

Socialist Republic of Vietnam is a sovereign state located in eastern Indochina peninsula. It extends from about 8^0 to 30^0 north and 102^0 to 109^0 easts. The long coastline of Vietnam uncoils in the shape of an s from China's southern border to tip of the Indochina Peninsula. It is bordered on the north by China, to the west by Laos and Cambodia, in the Central of South Asia, and to the east and south by the South China Sea. Nearly 1,240 miles long, the country extends unevenly at widths ranging from 31 to 310 miles and covers an area of 127,300 square miles similar of 329,600 square kilometers. Vietnam is as large as the British Isles, smaller that Thailand, with a population estimated at 74 million in 1995.

Vietnam was under French colony in 1862-1954, and occupied by Japan during World War II from 1939-1945. One again, French's occupation after Japan's withdrawal war against French emerged all over North Vietnam headed by Ho Chi Minh President of Vietnam Communist Party (PVCP) and French was defeated there. At the same time, Vietnam was divided into two parts: the North Vietnam and the South Vietnam in parallel number 17. The South Vietnam runs by Liberal Vietnam, and captured Saigon as the capital.

The conflict between Vietnam Communist and Liberal Vietnam gone until 1975 after Communist Vietnam succeed in the Vietnam War. Vietnam did not take victory for national reconstruction. Vietnam had war with neighboring countries such as China and Democratic of Kampuchea. In order to defeat Democratic Kampuchea regime in Cambodia, Vietnam unified Khmer resistance along Cambodia-Vietnam

Scanned by CamScanner

border, and provided weapons and military equipment and arm forces to KNUFS. It was National Salvation Movement backed by Vietnam in order to liberate Cambodia people from Khmer Rouge regime.

2. Historical Cambodia-Vietnam Relation

2.1. The Establishment of Indochinese Communist Party

France first acquired in the three eastern provinces of Cochin-Chine in 1862 five years later France also acquired the three western provinces, thus securing his sovereignty over the rich rice-growing areas of the Mekong Delta. After that time French expanded his colony over Vietnam and proceeded with his colony dominate Cambodia and Laos in order to do colony administration pressure and get benefit from the counties in the whole Indochina.

By showing the ambition of French did toward of the three countries in Indochina. The people of each country under the French colonial had occurred in some places demanded genuine liberty, sovereignty and independence from French.

In Vietnam, the Vietnamese Communist Party (VCP) was formed in Hong Kong on February 3rd 1930, led Ho Chi Minh supported by the worker-peasant uprising in the two neighboring province of Nigh An and Hatinh. After the VCP was formed, Communist Party (CP) called was set up in the Laotian administrative capital, Vietnam, and in the nearby Bonen tinmim. Other were set up at about the same time in Phnom Penh and in Cambodia's rubber producing province of Kompong Cham it was the formation of these cells which pave the way for transforming the VCP into Indochinese Communist Party.

In Cambodia Khmer Issarak (Liberal Khmer) began to wipe out the entire French garrison at Siem Reap and captured its stock of arm intact in August 1946. They gradually began to set up jungle arsenals for the manufacture of weapon suitable for peasant warfare. Three years later resistance struggle against French were expanded and people's committee were to protect the villagers. People's Committees developed resistance groups in isolated areas were linked up until a large united military political front was established. The Khmer Issarak other was made up of bandit's fugitive's from the French police. In the areas bordering Vietnam, resistance was coordinated by the Indochina Communist Party which was dominated by the Vietnamese.

2.2. Friendship ties of both counties

2.2.1. War against French

The colony in the world covered 72% of land and 69% of people in the world. After world I, most counties, except South Africa and Libya (French and English

Scanned by CamScanner

colony), Turkey, Arabia and Iran were freed from Middle East. India under the guidance of Mahatma Gandhi established nonviolence politic against English colony and brought Independence and peace to India people in 1947. In Indonesia the crusade for Independence of President Soc Kano used all means to free Indonesia of Dutch colony and Holland recognized Independence of Republic of Indonesia in 1949.

In Indonesia, French colony terminated after Dien Phu war in Vietnam. During the war for Independence from French, both countries Cambodia and Vietnam saw colony's injustice over their countries, such as tax increasing, economic pressure, administration and foreign policies management and restricted the freedom of people that brought to resistance movement for autonomy and independence. The main goals of both people in fighting for independence because they:

- Learnt from colony about value of liberty, equality, civil right and fighting for respect of value of custom, religion, language and culture for their countries.
- Found consequences of their nations and people under the foreign colony.
- Unified to establish resistance to fight against colony in Indochina since 1930, headed by Ho Chi Minh

In Cambodia, the war against French headed by King Sihanouk, who submitted a five points to the French High Commissioner as bellow as:

1. Genuine internal sovereignty for Cambodia.
2. Freedom to conduct foreign with the main world power and representation at the United Nations.
3. Progressive and rapid reduction of French military zone in Cambodia.
4. Pardon for all resistance fighters.
5. A generous attitude towards freeing and according complete amnesty to military and political prisoner and exiles including Son Ngoc Thank.

All these demands were eventually met and Cambodia took its place as on independence and sovereign members of the UN, and then French transferred their troops out of Cambodia to the North Vietnam in 1950. Moreover, French still dominate Cambodian administration, internal affairs and external policy.

Arranged appropriate time for ICP with active participation of people in Indochina to defeat French colony, in the war against the French colony, Cambodia and Vietnam used all means for independence. The strategy of ICP was launched war French was: secretly broke in to three parts. The senior partner was Vietnam Worker's Party

Scanned by CamScanner

(VWP), which emerged into the open at this time. The ICP and the rudimentary parties established in Laos and Cambodia (called People's Revolution Party (PRP) to reflect their lower status) remains hidden. The Cambodian grouping was formally constituted, it seems in June 1951. "Its statutes were drawn up in Vietnam and then translated into Khmer. Unlike the statues of Vietnamese Worker's Party, the Cambodia statue fails to mention Marx and Lenin. The Cambodian Party's provisional central committee includes several Vietnamese and was headed by Soc Ngoc Minh. Cambodian People's joining this secret group was probably told that its aimed were to drive the French from Indochina and to cooperate with the Vietnamese. The long-term communist agenda of the movement was played down. Until 1953 France recognized independence of colonized countries in Indochina, but Cambodia was overall independence in 1954.

2.2.2. War against United Stated of America

What was the Vietnam War? The word o Vietnam War was a war fought roughly from 1957 to 1975 after the North Vietnam and government secretly agreed to begin involvement in South Vietnam. Time period placement for the Vietnam War is sketchy. Some consider the Vietnam War to begum in 1946 with the French attempt to reestablish control over their colony. This definition comes from those who tend to include the war with French, the war between the two Vietnam after 1954, and the war with the American troops until the fall of Saigon in 1975. Vietnam did not was happened in Vietnam territory but it covered whole in Indochina, Cambodia and Laos dropped into the Vietnam War.

Since that time, the attitude of Cambodia government led by King Norodom Sihanouk toward the North Vietnam of Cambodia in Indochina force were stronger they proclaimed to launch war against USA under the propaganda that War against the Americans to save the Nation. In Cambodia demonstrations broke out in several areas in protest against the presence of North Vietnam and PRG. According to Mr. D. R. Sar Desai wrote that "by 1969 there were an established 40, 000 to 50, 000 North Vietnam and National Liberation Front (NLF) troops in the Cambodian sanctuaries". General Lon Nol and first Deputy Prime Minister Sirik Matak in the name of the government issued an ultimatum demanding that North Vietnam and Vietcong troops leave Cambodia and the PRG. On the 18 March 1970, General Lon Nol got coup d' éta, the renames the new government as Republic Khmer, it represented modernity elegance and ties to American government that Sihanouk had rejected.

Scanned by CamScanner

Political situation of Cambodian was not after independence from French, the political environment in Cambodia became regretfully darkened by KR and Khmer Republic.

The KR was proud when China proclaimed to support them to make war bragged that "masterpiece written with fresh blood and achieved through the sacrifices of flesh and bones of our people's". It was also" a new and brilliant page of history for our race". Pol Pot said that "in our 2000 year history, we have never before liberated our country and achieved full independence like this. The victory was unprecedented in the military history of our country and of the entire world. Only the Cambodian nation, Cambodian people, Cambodian revolutionary army, and the Kampuchean Communist Party (KCP) have managed to liberate their own country and people completely definitively and cleanly". The word clean and the pure victory against USA, imperialism, Pol Pot implied, placed Cambodia as the superior Communist nation in the world. Ieng Sary proclaimed that "We did not act with the guidance of theories, but followed our feeling and carried out the struggle in a practical way... what is important is the determination and faith of the principle revolutionary we did not study in ideological schools, but practiced a struggle in the light of the concrete situation".

Cambodia and Vietnam had solidarity to fight against enemy and brought victory for their countries, but international relations of both countries were not so close.

2.2.3. Cooperate to defeat Democratic Kampuchea

After victory over United Stated of America, Cambodian people hoped that the country would be peaceful, brilliant under the guidance of King Norodom Sihanouk, it was only a nightmarish of Cambodian people. Infect, Khmer Rouge's policies were against individual rights, capitalism and monarchy regime. Pol Pot assured that "Monarchy disappeared without a trace. In France China and the Soviet Union the democracy that replaced the His Majesty the King was a doctrine followed by people everywhere in the world; it is incomparable and as beautiful as a diamond" Since Pol Pot had overall powerful in his hand, he did not develop country at all, during his occupation in Cambodia. Oppositely, Pol Pot used cruel and fascist politics to kill more than 1.7 million of Cambodian people, at that time. In the action that perhaps, the DK emptied the cities and towns, compelling former civil service officials, teacher and monks to work with their hands in agriculture. The regime demonetized currency,

Scanned by CamScanner

shutdown all major establishment, and closed the country to the whole world. The situation was very confusing, all regions in the country entrust occurred among people, because Old People (farmer People) use extreme power after their liberty war given overall by the central organization. Among leaders, they often accused each other. People in east region along Cambodia-Vietnam border were accused for joining their opinion with Vietnamese secretly to defeat DK. Pol Pot sent people who were close to him from southwest to govern that region and to dramatically kill people. Political environment in the country was tensioned; the killing each other was gradually made.

Resistance occurred in some places of provinces in 1976, the people stood up in Chamcarleou of Battambang and Siem Reap province, including with division force number I of Khmer Rouge stood up for defending capital of Phnom Penh. After that, the raising of people resistance was occurred in Kompong Cham and Mondokiri province from military low ranking officers of Pol Pot in cooperation with patriot people in the east of country. After the DK had broken off diplomatic relations with Vietnamese in 1977 the Vietnamese troops went home, taking along thousands of Cambodian villagers as hostages. The Vietnamese soon began grooming some of these hostages as a government is exile; other was given military training, one of the exiles a young DK regimental Commander, Mr. Hun Sen who had fled Cambodia in 1977.

The new movement force rallied in Chhonoul district, Kratie province with secret help from Vietnam. In order to pave the way for their clear policies in the future they officially established on December 2nd 1978, a resistance front called "Kampuchean National United front for National Salutation". KNUFNS had very relations with Khmer Vietminh and Khmer refugees in Vietnam in order to defeat DK regime. Pol Pot called this group the "Cambodian bodies with Vietnam mind." They finally got victory over country from DK regime on January 7th 1979. Since that time the political relations between Cambodia and Vietnamese have developed.

After Vietnamese forces and exile Pol Pot from the power on 7th January 1979, Cambodia got a pro-Vietnamese, moderate communist government and was declared the People's Republic of Kampuchea, again a new flag and national anthem was adopted. In the Book of Marie Alexandrine Martin wrote that "In Phnom Penh the Vietnamese installed Heng Samrin and several others who; as Khmer Rouge cadres; had fled in 1977 and returned with the bo doi in January 1979. The country took name

Scanned by CamScanner

République Populaire du Kampuchea (People's Republic of Kampuchea or RPK), and the in habitants believed that peace and liberty had returned...)

3. Vietnam Supremacy toward Cambodia

3.1. Soldier Obligation

Soldier obligation made possible as stated by law in communist countries. Young people aged over 18 are obliged to be soldier before working for the government. According to Vietnam state laws, Vietnamese citizens aged 18 must serve as soldiers for automatically 18 months and then they can work for government as civil servants there was made within the country such as:

- –Schools
- –Villages
- –Public institutions

At schools students were in junior high school and secondary high school had to learn declaration number 03 from their teachers especially teachers of political ethics. The students aged over 18 must serve as soldier even though they were learning or stopped learning, because it was a compulsory obligation of declaration number 03. In the PRK the teachers were campaigners to educate and attract male students aged over 18 were also obliged to serve as soldiers as citizens and students all young civil servants were threatened and educated political ideology. In the Kandal province five Vietnamese soldiers and twenty commune combatants selected 850 students aged 18 years old, they brought these students from Kean Svay district to training military strategy in the garrison military camp, and then they conducted them to Cambodia-Thailand border. At village, local authority strictly controlled statistics of those who over 17 year old, who were directed by Commune Young Union (CYU). Commune combatants always order those young people to implement obligation number 03. Every night, students and young villagers who were living in the provinces leaf home to get dinner and sleep in the forest along the river so far from their home in order to evade the military obligation, because Vietnamese soldier collaborated commune combatant reinforced students and villagers aged over 18 to oblige military. Virtually at Department of Municipal Health in 1985, civil servants were threatened to mark finger print on military obligation every year and K-5 mobilization every three month period. In case of deny the civil servants were threatened to dismiss 0r to send names to combatant authority. Staff of Department of Municipal to Health and to weekly conference every week with their own chief to observe staff's mentality and to

Scanned by CamScanner

disseminate state's policies and to campaign military obligate. In 1985, 100 of young official government, who forced to oblige military, but only 20 could survive, and the others disappear until now.

3.2. K-5 Mobilizations

Over 2000 years ago in Cambodia history , Cambodia people never hear and never see the word K-5 plan, but what they did not need before, the needed it in PRK regime in 1980 decade when they were lived for 10 years under PRK regime. What is the word K-5 plan mean? Who established K-5 plan? Why did they establish it?

First of all I try to test to share my small result of my seeking that concept of K-5 plan. Since 1981 Vietnamese troops were pressured the resistance force and destroyed its bases camp along Cambodia-Thailand border. In the spring, as the raining the new policy of Vietnamese was happened was established K-5 plan. So the concept of K-5 plan was established on March 27 1981, by Mr. Lee Duct ho (helped set up the United Isarak Front and had been in charge of a special politburo office for Cambodia since 1966. He also helped set up the Cambodia liberation front was called Kampuchean National United Front for National Salvation (KNUFS)in the middle of a rubber plantation east of the Cambodian township of Snoul). Who was a senior leader in liberating Cambodia Democratic Kampuchea? Mr. Lee Duc Tho who also a top leader of Vietnamese expert in Cambodia during Vietnamese troops intervention. After the K-5 plan was operated this program came be called envisioned somewhere between 146,600 and 381,000 Cambodians enlarge in intense labor for upward of 6 months. Conscription, which was conducted by provincial state officials, military and police officers, and Vietnamese soldiers, began immediately. Other book wrote that the word K-5 plan was Vietnamese strategy during fighting with Khmer Rouge in the dry season in 1981. By Mr. Evan Gottesman wrote that the program had begum gradually, in 1982 and 1983, when Vietnamese military authorities began constructing roads with which to consolidate newly acquired territory and barriers with which to hold off the resistance. In the summer of 1984, however, as the Vietnamese were planning their biggest offensive yet, the Politburo met to discuss the mobilization of several hundred thousand Cambodian civilians to chop down forest, construct more roads, and lay down hundreds of kilometers of earthen walls, two-and-a-half-meter-deed spiked ditches, barbed wire, and minefields. The idea was to build a Berlin Wall of sorts that would stretch along the Thailand-Cambodia border and prevent resistance soldiers from infiltrating. This word was established by Lee Duc Anh, who was a military

Scanned by CamScanner

commander of the Vietnamese forces in Cambodia. The word K-5 plan in Cambodian language means that: Kien Kamlang Kap-Chharprey Karpear Kampuchea. In English the word K-5 means that Increasing people's forces to pave the way for defending Cambodia. The purpose of this concept was to destroy Khmer the Rouge bases and other Khmer resistance camp in the forest and along Cambodia-Thailand border. In fact, K-5 plan main goal was to decrease mortal rate of Vietnamese troops in Cambodia when the fighting occurred between Vietnamese soldiered with Khmer Rouge and other Khmer resistance soldiers in Cambodia.

So, K-5 plan was a Vietnamese policy in other to send Cambodia laborers to deforest and deliver weapons, food for soldier and put the mine to protect the military bases and crossfire. According to Mr. Man Hau Live wrote that the K-5 plan of repopulation of Vietnamese people in Cambodia displaced Cambodia's on their own soil. At Dangrek Mountain, Mr, Rong Saroeun (retrospectively a commander of KR soldier), who was major in military base number 403, said that laborers arrived at Dangrek mountain most of them were men, and they must do three main tasks such as:

- Deforesting and digging for fighting
- Delivery of military equipment's and hiding spikes
- Spread mine along military base line

But those mines could not kill Khmer Rouge soldiers went to Sraskeo's province (Cambodia-Thailand border) for the period of that time, when the laborers returned home those soldiers come back. They were good experience to release mines, they used only a short iron, and they release them easily. Mr. Rong Saroeun added that in the contrary, laborers were killed by malaria and mines which hidden by themselves, because of their carelessness and misidentification of geography. The Vietnamese plan constructed the K-5 defense line the length of the 700 kilometer border. A 100 metre-wide strip five to the kilometer inside the border was cleared and fortified with a barbed wire fence made of bamboo poles among which anti-personnel mine of Soviet manufacture designed to escape metal detection were laid[1].

In 1983, 1984 and 1985, it was a big attack of Phnom Penh government and Vietnam soldiers fighting over soldier of CGDK's soldiers, it could be said that it was the year that Phnom Penh government sent laborers to border actively to help military force in Samloat, Pailin, Ampilbradeum, Namsab Dangrek Mountain, Taninand

---

[1] Arthur J. Dommen: The Indochinese Experience of the French and the Americans, Nationalism and Communism in Cambodia, Lao and Vietnam Indiana University Press, 2001 P. 981.

Scanned by CamScanner

Takream that were seriously fighting regions. Many laborers were killed, some of them left battlefield to home, and other were seriously injured by mines the other could safely release mine, but only a few of them had good luck, most of them had bad luck, when they backed home, they had only one leg and transmitted with malaria.

Some poor people volunteered to perform mission K-5 plan instead of the rich people for money to support their family life. This type of laborers was transmitted malaria. In general coolie laborers were easily transmitted by malaria. Le Figaro news wrote that "Vietnamese soldiers sent Cambodian officers to the forest near Cambodia-Thailand border to build protection system for them. 25,000 laborers were seriously affected by malaria after arrived at Phnom Penh"[2]. Mr. So Sarin medical doctor in Pursat Hospal said that "I worked for Department Health of Pursat province for two months, In Pursat, the laborers were mobilized to deforest since 1982. A half of 200 beds in the provincial hospital were used by the laborers with malaria when they backed from deforesting. Laborers from 35% t0 40% sick were seriously affected by this illness in two months ten people were killed by malaria in Pursat Hospital"[3].

Even though K-5 mobilization could reduce Vietnam soldier's difficulties, but this mobilization seriously impacted Cambodian laborers mentality and killed many people, especially it destroyed Cambodian natural ecological system such as atmosphere change every year since Cambodia forest were destroyed, also flood and drought. Most of the forest was destroyed since K-5 plan was set up. This consequence made government use too must time and more money to rehabilitate Cambodian natural environment. By Mr. Man Hau Live saw the Vietnamese K-5 plan that" Despite ten years of occupation in Cambodia, Vietnam failed to change the Khmer culture and identify. Plan of K-5 of Vietnamisation of Cambodia ended up with failure especially in education and culture"[4].

So, K-5 plan established by Vietnam overall destroyed Cambodia economy and it brought natural disaster to Cambodian a every year and it was the only one reason that made Cambodia's people poorer and poorer.

4. Vietnamese influence on Cambodia Politics

4.1- Vietnamese Intervention to defeat Democratic of Kampuchea

The both World War ended in 1949, remained by darkness, various nations suffered untold losses in property and human lives destruction and turmoil all over

---

[2] Le Figaro on June 19, 1985.

[3] Marie Alexandrine Martin" Le mal Cambodgien " Ibid., P. 327.

[4] The meaning of this sentence I quoted from internet, on March 15, 2005.

Scanned by CamScanner

Europe. Europe was torn and divided into two parts, West Europe was Capitalist and East Europe was Communist, the bordering of the two sides were separated at the Berlin Wall in Germany and separated this country into two parts the West Germany was capitalist and East Germany was communist.

Soviet Union and USA were racing weapons which more and more seriously harmed the world and it was about to break our world war again after missile crisis in Karait sea and breakout in Indochinese War. USA strengthened military and weapon policy by using most national budget to produce new weapons.

The impact of the war not only turmoil Europe but also affected the whole world especially the Asian countries have been affected by war up to 1989. Such as Korea and Indochina peninsular was victim by the Cold War of superpower nations, because of ideology, Korean peninsula was divided into two camps South Korea a capitalist country and North Korea was a communist country. Until now Korea did not finish their political problem. If we look into the Southeast Asia, the Cold War was also divided this region into two camps, one camp was Indochina region, we known as the communist region such as Cambodia Vietnam and Laos and another was ASEAN countries such as Thailand, Brunei, Philippine, Singapore, Malaysia and Indonesia were the capitalist countries. These camps were in conflict for 10 years after Vietnam had deployed its military force in Cambodia. In late 1978, there was a hard fighting along Cambodia-Vietnam border between Democratic Kampuchea force and SRV force.

Unavoidable war between the two countries would break out. Some war analysts found that when war break out, Vietnam side would be much stronger and war strategy of war was the better than that of Khmer Rouge, Such sudden attack over enemy by not allowing enemy change or mobile its troops. The war quickly unexpectedly moved forward. Mr. Elizaberh Becker a leading American Commentator on Cambodia, who saw the war between Vietnam and Democratic Kampuchea regime as the result of cultural antagonisms, rooted in Cambodia's origins as an "Indianic" state and Vietnam's origin as a "Sinitic" state. Mr. Geng Biao, member of Communist Party Politic Office of China realized that Phnom Penh lost seven months before estimating. On January o1, 1979 Vietnamese troops crossd Mekong River and surrounded Kompong Cham provincial town and then took control of Kompong Cham on the Universal New Year Day. Weapon storehouses of KR confiscated in Kompong Cham. For this acceleration no one knew how Vietnamese arranged its troops and how may military divisions and soldiers there for the war in Cambodia? Mr. Hun Sen

Scanned by CamScanner

said that "no one know Vietnamese used how many soldiers because they well hid the secret, they never turned over their card even though they finished their game. If they turned over their card, their enemy could estimate their last action. According to the Western countries estimated that Vietnamese attacked into Cambodia on the last of December 1978 by using 180,000 troops, Led by Fourth Corps Commander General Le Duc Anh. In the Southeast Asia Past and Present book wrote that "the superior Vietnamese forces, numbering about 160,000 took only seventeen days to dislodge the Pol Pot group and replace it with one under Heng Samrin". According to document of the history of Cambodia in People's Republic of Kampuchea to present wrote that "Vietnam's occupation army of a many as 200,000 troops controlled the major population centers and most of the countryside from 1979 to September 1989. This was only estimation, not any precise research revealed real number of soldiers of Vietnamese to intervene Cambodia.

All strategic planning were mapped by Vietnamese government. At the first time, Vietnamese seemed to hesitate because it used to have good background in allying with KR to defeat USA in Indochina during Vietnam War, Vietnam always affirming that "Vietnam always respects independence and sovereignty of Cambodia, and never wishes to deeply internal affairs of Cambodia which could affect the relations of the two counties. This was accusing of Vietnam or Vietnam left the situation of Cambodia became more and serious, just took action. In fact, the patience of Vietnam made KR deployed more 19 divisions of military along Cambodia-Vietnam border among 23 military divisions attacking Vietnam border.

The situation was serious happened the patience of Vietnam was ended, Vietnam agreed upon request of KNUFNS and planned to defeat Khmer Rouge on 25 December 1978 by appealing Cambodian people to stand up and defeat DK, at that troops of KNUFNS with weapon assistance from Vietnamese troops, both troops, jointly attacked into Cambodia in 1978. The war to liberate Cambodian people from Khmer Rouge regime, Vietnamese troops took only 23 days. This showed that Hanoi's government used more and more soldiers to attack along Cambodia-Vietnam border into Cambodia. For 23 days defeating Democratic Kampuchea regime, Vietnam did not used soldiers no less than that KR did, KR was capable to defend themselves and could use their troops to defeat Vietnam while Chinese troops arrived on time, but Vietnamese used more soldiers. So Vietnamese could control over many provinces at the same time along Cambodia-Vietnam border such as Kratie and Ratanakiri

Scanned by CamScanner

provinces on 30-31 December 1978, Mondokiri on 03 January 1979, Stung Treng and Svay Rieng on 04 January 1979, Kompong Cham on 06 January 1979 and Phnom Penh on 07 January 1979 while Prey Veng and Takeo on 08 January, Kampot, Kompong Speu and Kompong Thom on 09 January 1079, Siem Reap on 10 January 1979. Kompong Chhang on 12 January 1979, Battambang on 13 January 1979, Preach Vihear on 14 January, Koh Kong, Ream and Kompong Som were liberated at the same time on 17 January 1979.

Vietnamese used army, air force and navies. During the Frenh War, Vietnamese used army as it did to attack in Cambodia in 1978, but different military strategies Vietnamese troops were divided into three directions, standby troops, regional troops, and local force. The three directions troops closely cooperated and helped each other. At that time, standby troops were well trained as the most stubborn force for regional troops and local force that self-stained. The two types of troops were responsible for weakening enemy is force and encouraging enemy to attack them, while operational division strongly attacked that gave opportunity for standby unit arranged and achieved big operations.

In military strategic arrangement to Cambodia, Vietnamese used fourth army of the ready unit as the strategic army that was used to do battle with china and withdrew to fight against KR in Cambodia, the second strongest arm force was the seventh army of general Le Duc Anh. Who began a missive push along Route 1 and Route 7, both leading toward the Mekong River? For nearly a week before beginning the tank-led push, the Vietnamese air force mounted an intense bombing attack on Khmer Rouge in an arc along the parrot's Beak and Fishhook areas near the Vietnam border, Pol Pot made their destruction easier. These troops were decimated by a combination of artillery fire and aerial bombing after being picked up by spotter aircraft. There was surprisingly little resistance from Pol Pot peasant army, which knew how to kill with machetes but had not had time to learn to fly fighter planes or man antiaircraft guns.

The third strongest on was the ninth army. The fourth attacked into Svay Rieng and moved forward to camp in Siem Reap. Before the full-scale Christmas invasion the Vietnam launched an attack on December21st 1978, in the mountainous northeast, striking toward Stung Treng on the Mekong River. On December 25 the main invasion force struck from two bases in southern Vietnam. From Tay Ninh Vietnam pushed north to Kratie, northwest to Kompong Cham, and west to Phnom Penh. From the

Scanned by CamScanner

seaport of Ha Tien they moved west to Cambodia's seaport of Kompong Som and north past Takeo to Phnom Penh. The invasion by the usual Vietnamese "volunteers" was launched from Ban Me Thout at midnight on December 24, 1978. There was no prior appeal by any Cambodia authority, for none had yet been constituted, columns of T-54 tanks and trucks loaded with troops rolled down Route 14 in the direction of the border; within five days they had reached the Mekong River and captured Kratie. By January 4, 1979, Vietnamese had gained overall control of the east bank of Mekong River, comprising seven provinces. While the army of Democratic Kampuchea, unable to answer the heavy air and artillery bombardment mounted by the Vietnamese troops, fell back and dispersed into small units. On January 6, Vietnamese units crossed the Mekong River at Neak Luong and north of Kompong Cham. A commando raid on Phnom Penh failed in its objective, however, of seizing King Norodom Sihanouk in the small house behind the Botum Vaddei, Pagoda I the enclosure of the royal palace into which he had been moved. Led by tanks and armored vehicles like the panzers crossing the fields of northern France in May 1940, nine of Vietnam's 12 divisions closed in on Phnom Penh from the south and north.

So the warfare strategic of Vietnam was secretly clearly and systematically channeled with high precaution and warfare strategic secret, so that why Vietnam had never been defeated during the war. Vietnam understood psychology and arm force of enemy and geography. During the war against Khmer Rouge, Vietnam did not often use tanks and big arms. Vietnamese soldiers experienced in fighting from the forest to the field. Military airplanes were not often used too, but using airplane and ship for delivering equipment and soldiers. As needed, Vietnam deployed frontline troops around enemy's camps.

War against Khmer Rouge still continued until Phnom Penh was liberated, military operations of Vietnam in Cambodia had wiped KR's arm force and other Khmer resistances who were struggling along Cambodia-Thailand border against Phnom Penh government in the warfare against Khmer resistances Vietnam sent many military equipment's to Cambodia such as heavy weapons 152 mm. 140 mm. rockets and T-54 tanks keeping along Cambodia-Thailand border in Battambang, Pursat and Siem Reap provinces. According to Mr. Elizabeth Becker wrote that "the Vietnamese strategy was to bypass the established defense positions of the Khmer Rouge and move directly to the main command posts, especially Phnom Penh. From these posts the Vietnamese troops then "blossomed out" like a lotus, and hit the

Scanned by CamScanner

defense line from behind. The Vietnamese troops moved under heavy air cover, using captured American planes and Soviet supplied MIG 21S".

Vietnamese troops extended their fighting against Khmer Rouge guerrilla and other Khmer Resistances in the camps. The border much more stronger, Khmer refugees camp near O'Smach Know as Sihanouk Ville and as headquarters of guerrilla loyal to King Sihanouk was established to take in fighting against Hanoi's invasion. Vietnamese soldiers surrounded and seriously attacked by using big arm into the camps in which 30,000 people were frightened and crowdedly moved forward and backward for their self seriously and safety places outside of fighting of Vietnamese soldiers. Some could not move were shot Vietnamese weapons. The international agent announced that there were more than 200 people were died since Vietnamese intervention before the attack on Thursday March 1983. There were 25 people died and the others fled into Thailand before Vietnamese's tanks and frontline troops arrived to the camps.

In Thailand territory, Vietnamese and Thai soldiers had military confrontation, in an attack, Thai faction sent many tanks and big arms to the border, Thai soldiers shot big arm over border to Vietnamese military base, and Vietnamese soldiers who crossed to Thailand were bombed and shot by Thai airplane and big arm. Thai soldiers not only shot at Vietnamese military base but also bombed in Cambodian territory without hesitated. The UPP news wrote that big arms unit of Thai's soldiers attacked each other in the same locations of Tabraya district in a confrontation with Vietnamese soldiers, five Thai soldiers died and the other 8 injured a Vietnamese soldier said that" in 1985, I was a soldier standby in Samlot and Pailin, when I was a retrospectively Vietnamese soldier, I concentrated that Thai soldiers were very afraid of Vietnamese soldiers during fighting because they had not experience of making war but Vietnam had, if there is no UN intervention Vietnam could easily attack to Bangkok".

Warfare situation along border was every severe, Thai faction strengthened security along its bomber and violated Cambodia territory multiple times by suing intelligence airplane for 22 times, racing plane for 4 times flying over Cambodian territory, obviously, on 15 and 19 October 1979 two reactive planes of Thai's soldiers vocatively flew over 20 km into Cambodian territory. In depth in the west of Battambang province, it was to certify that Kingdom of Thailand really protected KR to make war with Phnom Penh government. Thai violation made Cambodia-Vietnam

Scanned by CamScanner

military cooperation was more and more strengthened. Vietnamese soldiers tried afford to protect Cambodian territory from violation of Thailand.

Even though warfare situation of Vietnamese soldiers in Cambodia couldn't terminate Khmer Rouge's organizational structure and arm force, but this operation brought about security and safety for Cambodian people for a while.

4.2- The Reaction of ASEAN Nations

Cambodia internal crisis affected its neighboring countries in which ASEAN accused Vietnam of its activities in Cambodia as "a modern invasion that people in the world never met", on this reason Vietnam affirmed that it was the internal affairs of the both countries as stated in the treaty on Friendship peace, and Cooperation between the two countries Cambodia and Vietnam. But ASEAN Nations considered it was Vietnam's invasion in Cambodia and darkened the political situation in Southeast Asian Nations. So in the name of neighboring countries of Cambodia, ASEAN reaffirmed that Cambodia issue not only dangerous of Cambodia itself but also dangerous of ASEAN nations as a whole it Vietnam was still obstinate and expending its soldiers in Cambodia. ASEAN could not be quiet as its neighboring country had political problem and was invaded by foreign soldiers. KR radio announced that Vietnam openly violated UN charter, and international laws such as non-alliance principles.

ASEAN had raised Cambodian issue in its agenda since then to find solution through diplomatic talks, even though Vietnam was not flexible, ASEAN still insisted Vietnam to withdraw its soldiers from Cambodia. ASEAN also warned Vietnam not to be proud of its soldiers in Cambodia. ASEAN affirmed that Cambodia could go over this had fate only if Vietnam agreed to withdraw its 180,000 soldiers from Cambodia.

In response upon request of ASEAN, Vietnamese Foreign Minister, Mr. Nhyeng Ku Thach told AFP News that "Vietnam does not plan to withdraw any part of its soldiers at this time but this plan could be done only if there are positive activities from the other parties. The overall withdrawal could be done as long as china stops threatening Indochinese nations, and Indochina states could be assured for their national security.

Vietnam's obstinate surprised ASEAN too much and it was hard to politically facilitate, it was considered "unusual threat of Vietnam". ASEAN's foreign ministers responded that "Hanoi government is not willing to talk about possibility to find solution for war-torn country." ASEAN also affirmed that" Vietnam must absolutely

Scanned by CamScanner

withdrawal its soldiers from Cambodia and Cambodia must conduct free and fair elections to form the government through Cambodian own choice". Vietnam's headstrong because it was afraid of China so that why it imaginarily deployed its soldiers it Cambodia that could frighten ASEAN. This involved ASEAN in Cambodian issue and used their effort to support tripartite coalition government in response to Vietnamese's military attack. In diplomatic, ASEAN affirmed that "all talks must be dealt on basis of UN resolutions in which foreign troops withdrawal and election in Cambodia must be under the UN control."

Analysis of Cambodia political has been obviously understood by "Vietnam always considered Cambodian political situation as an internal affairs of Heng Samrin's government installed by Vietnam." In an International conference, ASEAN requested that any agenda did not include the Cambodia issues would be denied.

Vietnamese's troops presence in Cambodia because the hot problems of UN as rose by ASEAN nations after ASEAN's foreign minister meeting. UN called for meeting in 1982 and ASEAN's request was raised in the meeting. The elections in UN determined the future of Vietnamese's troops in Cambodia after the invading of Vietnam in Cambodia in 1979. In the elections, 105 votes agreed, 13 votes disagreed and 22 votes abstained while the other 8 did not votes.

Australia raised a parallel request to ASEAN and found that it was dangerous for Cambodia, if Vietnam denied withdrawing its troops from Cambodia. Australia considered it was an unusual invasion after supper power left from Cambodia in 1975. This concern made Australia raises six recommendations for resolution Cambodia problem such as:

- Vietnam must facilitate with neighboring countries
- Withdrawal of 180,000 soldiers must be made periodically
- Self-decision for Cambodia
- Repatriation of Cambodia
- Rehabilitation of an independence and non-alliance government
- Normalization of China, Vietnam ASEAN and Western relations

Australia suggested negotiation be made with Hanoi's government in finding political resolution in Cambodia.

4.3- United Nations Position

In 1980, the General Assembly reiterated its stance in the 1979 resolution and, in addition, called for the holding of an Internal Conference on Cambodia, which was

Scanned by CamScanner

held on 13-17 July 1981, in New York and attended by numerous governments. A declaration on this conference, which was boycotted by numerous governments, called for the withdrawal of all foreign forces, the restoration of Cambodia's independence, and a commitment by all states to noninterference in its internal affairs. It asserted that a comprehensive settlement would require a cease-fire agreement by all parties. Withdrawal of foreign forces under UN supervision, UN supervised elections, and the maintenance of law and order. Many of these principles served as major features of the agreement eventually reaches among the parties about a decade later.

During the 1980s, the UN General Assembly received with satisfaction several reports made by the Ad Hoc committee on Cambodia and praised the humanitarian support provided to refugees by Western powers while reiterating calls for a complete withdrawal of foreign troops. Theses resolutions evoked similar majority voted with opposition by Communist countries other than China and Kampuchea and abstentions by many developing countries. After repeated efforts to get negotiations started, success was achieved in late 1987 and early 1988 in getting the parties to agree to talk. The talks were complicated by the fact that the KR, though still the recognized government, was but one of three resistance parties in addition to the Vietnamese-backed Hun Sen 's government in Phnom Penh, which claimed a voice in the negotiations. In additions to the Khmer people's National United front an Independent, Neutral, Peaceful, and Cooperative Cambodia or front Uni National pour un Cambodge Indépendant, Neutre, Pacifique et coopeératif (FUNCINPEC), while Mr. Khieu Samphan headed the Democratic Kampuchea Party (DKP). Precipitating this progress was the deteriorating economic situation in Vietnam, which was only aggravated by its expensive presence in Cambodia.

4.4- Vietnam Position

4.4.1- Intervention of Vietnam in International Affair

The socialist Republic of Vietnam considered raised by ASEAN was the external interference and neighboring countries that were so-called "new risk for Cambodia it was ask that who was the criminals of Cambodian people?" Obviously, even though USA did not declare war with Cambodia but USA dropped at least 5000 tons of bombs over Cambodia so that Cambodia became battle field. Some books wrote that "American bombers pounded away at the Cambodian countryside for eight months in search of the KR in all, 539,129 tons of bombs were dropped on Cambodia,"

Scanned by CamScanner

after that USA supported Assistant Commanding Officer General Lon Nol's government to make coup d'état on March 18, 1970 and established a new government closely United States of American government. USA also created condition for Pol Pot and Ieng Sary made war against Cambodia people. So USA leaders could not reject what they had done in Cambodia.

After KR was defeated by Cambodian people, United States of America searched all means to salvage Khmer Rouge and other Khmer Resistances. It was to remark that Washington and Beijing were closed to Indochina situation.

The withdrawal of Vietnamese troops from Cambodia was the competence of Kampuchean People Revolutionary Council (KPRC) and it was the competency of Vietnam and Cambodian government, any stratagems to put pressure through the so-called "resolution for politic conflict" or the call for international conference on Cambodia was interference of internal affair of PRK and it was denied by Cambodian people and civilized countries in the world.

Scanned by CamScanner

អារម្ភកថា

ការស្រាវជ្រាវនិក្ខេបបទស្តីពី ទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាម (១៩៧៩-២០០៨)" គឺជាការស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់សម្រាប់ថ្នាក់បណ្ឌិត ផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ លើកម្មវិធីសិក្សារយៈពេល៣ឆ្នាំ នៅរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា។ ការស្រាវជ្រាវមានបំណងចង់បង្ហាញអំពីព្រឹត្តិការណ៍នយោបាយ បញ្ហាសង្គមដែលកើតមានពិតនៅ ក្នុងសង្គមខ្មែរនាពេលនោះ បន្ទាប់ពីរដ្ឋាភិបាលក្រុងហាណូយ លើកកងទ័ពដ៏ច្រើន សន្ធឹកសន្ធាប់ចូលមកគ្រប់គ្រងប្រទេសកម្ពុជា។ ដើម្បីបង្ហាញនិងលាតត្រដាងរឿងរ៉ាវប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលកើតមានពិតនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាជូនដល់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ តាមរយៈនិក្ខេបបទទំនាក់ទំនងនយោបាយកម្ពុជា-វៀតណាម។ ដោយផ្តោតទៅលើតែព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ បានកើតមានឡើង ក្រោយពីការដួលរលំនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬវិបត្តិនយោបាយដែលកើតឡើងក្នុងរបបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា រហូតដល់ចប់អាណត្តិរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានីតិកាលទី៣ នៅឆ្នាំ២០០៨។

នៅតំណាក់កាលនោះ គេអាចនិយាយថា ជាហេតុការណ៍នយោបាយដ៏ល្បីងល្បូរចត់មានភាពសាំញ៉ាំ ស្មុគស្មាញនិងពិបាកយល់ក្រៃលែងជាទីបំផុតផង និងអាចនិយាយបានថាជាការរស់ឡើងវិញរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ដែលកើតមានឡើងក្នុងសង្គមកម្ពុជានាពេលនោះ។ ការលើយកវិបត្តិនយោបាយកម្ពុជានា សម័យ នោះមកលាតត្រដាងនៅពេលនេះ គឺចង់បង្ហាញផងដែរពី ការបាចទឹកដាក់គ្នារបស់អ្នកនយោបាយខ្មែរកាលពី៣០ឆ្នាំមុន។ ដើម្បីឱ្យកូនខ្មែរជំនាន់ក្រោយអស់មន្ទិលឈប់សង្ស័យ ចោទប្រកាន់ថា អ្នកនេះលក់ក្បាលឱ្យយួន ឬអ្នកនោះលក់ខ្លួនធ្វើជាយាដករ។ ខ្ញុំបាទនឹងលើយកមកបង្ហាញព្រមទាំងបកស្រាយក្នុងនិក្ខេបបទទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាមនេះ។

តាមការបង្ហើបខាងលើសឱ្យឃើញថា និក្ខេបបទនេះពិតជាមាសារៈសំខាន់ និងមានលក្ខណៈជាវិទ្យាសាស្ត្រ សម្រាប់មនុស្សខ្មែរបច្ចុប្បន្ន និងមានប្រយោជន៍សម្រាប់អ្នកសិក្សានយោបាយ ដើម្បីស្រាវជ្រាវបន្ត លើចំនុចខ្វះខាតមិនទាន់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងរបបគំហើញថ្មីដែលមានបង្កប់ក្នុងនិក្ខេបបទទំនាក់ទំនងកម្ពុជា-វៀតណាមនេះ។

ម៉្យាងដោយពុំទាន់មានអ្នកស្រាវជ្រាវណាម្នាក់ចាប់អារម្មណ៍នូវបញ្ហាខាងលើ និងដោយរួមផ្សំនឹងការខិតខំចំណាយពេលដ៏អង្វែងរបស់ខ្ញុំបាទ ប្រមែប្រមូលសន្សំ ផ្សំថ្មុំឯកសារនៅគ្រប់ទីកន្លែង រួមមានទាំងជាឯកសារជាខេមរភាសា និងភាសាបរទេ ដើម្បីធ្វើមូលដ្ឋាននៃការស្រាវជ្រាវ និងវិភាគពូតផ្គុំចងក្រងឲ្យកើតចេញជាស្នាដៃនេះឡើង ទុកជាទុនខ្លះសម្រាប់ចូលរួមចំណែកផ្តល់ចំណេះដឹង ដល់ជនកម្ពុជាគ្រប់រូប និងសម្រាប់ជាឯកសារជំនួយស្មារតី ផ្តល់ជូនអ្នកស្រាវជ្រាវជំនាន់ក្រោយធ្វើការសិក្សាបន្តជាមួយគ្នានេះដែរទិន្នន័យជាផ្លែផ្កានេះ ក៏ទុកជូនដល់មេដឹកនាំ និងអ្នកនយោបាយខ្មែរ សិក្សាពីរបៀបធ្វើទំនាក់ទំនង និងការចងសម្ព័ន្ធភាពជាមួយប្រទេសជិតខាងខ្លួនតាមវិធីណា ដើម្បីឲ្យទំនាក់ទំនងរវាងប្រទេសកម្ពុជានិងប្រទេសជិតខាង មានតម្លៃស្មើមុខមាត់គ្នា និងសាកសមជាដៃគូអភិវឌ្ឍន៍។

ប៉ុន្តែប្រការដែលគួរឱ្យសោកស្តាយនោះគឺ ដោយសារឯកសារសំខាន់ៗមួយចំនួនធំ ដែលទាក់ទងនឹងនិក្ខេបបទខាងលើនេះ បានត្រូវកប់បាត់អស់មួយចំនួន ឯកសារមួយចំនួនទៀត ស្ថិតនៅក្នុងភាពជាអាទិ៍កំបាំង និងជាឯកសារសម្ងាត់របស់រដ្ឋាភិបាល ឬស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានានៃរដ្ឋាភិបាល

Scanned by CamScanner

ប្រទេសទាំងពីរ រីឯឯកសារខ្លះទៀតកំពុងស្ថិតនៅក្នុងដៃអ្នកស្រាវជ្រាវដទៃទៀត។ ហើយខ្ញុំបាទពុំទាន់បានជីកកកាយរកឃើញនូវឡើយ នេះជាហេតុមួយនាំឱ្យមានការលំបាកខ្លះ ដល់ការសិក្សាលើប្រធានបទនេះ ដើម្បីវិភាគលើហេតុការណ៍ឬព្រឹត្តការណ៍នយោបាយជាតិ ឬទំនាក់ទំនងនយោបាយរបស់ប្រទេសទាំងពីរ នាពេលនោះឱ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយឡើយ។

ខ្ញុំបាទសង្ឃឹមទុកជាមុខថា អ្នកស្រាវជ្រាវ អ្នកនយោបាយ ឬអស់លោក-លោកស្រី ដែលមានឯកសារពាក់ព័ន្ធនឹងនិក្ខេបបទខាងលើនេះ សូមលោក-អ្នក មេត្តាជួយផ្ដល់ឯកសារដ៏មានតម្លៃទាំងនោះមកដល់រូបខ្ញុំ ដើម្បីអនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំបាទ មានឱកាសធ្វើការវិភាគទិន្នន័យទាំងនោះ នៅថ្នាក់បណ្ឌិតរបស់ខ្ញុំបាទ ឱ្យបានស៊ីជម្រៅក៏ដូចជាឱ្យការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះមានសុពលភាពនិងសុក្រិតភាពប្រកបដោយលក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រ។

សូមអរគុណ!

Scanned by CamScanner

បញ្ជីឯកសារគន្ធនិទ្ទេស
Bibliography

ក.ឯកសារដើម

១.កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី: សហប្រតិបត្តិការខាងវប្បធម៌ អប់រំ សុខាភិបាល និងវិទ្យាសាស្ត្ររវាងក្រុមប្រឹក្សា ប្រជាជន បដិវត្ត.ស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅភ្នំពេញ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៩។

២.ពិធីសារស្តីពី:.ប្រតិបត្តិការគមនាគមន៍ដឹកជញ្ជូនរវាងស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅភ្នំពេញ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៧៩។

៣.កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី: វត្ថុទំនិញអាហារណ៍និហរណ៍កម្ពុជារវាង.ស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅភ្នំពេញ ជាភាសាខ្មែរ និងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៧៩។

៤. កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី:.ការដឹកនាំតាមអាកាសយានរវាងស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅភ្នំពេញ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩។

៥. សេចក្តីថ្លែងការណ៍ស្តីអំពី: ទស្សនកិច្ចមិត្តភាពជាផ្លូវការនៅសាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាមរបស់គណៈប្រតិភូសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី២៥ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩។

៦.ពិធីសារ: រវាងកម្មាធិការគនាគមន៍ដឹកជញ្ជូន រវាងស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី០៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៧៩។

៧.អនុសញ្ញាស្តីពី:.ការទាក់ទងប្រៃសនីយ៍ទូរស័ព្ទ ទូរលេខ រវាងស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី០៨ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៧៩។

៨.ផែនការស្តីពី:.កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ខាងវិស័យវប្បធម៌ រវាងស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរ និងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី២២ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៨១។

៩.ពិធីសារ: រវាងស.ប.ក.និងរដ្ឋាភិបាល.ស.ស.វ. ស្តីពីការផ្លាស់ប្តូរទំនិញនិងការទូទាត់សម្រាប់ឆ្នាំ១៩៨៣ ធ្វើនៅភ្នំពេញ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី២៥ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៨៣។

១០.កិច្ចសម្រុះសម្រួល: រវាងក្រសួងពាណិជ្ជកម្មនៃ ស.ប.ក.និងក្រសួងស្បៀងនៃ.ស.ស.វ. ស្តីពីជំនួយនិងសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច បច្ចេកទេសស្បៀង ឆ្នាំ១៩៨៤ ធ្វើនៅភ្នំពេញ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៨៤។

១១.ពិធីសារ: រវាងស.ប.ក និង ស.ស.វ ស្តីពី ការផ្លាស់ប្តូរទំនិញនិងកាទូទាត់សម្រាប់ឆ្នាំ១៩៨៤ ធ្វើនៅ ហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨៤។

១២.កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី: សហប្រតិបត្តិការ ខាងសុខាភិបាល រវាងក្រសួងសុខាភិបាលនៃ.ស.ប.ក.និងក្រសួងសុខាភិបាលនៃ.ស.ស.វ. ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៨៤។

១៣.កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី: រវាងស.ប.ក និង ស.ស.វ ស្តីពី ការផ្លាស់ប្តូរទំនិញ និងកាទូទាត់សម្រាប់ ឆ្នាំ១៩៨៤ ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី០៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៨៥។

Scanned by CamScanner

១១.ពិធីសារ រវាងស.ប.ក និង ស.ស.វ ស្តីពី ការផ្លាស់ប្តូរទំនិញ និងការទូទាត់ សម្រាប់ ឆ្នាំ១៩៨៦ ធ្វើនៅហាណូយ ជាភាសាខ្មែរនិងវៀតណាម នៅថ្ងៃទី០៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៨៥។

ខ.ឯកសារដើមព្រឹត្តិបត្រសារព័ត៌មាន

១. ព្រឹត្តិបត្រសារព័ត៌មានកម្ពុជា ប្រចាំថ្ងៃ ពីឆ្នាំ១៩៧៩-១៩៩១

២. កាសែតយុវជន ប្រចាំថ្ងៃ

៣. កាសែតកងទ័ព

៤. កាសែតប្រជាជន

៥. កាសែតរស្មីកម្ពុជា ប្រចាំថ្ងៃ

៦. កាសែតមនសិការខ្មែរ ប្រចាំថ្ងៃ

៧. ទស្សនាវដ្តីសហជីព រៀងរាល់ខែ

១០. ទស្សនាវដ្តីអប់រំ រៀងរាល់ខែ

១១. រដ្ឋកិច្ច ១៩៨៥-១៩៨៩

គ. ព្រឹត្តិបត្រសារពត៌មានអន្តរជាតិ

១. Cambodia Daily

២. Phnom Penh Post

៣. Bangkok Post

៤. Indochina Issue

គ.ឯកសារស្នាដៃនិពន្ធ

១.ឯកសារខ្មែរ :

១. កែវ ប៊ុនធឿន : " *ក្រុងភ្នំពេញមុនឆ្នាំ១៩៥៤* " គេហដ្ឋានបោះពុម្ពផ្សាយអប្សរា ភ្នំពេញ ១៩៥៤

២. *ការពារព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ២០០០ សន្តិសុខ និងការអភិវឌ្ឍន៍*

៣. កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី *ដំណោះស្រាយនយោបាយរួមមួយនៃជំលោះកម្ពុជា* (អ៊ុនតាក់) បោះពុម្ពលើកទី២ ដោយវិទ្យាស្ថានខ្មែរសំរាប់សិទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ភ្នំពេញ ១៩៩១

៤. ក្រសួងការបរទេស ÷

- សេចក្តីថ្លែងការណ៍ *ស្តីពីគោលនយោបាយបង្រួបបង្រួមជាតិនៃស.ប.ក* ២៧ សីហា ១៩៨៧។
- *គោលនយោបាយរបស់ស.ប.ក ចំពោះអាណិកជនវៀតណាម* ក្រសួងការបរទេស ភ្នំពេញ ១៩៨៣

៥. ក្រសួងឃោសនាការវប្បធម៌និងពត៌មាន : " *មហាជ័យជំនះថ្ងៃទី៧មករា១៩៧៩*" ក្រសួងឃោសនាការ វប្បធម៌ និងពត៌មាន ភ្នំពេញ ១៩៨០។

Scanned by CamScanner

៦. គាត ឈន់ : *ឈានឡើងទៅមុខក្នុងការស្តារ និងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាតាមទស្សនៈវិស័យរយៈពេលវែង* ភ្នំពេញ ១៩៩៨ ។

៧. គណៈឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម " *សេចក្តីព្រាងឯកសារឃោសនាអំពីខួបអនុស្សាវរីយ៍លើកទី៥៥ថ្ងៃបង្កើតបក្សកុម្មុយនីស្តឥណ្ឌូចិន* " ភ្នំពេញ ១៩៨៥។

- ឯកសារបកស្រាយ ចំណុចសំខាន់ៗជាសំណួរ-ចម្លើយសំដៅបំផុសចលនាមហាជនក្នុងឱកាសដកកងទ័ពស្ម័គ្រចិត្តវៀតណាមលើកទី៦ឆ្នាំ១៩៨៧ " ភ្នំពេញ ១៩៨៧។

- បំភ្លឺមាគ៌ាបដិវត្ត ភ្នំពេញ ១៩៨១ " អ្វីៗទាំងអស់ដើម្បីបុព្វហេតុការពារមាតុភូមិ ការពារ។ សមិទ្ធផលសង្គមជាតិ អ្វីៗដើម្បីសមរភូមិមុខ ដើម្បីការរស់រាននៃមាតុភូមិ " ភ្នំពេញ ១៩៨៩។

- " *ទស្សនាវដ្តីរបស់គណៈឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម បក្សប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជា* " ភ្នំពេញ ១៩៨៨។

- *មុខមាត់ក្បត់របស់សីហនុ* " ភ្នំពេញ ១៩៨១។

- *ជ័យជំនះរបស់បដិវត្តន៍កម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៨០ និងភារកិច្ចឆ្នាំ១៩៨១* ភ្នំពេញ ១៩៨១។

- ទស្សនសភាពការណ៍កម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៨០ ភ្នំពេញ ១៩៨០។

- សកលលោកគាំទ្រយើង កាបោះពុម្ពផ្សាយ ឃោសនាអប់រំ ភ្នំពេញ ១៩៨២។

៨. គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្ត : " *មុខមាត់ប្រតិកិរិយានៃពួកកាន់អំណាចចិនប៉េកាំង* " គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្តន៍ ភ្នំពេញ ១៩៨៥។

៩. ឃុន ស្រ៊ុន : *ជនជាប់ចោទ ក្រុមស្បៀកៅលំនៅចុងក្រោយ* រោងពុម្ពអប្សរា ភ្នំពេញ ១៩៧៣ ។

១០. ចលនាស្រោចស្រង់ជាតិភ្នំពេញ ១៩៧០។

១១. ត្រឹន យ៉ឹនទៀន : *រឿងខ្លីៗ ស្តីពីសកម្មភាពរបស់ហូជីមិញ* "បកប្រែពីភាសាពីវៀតណាម និងបោះពុម្ពផ្សាយដោយគ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយអក្សរសាស្ត្រ ហាណូយ ១៩៧៦។

១២. ទីស្តីការរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំ : *កម្មវិធីសំរាប់ករិតសិក្សាទី ២ និងករិតសិក្សាទី៣* ១៩៨០។

១៣. ទ្រឿង ជិញ : " *បញ្ហាកម្ពុជា* " ក្រសួងឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម ឆ្នាំ១៩៨០។

១៤. នៃ ប៉េណា : *ការដួលរលំនៃរបបប្រល័យពូជសាសន៍ប៉ុល ពត* ការបោះពុម្ពផ្សាយរបស់កាសែតប្រជាជន ភ្នំពេញ ១៩៩១។

១៥. ប៊ូ ថង : " *ការងារឃោសនាអប់រំសតិអារម្មណ៍ក្នុងសភាពការណ៍បច្ចុប្បន្ន* " ក្រសួងឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម ភ្នំពេញ ១៩៨០។

១៦. ច្បាប់ ស្តីអំពី " *អង្គការចាត់តាំង និងសកម្មភាព របស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រីនៃស.ប.ក* " ។

១៧. បក្សប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា គណៈឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម : " *ឯកសារសិក្សានយោបាយ* " សំរាប់សិក្ខាកាម សាលានយោបាយខេត្ត ភាគ២ គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្ត ភ្នំពេញ ១៩៨៤។

១៨. ប៉ែន សុវណ្ណ :ប្រភពនិងលក្ខណៈនៃការកកើតឡើងនូវជម្ងឺបុគ្គលនិយម ដែលជាបច្ច័យអាក្រក់នាំឱ្យ

Scanned by CamScanner

អត្ថកាយដល់ចលនាបដិវត្ត *តើយើងត្រូវរកវិធីប្រឆាំងវាយ៉ាងណា?* ក្រសួងឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម ភ្នំពេញ ១៩៨០។

១៩. យ.យមីហោយេវ : *ប្រវត្តិសាស្ត្រសង្ខេបនៃប្រទេសកម្ពុជា* បកប្រែពីភាសារុស្ស៊ី ដោយឡុង សៀម អង្គការបោះពុម្ព ប្រូហ្គ្រេស្ស ម៉ូស្គូ ១៩៨១។

២០. *រដ្ឋកម្ពុជា ឯករាជ្យ សន្តិភាព សេរីភាព សុភមង្គល ទីស្តីការរដ្ឋមន្ត្រី ក្រសួងយុត្តិធម៌ ប្រជុំអត្ថបទច្បាប់ លេខ៨ ១៩៨៩* ។

២១. រស់ ចន្ត្រាបុត្រ : *ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ* ភាគទី១ (ភាគរឿងព្រេងនិទាន និងតាមរយៈសិលាចារិក) L'Harmattan Paris, 1998។

២២. សម្តេច ហ៊ុន សែន :

- *ឆ្ពោះទៅឆ្នាំ២០០០* ភាគ២ ភាគទី៣ ភាគទី៤។
- ឆ្ពោះទៅឆ្នាំ២០០១ ភាគទី៥ ភាគទី៦ និងភាគទី៧ ភ្នំពេញ ២០០២។
- *១៣ទសវត្សនៃដំណើរកម្ពុជា* កាសែតប្រជាជន ភ្នំពេញ ១៩៩១ ។
- *សុធន្នៈរបស់កម្ពុជា* ការបោះពុម្ពផ្សាយឃោសនាអប់រំ ភ្នំពេញ ១៩៨២

២៣. *សភាពការ និងភារកិច្ចនៃបដិវត្តន៍កម្ពុជា ក្នុងដំណាក់កាលបច្ចុប្បន្ន* ភ្នំពេញ គណៈឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម ១៩៨១។

២៤. សេចក្តីប្រកាសអំពីគោលការណ៍សំខាន់ៗរបស់គណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា។

២៥. សញ្ញាណនយោបាយ : *ដំណើរប្រព្រឹត្ត នៃសេដ្ឋកិច្ចនិងសុក្រឹតកម្មរបស់សង្គមនិយម"* គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្តន៍ ភ្នំពេញ ១៩៨៤។

២៦. សាធារណរដ្ឋសង្គមនិយមវៀតណាម បកប្រែពីភាសាបារាំង ដោយយក់ គុណ ជំនួយការដោយ សាលាឌី

- បោះពុម្ពផ្សាយ ក្រសួងឃោសនាការ និងវប្បធម៌ ការិយាល័យនិពន្ធ និង បោះពុម្ពផ្សាយ ភ្នំពេញ ១៩៨៤។
- ចំណងជើងដើម " La République Socialiste du Vietnam " បោះពុម្ពនៅហាណូយ ១៩៨០។

២៧. ស.ប.ក គោននយោបាយរបស់រណសិរ្ស ចំពោះបងប្អូនកម្ពុជាដែលរស់នៅប្រទេសក្រៅ ភ្នំពេញ ១៩៨៥

២៨ សុខ ទូច ៖ ទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិរវាងកម្ពុជា សហរដ្ឋអាមេរិក ចិន និងវៀតណាម ភ្នំពេញ

២៩. ហេង សំរិន សុន្ទរកថា :

-ក្នុងពិធីមីទ្ទេញខួបអនុស្សាវរីយ៍ លើកទី៨ ទិវាបុណ្យជាតិ ៧.១.៧៩-៧.១.៨៧ គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្តន៍ ភ្នំពេញ ១៩៨៧។

- បណ្តាដំណាក់អភិវឌ្ឍរបស់បដិវត្តន៍កម្ពុជា គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្ត ភ្នំពេញ ១៩៨៦។

Scanned by CamScanner

៣០. អ្នកឃោសនា ភ្នំពេញ បោះពុម្ពក្រសួងឃោសនាការ និងវប្បធម៌ ១៩៩០។

៣១. អ៊ែនេស ហង់រី : *តើទ្វីបអាស៊ីជារបស់ចិនឬ ?* បកប្រែពីភាសាបរទេស (មិនច្បាស់ភាសាដើម) ដោយ ប៉ែន សមិទ្ធ និងជា វាសនា គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីកម្ពុជា ភ្នំពេញ ១៩៨៨ ។

៣២. អ្នកឃោសនា គណៈឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម ភ្នំពេញ ១៩៨៩។

៣៣. អេវ ហ្គេនី កូបាឡេវ : អ្នកស្នេហាជាតិ អ្នកប្រយុទ្ធ ជនប្រកបដោយមនុស្សធម៌ ហូ ជីមិញ បកប្រែពីភាសារុស្ស៊ី ដោយកូ មីឡូវ ក្រុងម៉ូស្គូ Novosti ១៩៩០។

៣៣. ឯកសារសិក្សានយោបាយ ភាគ២ គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្ត ភ្នំពេញ ១៩៨៤។

៣៥. ឯកសារសិក្សានយោបាយ ភាគ៣ គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពផ្សាយរស្មីបដិវត្តន៍ ភ្នំពេញ ១៩៨៤។

៣៦. ឯកសារ ស្រាវជ្រាវ ទស្សនាវដ្ដីប្រចាំត្រីមាសរបស់ គណៈឃោសនាអប់រំមជ្ឈិម ភ្នំពេញ ១៩៨៣។

៣៧. RICHARD SOLA, កម្ពុជារបស់សម្ដេចសីហនុ បកប្រែពីភាសាបារាំងដោយ ទី យាយុ ប៉ារីស ១៩៩៤។

៣៨. HARISH C. Mehta, JULIE B. Mehta, *ហ៊ុន សែន បុរសខ្លាំងរបស់កម្ពុជា* បកប្រែពីភាសាអង់គ្លេសដោយ កែ សឿន និងជួនធឿន ក្រុងតាខ្មៅ រោងពុម្ពបាយ័ន ឆ្នាំ២០០០ ចំណងជើងដើម *Hun Sen Strongman of Cambodia*, Singapore, Graham Brash, 1999 ។

២.ឯកសារជាភាសាបរទេស

1. Cambodia to Oppose the Return of the Khmer Rouge, ***Avoiding a new war in Cambodia***, U.S.A House, 1993.
2. Catherine Quiminal, ***Vietnam-Cambodge guerres et indépendence***, Préface de SAMI AMIN, éditions anthropos 15, rue Lacépède, Paris, 1982.
3. Chang Pao-Min, ***Kampuchea Between China and Vietnam***, Singapore University Press National University of Singapore, printed by Chong Moh Offseet, Singapore, 1987.
4. Chanda Nayan, Brother Enemy: The War after the war Collier Books, Macmillian Publishing Company 866 Third Avenue, New York, NY 10022 Collier Macmillan Canada Inc., Singapore, 1986.
5. David M. Ayres, ***Anatomy of a Crisis***, Education, Development, and the State in Cambodia, 1953-1998 University of Hawaii Press Honolulu, Thailand, 1971.
6. David P. Chandler, ***A History of Cambodia***, Second Edition, Silkworm Books, Thailand, 1992.
   - **The Tragedy of Cambodia History**: war, and revolution, Silworm Books 54/1-5 Sridonchai Road Chiand Mai 50.000,O.S. Printing House Bangkok Thailand, 1991.
   - **Brother Number One**, a political biography of Pol Pot, USA by West view Press, 5.500 Central Avenue, Boulder Colorado 80301-2877, A member of the Peseus Books Group.USA 1999.
7. Dick Clark, ***The Challenge of Indochina***: An Examination of the U.S. Role, Congressional Staff Conference Report,The Aspen Institute Queenstown, 1991.
7. ***Essentials of Unification Thought***, Japan, 1992.
8. François Ponchaud, ***Cambodia Year Zero***, Translated from the French by Nancy Amphoux, Published Simultaneously in Canada by Holt, Rinehart and Winston of Canada, limited.1978 originally published in French under the title ***Cambodge année zero***, New York, 1975.
9. JONA THAN S.GRANT LAURENCE A.G. MOSS AND JONATHAN UNGEK, **Cambodia**

Scanned by CamScanner

The Widening War in Indochina, WSP Washington Square Press (គ្មានឆ្នាំបោះពុម្ព)

10. Jacques Bekaert, Cambodia Diary Tales of a Divided Nation 1983-1986, White Lotus Press, Bangkok, 1997.
11. Lexique, Droit des Relations Internationales, Paris, Dalloz, 1995.
12. Marie Alexandrine Martin, ***Le Mal Cambodgien***, Paris, Hachette, 1989.
13. Michel Blanchard, ***VIETNAM- CAMBODGE*** une frontière contestée, Préface de Jean-Luc Domenach, L'Harmattan, Paris, 1999
14. Patrick Raszelenberg & Peter Schier, ***The Cambodia Conflict:*** Search for a
15. Settlement, 1979-1991, an analytical Chronology, Hamburg, 1995.
16. Ros Chantrabot, ***Camboddge la Répétition de l'histoire,*** de 1991 aux Elections de Juillet 1998, Yan-Feng, Paris, 200.
17. Ros Chantrabot ***La République Khmère***, L'harmattan, Paris, 1993.
18. Stephen J. Morris, ***Why Vietnam invaded Cambodia***, Political Culture and the Courses of War, Stanford University Press, Stanford California, printed in the United States of America, 1999.
19. Vad Imvanin, ***Peking and Chinese*** "Emigration", Moscow, 1980.
20. Vong Emsaman, ***A Study of the Process of Democracy in Cambodia*** Japan 1998

Scanned by CamScanner